

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓ. ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

«ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Ν.ΙΩΝΙΑΣ
ΒΟΛΟΥ ΣΕ ΧΩΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ».

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΑΚΗ

ΑΘΗΝΑ 2013

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ

«ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Ν.ΙΩΝΙΑΣ
ΒΟΛΟΥ ΣΕ ΧΩΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ».

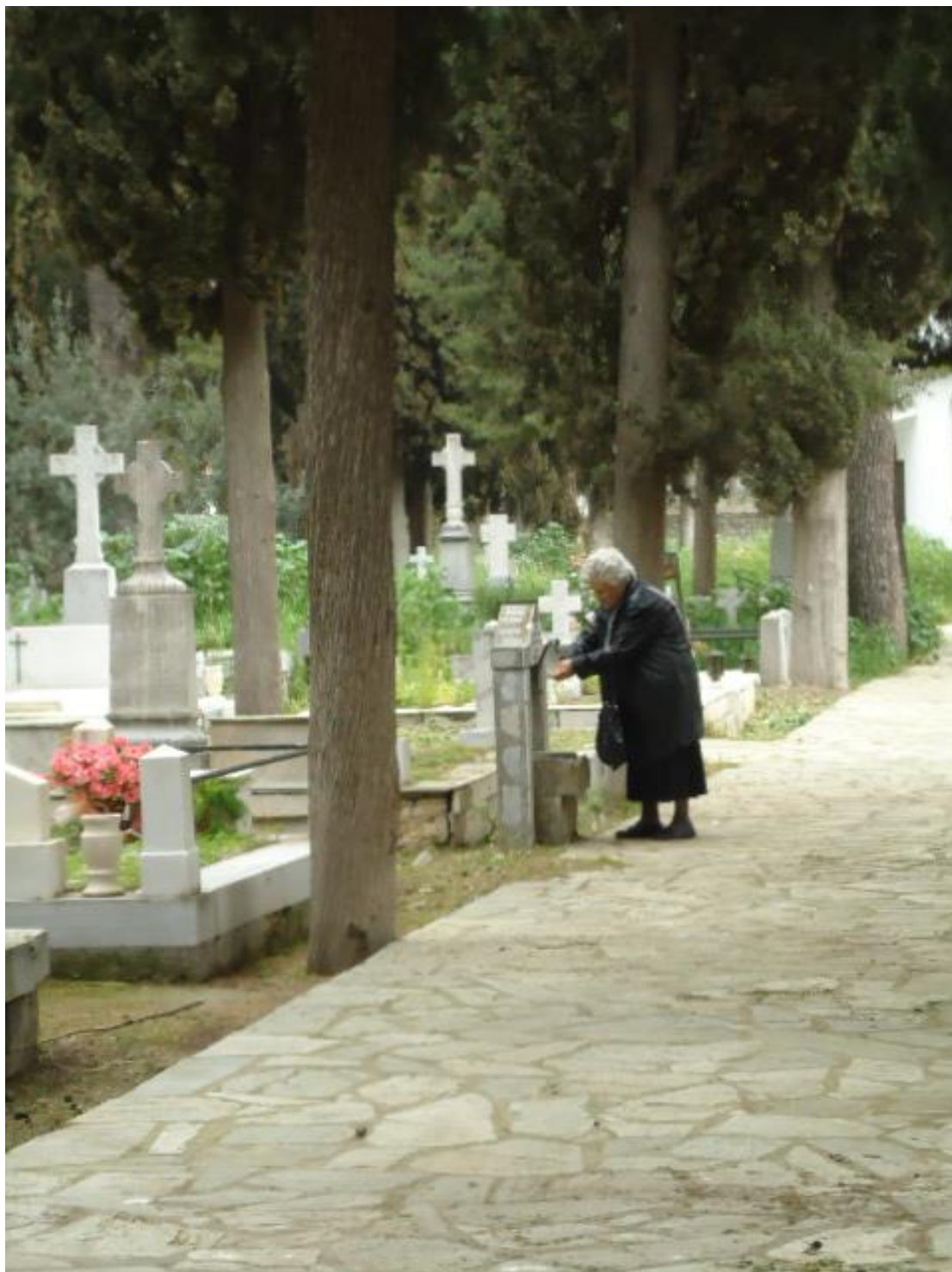
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΥΡΑΚΗ

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Επιβλέπουσα : Αναστασία Ακουμιανάκη-Ιωαννίδου,
Επίκουρος Καθηγήτρια
Μέλη: Αγγελική Παρασκευοπούλου, Επίκουρος
Καθηγήτρια
Άννα Μαρία Βισίλια, Λέκτορας

Η ευθύνη για την προέλευση, την πρωτοτυπία, τη δομή και την απόδοση των πληροφοριών και στοιχείων που παρουσιάζονται στη μεταπτυχιακή μελέτη, καθώς επίσης για τυχόν λάθη ή παραλήψεις στις βιβλιογραφικές πηγές, βαρύνει αποκλειστικά τη συγγραφέα.

Αθήνα 2013

(πηγή: προσωπικό αρχείο)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο τέλος του πρώτου έτους των σπουδών μου, αναζήτησα θέμα για την πτυχιακή μου εργασία και απευθυνόμενη στην καθηγήτρια μου Κα Αναστασία Ακουμιανάκη- Ιωαννίδου, μου πρότεινε να ασχοληθώ με την ανάπτυξη του κοιμητηρίου Ταξιαρχών - Βόλου και το οποίο συγκέντρωνε τα περισσότερα από τα όποια είχα διδαχτεί κατά τη φοίτηση μου.

Το θέμα μου φάνηκε ενδιαφέρον αλλά δύσκολο στην εκτέλεση του, όμως στη συνέχεια μου κίνησε το ενδιαφέρον να ασχοληθώ με κάτι νεκρό και άψυχο, ώστε να μπορέσω να το μετατρέψω σε κάτι ζωντανό και έμψυχο. Οπότε, δέχτηκα αυτήν την πρόκληση, και το ίδιο καλοκαίρι βρέθηκα στο Βόλο, και ξεκίνησα την καταγραφή όλων των απαραίτητων στοιχείων, που αργότερα θα με βοηθούσαν στην ερεύνα και τη μελέτη μου, που είχε ως τελικό στόχο τη διαμόρφωση χώρου πράσινου, αλλά και τη διατήρηση της ιστορικότητας του κοιμητηρίου.

Με την παρούσα εργασία, μου δόθηκε η ευκαιρία να εντοπίσω τα χαρακτηριστικά (μειονεκτήματα-πλεονεκτήματα) του συγκεκριμένου χώρου και μέσα από τη προσπάθεια μου και τη μελέτη να συμβάλλω στην αναβάθμιση του χώρου αυτού σε πιθανή μελλοντική αναπλάσή του.

Ευχαριστίες

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία δε θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την αμέριστη βοήθεια της καθηγήτριας μου, Κας Ακουμιανάκης-Ιωαννίδου Αναστασίας την οποία και ευχαριστώ ιδιαίτερα πολύ. Την ευχαριστώ που μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα, για το ενδιαφέρον της, τη βοήθεια στη συλλογή στοιχείων, την συνεχή καθοδήγηση της, τις χρήσιμες υποδείξεις και επισημάνσεις της κατά την εκπόνηση και συγγραφή της εργασίας.

Την κ. Α. Παρασκευοπούλου και την κ. Α.Μ. Βισίλια μέλη της εξεταστικής επιτροπής ευχαριστώ για τις υποδείξεις, την εξέταση και βαθμολόγηση της μελέτης.

Το κ. Παλιούρα Προϊστάμενο νεότερων μνημείων της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας Βόλου ευχαριστούμε για τη εποικοδομητική συνεργασία και τα στοιχεία που μας παρείχε ως πολύτιμη συμβολή στην έναρξη του ενδιαφέροντός μας για τη μελέτη του θέματος.

Την τεχνική υπηρεσία του Δήμου Βόλου ευχαριστούμε για τους χάρτες και το πληροφοριακό υλικό που μας παρείχε.

Τον κ. Β. Λάππα στο Τμήμα Δημοτικής Βιβλιοθήκης Δήμου Ν. Ιωνίας Βόλου για την χορήγηση σχετικής βιβλιογραφίας.

Την κ. Β. Γιασιράνη-Κυρίτση για την γενικότερη ενημέρωση σχετικά με το υπό μελέτη θέμα.

Ευχαριστώ τις συμφοιτήτριες μου Άννα Παπαδοπούλου και Ελίνα Κατσίκα για την βοήθειά τους.

Ευχαριστώ την οικογένεια μου, η οποία με στήριξε ψυχικά και με βοήθησε οικονομικά, στη διάρκεια των σπουδών μου.

Τέλος, άλλα όχι λιγότερο θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον σύντροφο μου Γιώργο, ο οποίος με βοήθησε στο ταξίδι μου στο Βόλο στη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων – φωτογραφιών, και που χωρίς την παρουσία του δε θα μπορούσε να είχε ολοκληρωθεί αυτή η εργασία.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	ii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iii
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	iv
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΔΙΩΝ	viii
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	ix
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	xiv
ABSTRACT	xv
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ Α- ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ: ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	3
1.ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ	4
1.1 ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΧΩΡΟΣ	5
2.ΤΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ	5
3.ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ	8
3.1 Χριστιανική θρησκεία	9
3.2 Εβραϊκή θρησκεία	10
3.3 Καθολική θρησκεία	10
4.ΟΦΕΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	11
4.1 Ιστορική αξία	11
4.2 Κοινωνική αξία	12
4.3 Πνευματική/πολιτιστική αξία	12
4.4 Αισθητική αξία	12
4.5 Εκπαιδευτική αξία	13
4.6 Αρχαιολογική αξία	13
4.7 Καλλιτεχνική αξία	13
4.8 Φυσική βλάστηση	14
4.9 Οικολογία	14
4.10 Ο ρόλος αναψυχής των κοιμητηρίων	14
5.ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ	16
5.1 Στρατιωτικά κοιμητήρια στην Ελλάδα	16
5.1.1 Γερμανικό Κοιμητήριο – Διόνυσος	16
5.1.2 Γερμανικό Κοιμητήριο – Μάλεμε (Κρήτης)	17
5.1.3 Συμμαχικά νεκροταφεία Ζεϊτενλίκ Θεσσαλονίκης	18

5.1.4 Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου	19
5.1.5 Στρατιωτικό συμμαχικό κοιμητήριο Παλαιού Φαλήρου	21
5.2 Στρατιωτικά κοιμητήρια στην Ευρώπη	22
5.2.1 Αγγλία	22
5.2.2 Γαλλία	23
5.2.3 Γερμανία	24
5.2.4 Ιταλία	26
5.2.5 Νορμανδία	26
5.3 Εκκλησιαστικά κοιμητήρια	27
Νέα Βόρεια Ουαλία	27
5.4 Οικογενειακά κοιμητήρια	28
5.5 Μοναχικοί τάφοι	29
6.ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	30
6.1 Είδη τάφων κατά τον νόμο	30
6.2 Κατάργηση κοιμητηρίων	31
6.3 Νομοθεσία για τα κοιμητήρια και τη μετατροπή τους σε χώρους πρασίνου	32
ΜΕΡΟΣ Β ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ(CASE STUDIES)	33
7.ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	34
7.1 Κοιμητήριο Ευαγγελίστριας Θεσσαλονίκης	34
7.2 Εβραϊκό κοιμητήριο Τρικάλων	35
8.ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	36
8.1 Κοιμητήριο Seegasse Βιέννη	36
8.2 Κοιμητήριο Assistens Κοπεγχάγη	38
8.3 Κοιμητήριο Nunhead Λονδίνο	44
8.4 Κοιμητήριο-Πάρκο Abney Λονδίνο	47
9.ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ	49
9.1 Κοιμητήριο Ute	49
9.2 Κοιμητήριο Columbia	50
9.3. Κοιμητήριο Arlington	53
9.4 Κοιμητήριο Evergreen	55
9.5 Κοιμητήριο Congressional	56

9.6 Κοιμητήριο Cedar Hill	58
9.7 Κοιμητήριο Spring Hill	60
ΜΕΡΟΣ Γ ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ :	
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΣΕ ΧΩΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	62
10.ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	63
10.1 Γεωλογικά χαρακτηριστικά της περιοχής	63
10.2 Υδάτινοι πόροι	63
10.3 Κλιματολογικά στοιχεία περιοχής	64
10.4 Χλωρίδα-Πανίδα	64
10.5 Φυσικοί κίνδυνοι	65
10.6 Χωροταξική τοποθέτηση του χώρου	66
11.ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Ν.ΙΩΝΙΑΣ-ΒΟΛΟΥ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΠΙΟΥ	69
11.1 Ιστορική εξέλιξη	69
11.2 Η εκκλησία των ταξιαρχών Ν.Ιωνίας-Βόλου	71
11.3 Το Εβραϊκό Κοιμητήριο	74
11.4 Το Αγγλικό Κοιμητήριο	75
11.5 Το Στρατιωτικό Κοιμητήριο	76
11.6 Φυτικό υλικό κοιμητηρίου	77
11.7 Η γλυπτική και η μεταλλοτεχνία στο κοιμητήριο-Μνημεία	79
12.ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ	96
13.ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ	97
13.1 Κυκλοφορία –πρόσβαση στο κοιμητήριο-χαρακτηριστικά	99
13.2 Φωτογραφική αποτύπωση περιοχής μελέτης	103
14.ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	109
14.1 Παράγοντες σκοπιμότητας της ανάπλασης	109
14.2 Περιορισμοί της ανάπλασης	110
14.3 Αναμενόμενες επιπτώσεις	111
14.4 Σκοπός της μελέτης	111
15.ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ	112
15.1 Πηγή έμπνευσης	112

15.2 Προτάσεις –Ανάλυση σχεδιαστικής πρότασης χώρων δραστηριοτήτων	115
15.3 Προτεινόμενο φυτικό υλικό	135
16.ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	138
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	141
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	143
ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	143

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

Σχέδιο 1^ο Αποτύπωση υπάρχουσας κατάστασης κοιμητηρίου

Σχέδιο 2^ο Γενικό σχέδιο διαμόρφωσης- masterplan

Σχέδιο 4^ο Λεπτομέρεια σχεδίου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικ. Εσωφύλου. Άποψη Κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	i
Εικ. 1. Γερμανικό κοιμητήριο – Διόνυσος.....	17
Εικ.2. Γερμανικό Κοιμητήριο – Μάλεμε (Κρήτης).....	18
Εικ. 3. Συμμαχικά νεκροταφεία Ζειτενλίκ- Άποψη απ΄τους τάφους.....	19
Εικ. 4. Συμμαχικά νεκροταφεία Ζειτενλίκ- Άποψη της εισόδου.....	19
Εικ. 5. Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου.....	21
Εικ. 6. Στρατιωτικό συμμαχικό κοιμητήριο Παλαιού Φαλήρου.....	22
Εικ. 7. Κοιμητήριο “Cannock Chase”.....	23
Εικ. 8. Κοιμητήριο “Andilly”.....	23
Εικ. 9. Κοιμητήριο “Marigny”.....	24
Εικ. 10. Κοιμητήριο “Orglandes”.....	24
Εικ. 11. Κοιμητήριο Berlin 1939-45 War Cemetery.....	25
Εικ. 12. Κοιμητήριο «Reichswald Forest War Cemetery».....	25
Εικ. 13. Κοιμητήριο “Beach Head War.....	26
Εικ. 14. Κοιμητήριο Colleville-sur-Mer.....	27
Εικ. 15. Κοιμητήριο εφραπτόμενο στην εκκλησία (Ν. Βόρεια Ουαλία).....	28
Εικ. 16. Οικογενειακό Κοιμητήριο (Ν. Βόρεια Ουαλία).....	28
Εικ. 17. Μοναχικό Κοιμητήριο (Ν. Βόρεια Ουαλία).....	29
Εικ. 18. Η είσοδος του κοιμητηρίου της Ευαγγελίστριας στις αρχές της δεκαετίας του 1970.....	34
Εικ. 19. Το κοιμητήριο Ευαγγελίστριας Θεσσαλονίκης.....	35
Εικ. 20. Άποψη του Εβραϊκού Νεκροταφείου Τρικάλων όπως είναι σήμερα μετά τις εργασίες αποκατάστασης.....	36
Εικ.21. Άποψη τάφων Κοιμητήριο Seegasse, Βιέννη.....	37
Εικ.22. Άποψη τάφου Κοιμητήριο Seegasse ,Βιέννη.....	37
Εικ. 23. Άποψη τάφων Κοιμητήριο Seegasse ,Βιέννη.....	38
Εικ. 24. Διάβασμα στο γκαζόν ,κοιμητήριο Assistens.....	39
Εικ.25. Εσωτερικό του κοιμητηρίου Assistens.....	40
Εικ.26. Ανάπαυση στο γκαζόν , κοιμητήριο Assistens.....	40
Εικ.27. Καρότσια δίπλα στους τάφους, κοιμητήριο Assistens.....	41
Εικ.28. Άποψη των τάφων, κοιμητήριο Assistens.....	41
Εικ.29. Αγγλικοί στρατιωτικοί τάφοι, κοιμητήριο Assistens.....	42

Εικ.30. Βόλτα με το ποδήλατο, κοιμητήριο Assistens.....	42
Εικ.31. Τάφος του Hans Christian Andersen, κοιμητήριο Assistens.....	43
Εικ.32-33. Εντυπωσιακές δέντροστοιχίες, κοιμητήριο Assistens.....	44
Εικ. 34. Είσοδος στο κοιμητήριο Nunhead.....	45
Εικ. 35. Άποψη από γλυπτό, Κοιμητήριο Nunhead.....	46
Εικ. 36. Άποψη από το εσωτερικό του κοιμητηρίου Nunhead.....	46
Εικ. 37. Άποψη από ψηλά, κοιμητήριο Nunhead.....	47
Εικ. 38. Κύρια είσοδος , κοιμητήριο Abney.....	48
Εικ. 39. Εσωτερικό κοιμητηρίου Abney.....	48
Εικ. 40. Παρεκκλήσι ,κοιμητήριο Abney.....	49
Εικ. 41. Κοιμητήριο Ute.....	50
Εικ. 42. Είσοδος Κοιμητηρίου Columbia.....	52
Εικ. 43. Εσωτερικό Κοιμητηρίου Columbia.....	52
Εικ. 44. Εσωτερικό Κοιμητηρίου Arlington.....	53
Εικ. 45-46. Εσωτερικό Κοιμητηρίου Arlington.....	54
Εικ. 47. Κοιμητήριο Evergreen.....	55
Εικ. 48. Άθληση δίπλα στους τάφους, Κοιμητήριο Evergreen.....	56
Εικ. 49. Άποψη τάφων, Κοιμητήριο Evergreen.....	56
Εικ. 50. Διάβασμα ανάμεσα στους τάφους, Κοιμητήριο Congressional.....	57
Εικ. 51. Είσοδος, Κοιμητήριο Congressional.....	57
Εικ. 52. Βόλτα με κατοικίδια , Κοιμητήριο Congressional.....	58
Εικ. 53. Είσοδος, Κοιμητήριο Cedar Hill.....	59
Εικ. 54. Γέφυρα, Κοιμητήριο Cedar Hill.....	59
Εικ. 55. Λίμνη, Κοιμητήριο Cedar Hill.....	60
Εικ. 56. Τάφος, Κοιμητήριο Cedar Hill.....	60
Εικ. 57. Άποψη τάφων, Κοιμητήριο Spring Hill.....	61
Εικ. 58. Κοιμητήριο Spring Hill.....	61
Εικ.59. Πίνακας με κλιματολογικά στοιχεία Βόλου.....	64
Εικ.60. Χάρτης χρήσεων της γύρω περιοχής.....	68
Εικ.61. Το Πάρκο της Ν. Ιωνίας βρίσκεται πολύ κοντά στο Κοιμητήριο, δύο χώροι που μπορούν να ενοποιηθούν και ν' αποτελέσουν δίκτυο περιπάτου μαζί με άλλους υπαίθριους χώρους.....	68
Εικ.62-63. Η εκκλησία Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	73

Εικ.64. Είσοδος Εβραϊκού Κοιμητηρίου εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου	74
Εικ.65. Εβραϊκό Κοιμητήριο εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου	75
Εικ.66-67. Αγγλικό κοιμητήριο εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου	76
Εικ. 68. Στρατιωτικό κοιμητήριο ,εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου	77
Εικ.69. Κυπαρίσσια σε δεντροστοιχία στην οδό Αναλήψεως.....	78
Εικ.70. Κυπαρίσσια σε δεντροστοιχία στην οδό Χερουβείμ.	79
Εικ. 71. Χάρτης κοιμητηρίου (παλιός).....	82
Εικ.72. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κοντού.....	83
Εικ.73. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Καρτάλη Κ.....	84
Εικ.74. Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Τσοποτού.....	85
Εικ.75. Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Σαπουντζή.....	86
Εικ.76. Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Δαγκλή Ελ.....	87
Εικ.77. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Βλαχονικοπούλου.....	90
Εικ.78. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κουτσαγγέλης.....	91
Εικ.79. Άποψη περίτεχνου σταυρού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου.....	92
Εικ.80. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Αντωνόπουλος.....	93
Εικ.81. Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Πολ.Παπαδημητρίου.....	94
Εικ.82. Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κοντοσοπούλου.....	95

Εικ.83. Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Σκιαθίτη	95
Εικ.84. Πλακόστρωση κοιμητηρίου.....	98
Εικ. 85. Θέα προς το βουνό του Πηλίου απ'το κοιμητήριο.....	99
Εικ.86. Χάρτης χρήσεων και κυκλοφορίας κοιμητηρίου.....	100
Εικ.87. Κατοικίες περιμετρικά στη νοτιοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου).....	101
Εικ.88. Άποψη της εισόδου στη νοτιοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	102
Εικ.89. Άποψη της πίσω πλευράς στη βορειοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	102
Εικ.90. Άποψη από τα κατεστραμμένα παγκάκια.....	103
Εικ.91. Άποψη των εγκαταλελειμμένων διαδρομών κίνησης	104
Εικ.92. Άποψη από τα κατεστραμμένα οστεοφυλάκια.....	104
Εικ.93. Ανεπαρκής φύτευση γύρω από την εκκλησία Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας.....	105
Εικ.94. Άποψη των ξερών χόρτων στη βορειοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	106
Εικ.95. Άποψη της πυκνής βλάστησης στη δυτική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	106
Εικ.96. Εμφανή η εγκατάλειψη του κοιμητηρίου στη βορειοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου	107
Εικ.97. Άποψη από τα απεριποίητα μονοπάτια του κοιμητηρίου στη βόρεια πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου.....	107
Εικ.98. Άποψη από την εγκατάλειψη των γλυπτών .Γλυπτό Ελένης Κοντού.....	108
Εικ 99. Άποψη της εγκατάλειψης των ασυντήρητων κιγκλιδωμάτων.....	108
Εικ.100. Πρόταση για πλακόστρωση στο μονοπάτι της ζωής.....	115
Εικ. 101. Πρόταση για Υπαίθριο σκάκι.....	121
Εικ. 102. Πρόταση για υπαίθριο σκάκι.....	122
Εικ.103. Πρόταση για υπαίθριο Σκάκι.....	122
Εικ.104. Πρόταση για βοτανικό κήπο.....	124
Εικ.105. Πρόταση για υπαίθριο θέατρο.....	125
Εικ.106-108. Παραδείγματα υπαίθριων βιβλιοθηκών	126-127

Εικ.109. Πρόταση για λιβαδάκια.....	128
Εικ.110. Άλσος με Αριές.....	129
Εικ.111. Πρόταση για μνημειακές πλάκες.....	130
Εικ.112-113. Παραδείγματα στοιχείων για την πρόταση υπαίθριας έκθεσης. πάνελ ανακοινώσεων και πληροφοριακού υλικού, μόνιμη τοποθέτηση γλυπτού.....	131
Εικ. 114-116. Σχετικά παραδείγματα ανάπτυξης της πρότασης υπαίθριου εβραϊκού μουσείου.	133-134
Εικ.117. Προτεινόμενο παγκάκι με σίδηρο και ξύλο.....	135

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή μελέτη έχει ως θέμα την σχεδιαστική πρόταση και ανάπτυξη του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Νέας Ιώνιας Βόλου σε χώρο ιστορικής μνήμης και αναψυχής. Σκοπός της έρευνας είναι η ανάπτυξη του χώρου με το δέοντα σεβασμό σε χώρο ιστορικής μνήμης, γιατί αποτελεί ένα σύγχρονο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο θα μπορούσε αφού έχει κριθεί ανενεργό να αναπλαστεί και να αποτελέσει σημείο αναφοράς για πολλούς ανθρώπους.

Στο πρώτο μέρος περιέχονται πληροφορίες για τα κοιμητήρια στο χθες και στο σήμερα και αναλύονται τα οφέλη πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα απ την βιβλιογραφική ανασκόπηση. Γίνεται κατηγοριοποίηση των κοιμητηρίων και παρουσιάζεται η ισχύουσα νομοθεσία.

Στο δεύτερο μέρος διερευνώνται μελέτες περιπτώσεων απ' την Αμερική, την Ευρώπη και τέλος απ τον Ελλαδικό χώρο. Σε όλες τις περιπτώσεις φαίνονται οι διαφορές που αφορούν στον τρόπο της ανάπτυξης και των χρήσεων του κάθε κοιμητηρίου.

Στο τρίτο μέρος αναπτύσσεται το εφαρμοσμένο μέρος της εργασίας που μέσα απ' τις ενότητες διακρίνονται η υπάρχουσα κατάσταση του κοιμητηρίου, τα φυσικά χαρακτηριστικά της περιοχής (χλωρίδα -πανίδα, κλιματολογικά στοιχεία) η σχεδιαστική πρόταση, ο σκοπός και το αντικείμενο του σχεδιασμού καθώς και οι περιορισμοί της ανάπτυξης και οι αναμενόμενες επιπτώσεις αυτής. Τέλος παρατίθενται συμπεράσματα τα οποία είναι πολύτιμα για την σκοπιμότητα ανάπτυξης του κοιμητηρίου σε χώρο ιστορικής μνήμης και αναψυχής.

ABSTRACT

The present postgraduate study has as subject the designing proposal and reformation of the cemetery of Taxiarchon – N. Ionias of Volos in a space of historical memory and recreation.

Aim of this research is the reformation of the cemetery with respect to its historical memory, as it constitutes a modern monument of cultural heritage. This place is ideal for restoration since it is inactive and it can be used as a reference point for many people.

This study is divided into three parts.

The first part contains information on the cemeteries both from the past and the present days and the benefits from them as cultural heritage are analyzed, through bibliographic examination. The cemeteries are categorized and the applicable legislation is presented.

The second part contains the studies of cases including studies from America, Europe and Greece. In each case we present the different ways of restoration of the cemeteries.

In the third part, the applied part of this study is explained which contains the existing situation of the cemetery, the natural characteristics of the region (flora and phona, climatic conditions), the designing proposal as well as the aim and the object of planning and the effects we expect .

Finally we present the conclusions which are important for the restoration of the cemetery in a place of historical memory and recreation.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία αναφέρεται στην ανάπτυξη του Κοιμητηρίου των Ταξιαρχών και στην αξιοποίηση του ως χώρου πρασίνου και πολιτισμού. Η κατανόηση των προβλημάτων από την οχλούσα χρήση του κοιμητηρίου σε κατοικημένη περιοχή και στη συνέχεια οι προτάσεις για την αξιοποίησή του, προϋποθέτουν αρχικά μια θεώρηση της ευρύτερης περιοχής στην οποία εντάσσεται, καθώς και των ιστορικών και κοινωνικών συνθηκών που το δημιούργησαν .

Κρίσιμα σημεία για τη διαμόρφωση των προτάσεων είναι η δημιουργία συμβατών χρήσεων γης με ένταξή τους στον περιβάλλοντα κορεσμένο αστικό χώρο, ο σεβασμός στην ιστορική μνήμη και την πολιτιστική ταυτότητα της περιοχής και η βιωσιμότητα των προτεινόμενων παρεμβάσεων.

Τα τελευταία χρόνια λόγω έντονης ανάγκης για αστικό πράσινο έχουν αρχίσει τα ανενεργά κοιμητήρια να μετατρέπονται σε ανοιχτούς χώρους πρασίνου καταλλήλους ώστε να δεχθούν το κοινό και όχι να το απωθούν. Τα κοιμητήρια λόγω του ότι έχουν να επιδείξουν μια ιδιαιτερότητα σε σχέση με τους υπόλοιπους ανοιχτούς χώρους πρασίνου χρειάζονται ειδική μεταχείριση ώστε η ανάπτυξη τους να γίνει σωστά και να κρατηθεί ίσως η αξία που τους αρμόζει σαν ιεροί χώροι.

Η προτεινόμενη ανάπτυξη του κοιμητηρίου των Ταξιαρχών, που εντάσσεται στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Βόλου - Ν. Ιωνίας, συμβάλει διατηρώντας για την περιοχή τη μνήμη και τη σύνδεση με το παρελθόν, αλλά και ενισχύοντας το σεβασμό για το φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο. Πρόκειται για ανοιχτό χώρο πρασίνου με πολιτισμική χρήση, όπου διατηρούνται οι οικογενειακοί τάφοι – διατηρητέα μνημεία, δημιουργείται οργανωμένο δίκτυο διαδρομών στο χώρο, διάδρομοι για περίπατο , ανοιχτοί χώροι για στάση-ανάπαυση-περισυλλογή , υπαίθριο μουσείο, υπαίθριος εκθεσιακός χώρος καθώς και υπαίθριες δραστηριότητες (βιβλιοθήκη, σκάκι ,θέατρο, βοτανικός κήπος, χώρος προσέλευσης πεταλούδων).

Πιο αναλυτικά η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιέχει έξι κεφάλαια στα οποία ,με την βοήθεια βιβλιογραφικού υλικού και πηγών διαδικτύου γίνεται αναφορά στις αναπλάσεις των κοιμητηρίων ,στην ιστορική εξέλιξη απ'το χθές μέχρι και το σήμερα για τα κοιμητήρια καθώς και στην

θρησκευτική συνείδηση των κοιμητηρίων. Αναλύονται τα διάφορα οφέλη ,και οι κατηγορίες των κοιμητηρίων και τέλος παρατίθενται η νομοθεσία γι'αυτά.

Το δεύτερο μέρος περιέχει τρία κεφάλαια όπου παρουσιάζονται μελέτες περίπτωσης κοιμητηρίων (case studies) απ'την Ελλάδα , απ'την Ευρώπη και απ'την Αμερική.

Το τρίτο μέρος της εργασίας περιέχει επτά κεφάλαια και αποτελεί το εφαρμοσμένο μέρος της εργασίας. Στα πρώτα τέσσερα κεφάλαια γίνεται ανάλυση της περιοχής μελέτης σε ότι αφορά την χλωρίδα και πανίδα ,κλιματολογικά στοιχεία ,γεωλογικά στοιχεία ,φυσικούς κινδύνους καθώς και την ιστορική εξέλιξη του κοιμητηρίου. Επίσης γίνεται αναφορά στην εκκλησία των Ταξιαρχών ,στο εβραϊκό ,στο αγγλικό και στο στρατιωτικό κοιμητήριο και αναλύεται η γλυπτική και μεταλλοτεχνία του κοιμητηρίου. Καταγράφεται η υπάρχουσα διαμόρφωση της περιοχής μελέτης με φωτογραφικό υλικό, το υπάρχον φυτικό υλικό και η νομοθεσία για το συγκεκριμένο κοιμητήριο που το χρήζει ως διατηρητέο.

Στα επόμενα τρία κεφάλαια αναλύεται ο σκοπός και η μεθοδολογία της έρευνας ,οι περιορισμοί της ανάπλασης καθώς και οι αναμενόμενες επιπτώσεις .Επίσης παρουσιάζεται η σχεδιαστική πρόταση αναφέροντας τις πηγές έμπνευσης και αναλύοντας βήμα βήμα κάθε χώρο και δραστηριότητα των προτεινόμενων επεμβάσεων στον χώρο του κοιμητηρίου. Τέλος καταλήγουν τα συμπεράσματα τα οποία κάνουν σημαντική την έρευνα γύρω απ το κοιμητήριο καθώς εκεί φαίνεται η ανάγκη διατήρησής του ως ιστορικό χώρο μνήμης και αναψυχής.

ΜΕΡΟΣ Α- ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ: ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ

Τα κοιμητήρια για τους περισσότερους ανθρώπους αποτελούν ιδιαίτερη σχεδόν "απαγορευμένη περιοχή" στα οποία αποφεύγεται η επισκεψιμότητα, εκτός βέβαια και αν συντρέχει σοβαρή αιτία. Κυρίαρχο λόγο σε αυτό το γεγονός παίζει η σχέση του ανθρώπου με το θάνατο και η ενδόμυχη φοβία του θανάτου καθώς και η γενικότερη μονότονη και καταθλιπτική εμφάνιση άσχημη εμφάνιση της πλειονότητας των ελληνικών κοιμητηρίων στα οποία η βλάστηση είναι περιορισμένη και το περιβάλλον ψυχρό και απόμακρο. (King,2004)

Η ανάπλαση των κοιμητηρίων χρειάζεται ώστε να εξασφαλίσει στους κατοίκους της τις απαραίτητες και αναγκαίες προϋποθέσεις για στοιχειώδη ποιότητα διαβίωσης και συνύπαρξης. Η ανάπλαση των κακώς συντηρημένων κοιμητηρίων είναι το επίκεντρο της παρέμβασης που θα ωφελήσει το αστικό περιβάλλον και φαίνεται να είναι αναγκαίο για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Η ανάπλαση των κοιμητηρίων σε ανοιχτούς χώρους πρασίνου γίνεται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια στις Ευρωπαϊκές πόλεις αλλά και στην Αμερική και έχει ξεκινήσει να συμβαίνει και σε διάφορες ελληνικές πόλεις.

Ανάπλαση μιας περιοχής είναι το σύνολο των κατευθύνσεων, μέτρων, παρεμβάσεων και διαδικασιών πολεοδομικού, κοινωνικού, οικονομικού, οικιστικού και ειδικού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα, που προκύπτουν από σχετική μελέτη και που αποσκοπούν κυρίως στη βελτίωση των όρων διαβίωσης των κατοίκων, τη βελτίωση του δομημένου περιβάλλοντος και την προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών, ιστορικών, μορφολογικών και αισθητικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της περιοχής. Έτσι και στα κοιμητήρια η ανάπλαση θα πρέπει να γίνει με πολύ προσοχή και από εξειδικευμένους ανθρώπους διότι χρειάζεται να ληφθούν υπόψη πολύ παράμετροι πριν αρχίσει η υλοποίηση. Μια ανάπλαση που εξετάζει όλους τους παραπάνω παράγοντες είναι επιτυχής και θα μπορούσε να οδηγήσει σε ουσιαστική χρηστικότητα του χώρου. (Worpole,2007)

1.1 Ελλαδικός χώρος-Ευρωπαϊκός χώρος

Η επικέντρωση του σχεδιασμού στην Ελλάδα τείνει να είναι εκτός πόλης και ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις επεκτάσεις των πόλεων και οικισμών και στον εκτός σχεδίου χώρο. Οι παρεμβάσεις για την ανάπτυξη των αστικών περιοχών στοχεύουν στη βιώσιμη ανάπτυξη με έμφαση στη προστασία και βελτίωση του αστικού χώρου είτε στο φυσικό, είτε στο δομημένο περιβάλλον και τις αστικές λειτουργίες. Επίσης βοηθούν στην ενδυνάμωση της κοινωνικής ευημερίας και συνοχής, με έμφαση στην ολοκληρωμένη προσέγγιση προβλημάτων που επηρεάζουν την τοπική απασχόληση, την ισότητα και την κοινωνική ένταξη. Ακόμη στοχεύουν στη διακυβέρνηση των αστικών περιοχών με έμφαση στη διασφάλιση της κοινωνικής συναίνεσης και στη μεγιστοποίηση της συμμετοχής των τοπικών κοινωνικών και οικονομικών εταίρων (Harnik and Merolli,2010)

Στον ευρωπαϊκό χώρο η βιώσιμη ανάπτυξη φαίνεται να είναι η μόνη διέξοδος για τις πόλεις και περιλαμβάνει τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς και οικιστικούς στόχους δίνοντας έμφαση στον πολιτισμό, την ιστορική κληρονομιά. Στην Ευρώπη όπως στην Ισπανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ολλανδία, την Αγγλία, την Ιταλία και το Βέλγιο, η ανασυγκρότηση των πόλεων βασίζεται στις αναπλάσεις και την αναζωογόνηση των ιστορικών τους κέντρων, στην πολιτιστική και ήπια τουριστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την ανάμειξη και άλλων χρήσεων και κυρίως της κατοικίας (Πηγή :Δ1).

2.ΤΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

Η ταφή και τα ταφικά έθιμα είναι ευλόγως αλληλένδετα. Η ταφή του νεκρού σώματος στο υγρό έδαφος δηλώνει την έκθεση και την παράδοση του στην ίδια τη φύση και τα στοιχεία της. Το θέμα της διάθεσης του νεκρού έχει απασχολήσει τον κόσμο από την αρχαιότητα. Από τον 6^ο αιώνα π. Χ. η ταφή γινόταν εξωτερικά των πόλεων και των οικισμών για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, και την ίδια τακτική ακολουθούσαν τόσο οι Εβραίοι, οι Αρχαίοι Αιγύπτιοι όσο και οι Κινέζοι.

Οι Χριστιανοί από την άλλη πλευρά για να θάψουν τους νεκρούς τους χρησιμοποιούσαν τις κατακόμβες, ενώ αργότερα που μπορούσαν να εκφράσουν ελεύθερα τα θρησκευτικά τους καθήκοντα πραγματοποιούσαν τις ταφές τους κυρίως σε εκκλησίες και στις αυλές αυτών, τοποθετώντας τα φέρετρα το ένα πάνω στο άλλο πάνω μέσα στον τάφο. Γεγονός είναι όμως ότι τέτοιοι χώροι αποτέλεσαν πηγές πρόκλησης ασθενειών και επιδημιών για όσους σύχναζαν εκεί.

Γύρω στο 18^ο αιώνα όμως η αύξηση των νεκρών και η έλλειψη επαρκούς χώρου μέσα στα όρια των πόλεων, ανάγκασε πρώτη τη Γαλλία να εγκαταστήσει τα κοιμητήρια εκτός των τειχών της για λόγους υγιεινής και κοινωνικής πρόνοιας. Στην Ελλάδα, το αρχαιότερο ανθρωπολογικό λείψανο που βρέθηκε είναι στο Αιγαίο ένα κρανίο που αποκαλύφθηκε στο σπήλαιο των Πετραλώνων, στη Βόρεια Ελλάδα

Κατά τη **Νεολιθική Περίοδο**, σημαντικές ενδείξεις ταφών προέρχονται από το σπήλαιο Φράγχθι στην Πελοπόννησο και από το σπήλαιο Θεόπετρα στη Θεσσαλία.

Νεκροταφεία της **Ύστερης Νεολιθικής περιόδου**, έχουν αποκαλυφθεί σε διάφορες περιοχές. Σε πολλή καλή κατάσταση βρίσκεται το κοιμητήριο στην θέση Κεφάλα, στην Κέα (Κυκλάδες) και στη θέση Θαρρούνια στην Εύβοια. Και στις δύο περιπτώσεις οι τάφοι είναι κτιστοί ή λιθοπερίβλητοι με τοιχώματα επενδυμένα εσωτερικά με μικρές πέτρες και καλυμμένοι από πλάκες. Οι ταφές ήταν ατομικές ή πολλαπλές.

Την **Πρώιμη Εποχή του Χαλκού** τα κοιμητήρια περιείχαν λακοειδής ή χτιστούς τάφους.

Κατά τη **Μέση Εποχή του Χαλκού** δεν παρατηρείται ουσιαστική μεταβολή ως προς την αρχιτεκτονική των τάφων και των ταφικών πρακτικών, γεγονός που σημαίνει ίσως μια πολιτιστική συνέχεια από την προηγούμενη περίοδο. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου είναι ότι επιλέγεται η ταφή εντός των ορίων του οικισμού. Κατά την **Ύστερη Μυκηναϊκή I-II Περίοδο** φαίνεται ότι αντίληψη γύρω από το θάνατο διαφοροποιείται. Κατά πρώτον η κατασκευή των τάφων προϋποθέτει κατασκευαστικές γνώσεις και τα κτερίσματα δεν αναλογούν με εκείνα των προηγούμενων περιόδων.

Κατά την **Αρχαϊκή Περίοδο** εφαρμοζόταν κυρίως η πρακτική της καύσης, (πιθανή επιρροή της Ανατολής). Όστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν

ενδείξεις πρακτικής απλού ενταφιασμού. Τα κοιμητήρια βρίσκονταν εκτός των τειχών της πόλης. Στην **Κλασική Περίοδο** τα κοιμητήρια βρίσκονταν εκτός των ορίων οικισμού. Ο τύπος ταφής εξαρτάτο από τη βούληση του ατόμου ή της οικογένειας. Όπως και στις προηγούμενες περιόδους, ο ενταφιασμός και η καύση ήταν οι συνήθεις πρακτικές αν και τα ποσοστά της δεύτερης αυξήθηκαν σημαντικά κατά τον 4ο αιώνα π.Χ. Το εθιμοτυπικό των τελετών και το είδος των κτερισμάτων δεν διάφεραν σημαντικά από εκείνα της Αρχαϊκής Περιόδου.

Κατά την **Ελληνιστική Περίοδο** τα κοιμητήρια βρίσκονταν εκτός των ορίων της πόλης. Οι τάφοι οργανώνονταν σε ομάδες και εξαντλούσαν το διαθέσιμο χώρο ταφής ενώ ο προσανατολισμός εξαρτάτο κυρίως από την γεωμορφολογία του εδάφους.

Κατά τη Ρωμαϊκή Περίοδο, ο Ρωμαϊκός Νόμος καθόριζε αυστηρά ότι τα κοιμητήρια θα πρέπει να βρίσκονται εκτός των ορίων της πόλης. Συνήθως οργανώνονταν κατά μήκος τους δρόμους που οδηγούσε στην έξοδο της πόλης, στην ύπαιθρο. Εκεί διαρθρώνονταν σειρές πανομοιότυπων τάφων. Δεν υπήρχε σταθερός αριθμός μνημάτων σε κάθε σειρά γεγονός που δείχνει την αδυναμία του κράτους να διαχειριστεί τον ίδιο το χώρο του κοιμητηρίου αλλά και να ελέγξει την επέκτασή του.

Κατά τη **Βυζαντινή Περίοδο**, η λέξη κοιμητήριο αρχικά χρησιμοποιήθηκε για τον τάφο ενός νεκρού και στη συνέχεια ο όρος δήλωνε όλη την περιοχή όπου υπήρχαν τάφοι. Τους πρώτους βυζαντινούς αιώνες τα κοιμητήρια, κατά την αρχαία συνήθεια, παρέμειναν δια νόμου εκτός των πόλεων και δίπλα στο δρόμο. Με την πάροδο του χρόνου αναφέρονται στις πηγές και αστικές ταφές, ενώ επί Λέοντος Σοφού επιτρέπονται οι ταφές είτε εντός είτε εκτός πόλης.

Τέλος, κατά τη **Σύγχρονη Εποχή**, η θέση των σύγχρονων κοιμητηρίων στην Ελλάδα συνήθως καταλαμβάνουν συνήθως περιοχές με εξαιρετική θέα. Οι τάφοι είναι οργανωμένοι σε ευθείες γραμμές με προσανατολισμό Α-Δ (Πηγή: Δ2).

3.ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Τα κοιμητήρια αντιπροσωπεύουν τα θρησκευτικά πιστεύω και τα έθιμα των κατοίκων. Αυτά αντανακλώνται στα ήθη και έθιμα που σχετίζονται με την ταφή και των αναμνηστικών τελετών. Η θρησκευτική υποταγή και τα πιστεύω δύναται να αλλάξουν με τα χρόνια, και αυτό συχνά αντανακλάται στα μνημεία και στη διάταξη του κοιμητηρίου. Τα κοιμητήρια του 20ου αιώνα ιδιαίτερα αποκαλύπτουν την εξελισσόμενη πολυπολιτισμική φύση της κοινωνίας με διεύρυνση των θρησκευτικών πιστεύω. Το ίδιο το κοιμητήριο μπορεί επίσης να έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο για συγκεκριμένες θρησκευτικές ομάδες όσο και για τα άτομα. Μπορεί να περιλαμβάνει εκκλησάκια που έχουν σχέση με συγκεκριμένες θρησκευτικές ομάδες ή και τάφους συγκεκριμένων θρησκευτικών αιρέσεων.

Το κοιμητήριο είναι ένα αναπτυσσόμενο πολιτιστικό τοπίο που αντιπροσωπεύει, αν και με αργούς ρυθμούς, κοινωνικές αλλαγές στις κοινωνίες. Οι τάφοι αντανακλούν τα συναισθήματα και τις ιδέες των θανόντων, των ανθρώπων που τους θρηνούν, και την κοινωνία μέσα στην οποία ζουν, και το κοιμητήριο σαν σύνολο, είναι ένα απομεινάρι το οποίο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως ένδειξη των κοινωνικών τάσεων, των πολιτιστικών μοτίβων και των κυρίαρχων ιδεολογιών (Παπαρίζος,2011).

Σύμφωνα με τη Γιασιράνη – Κυρίτση (1996), «...στον αρχαίο κόσμο είχαν διατυπωθεί πολλές απόψεις για το σώμα, από την ειδωλοποίηση της ομορφιάς μέχρι την περιφρόνηση του λόγου της φθαρτότητας του...». Τα παλιά κοιμητήρια αποτελούν χώρους με ιδιαίτερη πολιτισμική αξία διατηρώντας υπολείμματα παλαιών νοοτροπιών και στοιχεία που συμβάλλουν στη διατήρηση της μνήμης αγαπημένων και επιφανών ατόμων. Επίσης, μεγάλη ήταν και είναι μέχρι και σήμερα η απήχηση της Πλατωνικής θέσης, σύμφωνα με την οποία, η ψυχή έχει μεγαλύτερη αξία, ενώ το σώμα είναι «σήμα» δηλαδή τάφος της (Γιασιράνη – Κυρίτση,1996).

Ο Warner ανέλυσε το κοιμητήριο ως μία «συλλογική αντιπροσώπηση», ένα ιερό, συμβολικό αντίγραφο της κοινοτικής διαβίωσης που εκφράζει πολλές από τις βασικές πεποιθήσεις και τις αξίες της κοινότητας. Υλικά, το κοιμητήριο

είναι ένας συγκεκριμένος τύπος ενός κοινωνικά οριακού χώρου όπου οι καθημερινές κηδείες και οι εορτασμοί για τις ημέρες μνήμης τυπικά προστάζουν τις σχέσεις μεταξύ των πνευματικά νεκρών και της διαβίωσης του κοσμικού κόσμου. Η κηδεία απομακρύνει συμβολικά το άτομο από το γραμμικό χρόνο και μεταφράζει το βέβηλο πρόσωπο στην αιώνια ιερή σφαίρα. Τα υλικά σημάδια του κοιμητηρίου (Θέσεις, τάφοι) εντοπίζουν αυτούς τους μετασχηματισμένους νεκρούς σε παρόντα χρόνο και χώρο, και τόσο συμβολικά βοηθούν να διατηρήσουν τις τρέχουσες μεμονωμένες ταυτότητές τους και να βεβαιώσουν τη συνεχή κοινωνική ύπαρξή τους μέσω της μνήμης. Το κοιμητήριο είναι ο κατάλληλος ιερός χώρος όπου οι ζωντανοί και οι νεκροί είναι χωρισμένοι και συμβολικά ενωμένοι ως άνθρωποι μέσω της μετάβασης και των αναμνηστικών ιεροτελεστιών. Τα ετήσια τελετουργικά για την ημέρα μνήμης, μια σύγχρονη λατρεία των νεκρών, ενσωματώνουν τα διάφορα πιστεύω, τις συσχετίσεις σε μια ενοποιημένη κοινότητα και ως ιερή συλλογικότητα αντιμετωπίζουν και θριαμβεύουν πέρα από τις ανησυχίες για το θάνατο μέσω της κοινής δράσης. Η ανάλυση του Warner αυτών των ετήσιων τελετών ενθύμησης παραμένει αξιόπεραστη στη βιβλιογραφία και καθορίζει τον ιερό σκοπό του κοιμητηρίου ως περιοχή όπου οι ζωντανοί αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα του δικού τους θανάτου και ενδεχομένως αισθάνονται άνετα. (Warner, 1959).

Σύμφωνα με τον Warner (1959:285) *«το κοιμητήριο είναι ένα φυσικό έμβλημα, ένα ουσιαστικό και ορατό σύμβολο της συμφωνίας μεταξύ των ατόμων ότι δεν θα αφήσουν ο ένας τον άλλον να πεθάνει»*. Οι χώροι των κοιμητηρίων αντανakλούν την προηγούμενη ζωή και τις ιστορικές εποχές μέσω των οποίων έχει περάσει η κοινότητα (Warner, 1959)

3.1 Χριστιανική θρησκεία

Ο Χριστιανισμός από την άλλη θεωρεί πώς ο θάνατος είναι αναγκαίο επακόλουθο της αποστασίας του ανθρώπου από το Θεό. Σύμφωνα με την ορθοδοξία, υπάρχουν τρεις μορφές θανάτου. Ο πνευματικός όπου η ψυχή νοείται ως ο χωρισμός του ανθρώπου από το Θεό ενόσω ο άνθρωπος ζει. Ο φυσικός ή ο σωματικός θάνατος όπου η ψυχή χωρίζεται από το σώμα. Ο αιώνιος θάνατος, όπου ο άνθρωπος ως ύπαρξη «βασανίζεται» μακριά από το Θεό μετά τη Δευτέρα Παρουσία και την Τελική Κρίση. Βάση όμως της

ορθόδοξης πίστης, η έννοια του θανάτου δεν υφίσταται δεδομένου ότι ο Χριστός με την Ανάστασή Του συνέτριψε και κατέλυσε κυριολεκτικά το θάνατο (Πηγή: Δ3).

3.2 Εβραϊκή θρησκεία

Οι εβραίοι πιστεύουν ότι ο θάνατος είναι μέρος της ζωής. Το νεκρό σώμα θα πρέπει να καλύπτεται με ένα λευκό σεντόνι στο πάτωμα με κεριά τριγύρω. Ως ένδειξη σεβασμού για το άτομο που πέθανε, το σώμα δε θα πρέπει να μένει μόνο μέχρι την ταφή. Θα πρέπει να υπάρχει κάποιος που κάθεται με το σώμα που αποκαλείται *Shomerim*. Δεν επιτρέπεται να φάνε ή να πιουν επειδή αυτό θεωρείται ασέβεια για το άτομο που πέθανε επειδή αυτός/αυτή δεν μπορούν να κάνουν το ίδιο. Ο Ιουδαϊσμός πιστεύει ότι ο θάνατος δεν είναι το τέλος της ανθρώπινης ύπαρξης. Πιστεύουν ότι υπάρχει μετά θάνατον ζωή. Τα σώματά τους γίνονται σκόνη, αλλά ψυχή των εβραίων είναι αιώνια. Αν έχουν ζήσει καλή ζωή και ήταν καλοί άνθρωποι, πηγαίνουν στον παράδεισο, ο οποίος περιγράφεται ως τόπος γαλήνης και χαράς. Αν είχαν πολλές αμαρτίες όταν ήταν εν ζωή, τιμωρούνται και στέλνονται στην κόλαση η οποία περιγράφεται ως μαύρη τρύπα όπου εκεί τιμωρούνται για 12 μήνες. Μετά από έναν χρόνο ο Θεός αποφασίζει αν θα συνεχιστεί η τιμωρία τους ή αν θα σταλούν στην κόλαση (Evans,2005).

3.3 Καθολική θρησκεία

Οι χριστιανοί όχι μόνο πιστεύουν ότι υπάρχει ζωή μετά το θάνατο αλλά πιστεύουν επίσης ότι όταν πεθαίνουν πηγαίνουν σε έναν τόπο που είναι είτε ο παράδεισος είτε η κόλαση. Για τους καθολικούς, ο θάνατος αποτελείται από τη ζωή. Εμπιστεύονται τη ζωή τους στο Χριστό ο οποίος μαρτύρησε για να ζήσει ο άνθρωπος την αιώνια ζωή. Πιστεύουν ότι ο Χριστός αναστήθηκε και ότι θα αναστηθούν μαζί του. Ο θάνατος υπάρχει στον κόσμο ως συνέπεια των αμαρτιών. Καθώς είμαστε όλοι αμαρτωλοί, κάποια μέρα θα πεθάνουμε. Κατά την τελετή το σώμα τοποθετείται στο φέρετρο και μερικές φορές αφήνεται ανοιχτό έτσι ώστε οι συγγενείς να τον χαιρετήσουν για τελευταία φορά. Οι καθολικοί συνηθίζουν να αποτεφρώνουν τους νεκρούς τους, ενώ οι χριστιανοί τους ενταφιάζουν (Πηγή: Δ4).

4.ΟΦΕΛΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Η πολιτιστική σημασία ενός τοπίου, ενός αντικειμένου ή ενός κτιρίου προέρχεται από την εκτίμηση του φυσικού χαρακτήρα της και από την μακροχρόνια κατανόηση των σχέσεών της με τα πρόσωπα και τα γεγονότα.

Κάθε τάφος και κάθε μνημείο είναι ένα πραγματικά σημαντικό χαρακτηριστικό πολιτιστικό γνώρισμα. Υπάρχουν διάφορα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μέσα στο κοιμητήριο που έχουν εμφανή μεμονωμένη σημασία λόγω των αρχιτεκτονικών και αισθητικών ιδιοτήτων τους, παρά τη σχέση τους με τα άτομα ή τα γεγονότα.

Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, από όλες τις απόψεις μπορεί να είναι σημαντική. Γι' αυτό το λόγο, η διατήρηση, συντήρηση οποιουδήποτε τμήματός ενός κοιμητηρίου-ακόμη κι ενός μοναδικού τάφου- θα πρέπει να οργανώνεται να ελέγχεται προσεκτικά ώστε να διασφαλιστεί ότι δε θα υπάρξει κάποια παράλειψη. (Sloane,1991).

Από την εμπειρία φαίνεται ότι μία απλή προσέγγιση διατήρησης του κοιμητηρίου συνήθως κάνει περισσότερο κακό παρά καλό. Η αντικατάσταση για παράδειγμα μιας παλιάς ταφόπλακας όχι μόνο απορρίπτει την ιστορική γνησιότητα, αλλά συχνά καταστρέφει τις ιστορικές φυτεύσεις σπάνιων λουλουδιών που τυχαίνει να μην έχουν ανθίσει. Η αφαίρεση ενός δέντρου επειδή η ρίζα του μπορεί να καταστρέψει ένα μνημείο μπορεί να μην είναι αναγκαίο αν η συγκεκριμένη ρίζα μπορεί να κοπεί με ασφάλεια. Γι' αυτό το λόγο, η ανάπλαση ενός κοιμητηρίου θα πρέπει να ξεκινάει λαμβάνοντας υπόψη αυτά που πρέπει να διασωθούν (Πηγή : Δ1).

4.1 Ιστορική αξία

Το κοιμητήριο είναι μία ιστορική καταγραφή των κοινωνιών. Μέσω της δημιουργίας και της χρήσης του, το κοιμητήριο καταγράφει τα μοτίβα και την εξέλιξη της κοινότητας. Τα μνημεία και οι τάφοι παρέχουν σημαντικά δημογραφικά στοιχεία για την περιοχή. Τα κοιμητήρια συχνά περιλαμβάνουν μνημεία που τιμούν σημαντικά γεγονότα της τοπικής κοινωνίας, όπως μία καταστροφή από κάποιο μεταλλείο, ναυάγιο, ή πόλεμο. Τα κοιμητήρια δύναται επίσης να έχουν ιστορική σημασία εξαιτίας των σημειώντων προσώπων που έχουν κάνει σημαντικές συνεισφορές στην κοινότητα (Francis, 2003).

4.2 Κοινωνική αξία

Τα κοιμητήρια έχουν σημαντική τιμητική λειτουργία. Η κοινότητα συχνά προσαρτά χαρακτηριστικά και αξίες στους τάφους, όπως σεβασμό ή λατρεία. Πολλά κοιμητήρια διατηρούν μια ιδιαίτερη σημασία για άτομα ή ομάδες ως αποτέλεσμα προσωπικών συναισθημάτων ή και προσκόλλησης σε εκείνους που βρίσκονται θαμμένοι στο κοιμητήριο. Οι πρώτοι τάφοι των Ευρωπαίων αποίκων και τα μνήματα πολέμου είναι παραδείγματα των μνημάτων που συχνά θεωρούνται κοινωνικά σπουδαία για όλη την κοινότητα (Robinson, 2005).

4.3 Πνευματική/πολιτιστική αξία

Οι επιτύμβιες στήλες ή τα μνημεία είναι υποτιμημένα πολιτιστικά. Αυτό φαίνεται να συμβαδίζει με την ορολογία που οι ιστορικοί, κοινωνιολόγοι, ανθρωπολόγοι και ψυχολόγοι έχουν καθιερώσει ως «μία άρνηση για το θάνατο». Απαγορευμένα από τα περιθώρια του δημόσιου χώρου πολλοί από τους τάφους παραμένουν εγκαταλελειμμένοι και κατεστραμμένοι αναμένοντας τις διαδικασίες αποκατάστασής τους. Τα τοπία των κοιμητηρίων αντικατοπτρίζουν την προηγούμενη ζωή των ανθρώπων και τις ιστορικές εποχές μέσα από τις οποίες έχει διαβεί όλα αυτά τα χρόνια μία κοινότητα. Προσοχή πρέπει επίσης να δοθεί στις ιεροτελεστίες μετάβασης, οι οποίες αποκαλύπτουν το πώς ο θάνατος επηρεάζει τις σχέσεις των προνομιούχων, της ισχύος και του γοήτρου μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών τάξεων, όπως των πολιτικών, των ιατρών κλπ. Οι πρακτικές ενταφιασμών ποικίλλουν από πολιτισμό σε πολιτισμό αλλά είναι θεμελιώδεις για όλους. Τα κοιμητήρια έχουν επίσης ιδιαίτερη πνευματική σημασία. Ο σχεδιασμός των μνημείων, οι επιγραφές, και το σχεδιάγραμμα του κοιμητηρίου είναι φυσικές εκφράσεις πνευματικής έννοιας, με διαφορετικές προσεγγίσεις που είναι αντιληπτές μεταξύ των διάφορων μετονομασιών και πολιτιστικών ομάδων (Worpole, 2007).

4.4 Αισθητική αξία

Αισθητικά ένα κοιμητήριο δύναται να μοιάζει με πάρκο. Η περιφράξη παρέχει την αίσθηση της απομόνωσης και του διαχωρισμού με τον έξω κόσμο. Η διαμόρφωση του χώρου, είναι εφικτό να παρέχει ευκαιρίες για συλλογισμό και

απομόνωση όσων το επισκέπτονται. Ένας ήρεμος τόπος μακριά από τον έξω κόσμο για εκείνους που ζουν για να τιμήσουν την μνήμη εκείνων που έχουν «φύγει». Η διαμόρφωση του κοιμητηρίου θα μπορούσε κατά την ανάπτυξή του να λειτουργεί ως ένας χώρος πρασίνου για περισυλλογή, μνήμη και αναψυχή (Worpole,2007).

4.5 Εκπαιδευτική αξία

Το κοιμητήριο είναι ένας χώρος εκπαιδευτικού χαρακτήρα, προσφέροντας ιδιαίτερες πληροφορίες για τους ανθρώπους που είναι θαμμένοι σε αυτό. Τα σχέδια των τάφων, τα μνημεία και οι επιτάφιος στήλες παρέχουν τη διορατικότητα στις διάφορες τάσεις και συνδέονται με τις επικήδειες διακοσμήσεις και τους τύπους υλικών, εγχώρια και εισαγόμενα τα οποία χρησιμοποιήθηκαν στην κατασκευή τους. Σε πολλά κοιμητήρια συνυπάρχουν δύο ή και τρεις διαφορετικές θρησκείες και πολλοί είναι εκείνοι που τα επισκέπτονται για να εντοπίσουν τις γενεαλογικές τους ρίζες (Worpole, 2007).

4.6 Αρχαιολογική αξία

Η αρχαιολογική σημασία ενός χώρου αφορά την έκταση στην οποία μπορεί ή θα μπορούσε να παρέχει ιστορικές πληροφορίες μέσω των αρχαιολογικών τεχνικών. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα αρχαιολογικής αξίας ενός κοιμητηρίου περιλαμβάνουν τάφους, μνημεία, διόδους, δρομάκια, και εκκλησία (Worpole, 2007).

4.7 Καλλιτεχνική αξία

Πολλά κοιμητήρια αντιπροσωπεύουν τόσο την αλλαγή της συμπεριφοράς της κοινωνίας προς το θάνατο, όσο και τις εξελίξεις στην αρχιτεκτονική, το καλλιτεχνικό ύφος και τη θεωρία. Οι καλλιτεχνικές αξίες μπορούν να εντοπιστούν στη διαμόρφωση ενός τοπίου και τη διαρρύθμιση ενός κοιμητηρίου, και στο ύφος των μνημείων, το περιβάλλον των τάφων και του σχεδιασμού των τάφων. Το κοιμητήριο μπορεί είναι ιδιαίτερα σημαντικό εξαιτίας της ποικιλομορφίας των καλλιτεχνικών προσεγγίσεων που απεικονίζονται στην μνημειακή τους αρχιτεκτονική, και επίσης στην ποιότητα της δεξιοτεχνίας. Τα κοιμητήρια συχνά αντιπροσωπεύουν παραδείγματα δουλειάς των τοπικών τεχνιτών και κατασκευαστών. Το όνομα ενός κτίστη

μνημείων συνήθως γράφεται στο μνημείο ή την ταφόπλακα, επιτρέποντας έτσι την αναγνώριση των τοπικών μαστόρων (Worrole, 2007).

4.8 Φυσική βλάστηση

Κάποια κοιμητήρια περιέχουν σημαντικά απομεινάρια ή ενδείξεις της γνήσιας φυσικής βλάστησης. Τα σωζόμενα αειθαλή δέντρα, βολβοί, τριαντάφυλλα και άλλα φυτά στους τάφους ή στο γενικότερα χώρο συμβάλλουν στην οπτική και νοσταλγική ποιότητα του κοιμητηρίου. Τα φυτά συχνά επιλέγονταν για τη συμβολική τους σημασία, ιδιαίτερα κατά το 19ο αιώνα. Επομένως, τα κοιμητήρια μπορεί να παρέχουν μια πολύτιμη πηγή ως βοτανική συλλογή ή ως πηγή σπάνιων ειδών των γηγενών ή των φυτών που προέρχονται από άλλες χώρες (Kenneth, 1991).

4.9 Οικολογία

Όπως παρατηρήθηκε και προηγουμένως, κάποια από τα κοιμητήρια περιέχουν σημαντικά απομεινάρια ή ενδείξεις της γνήσιας φυσικής βλάστησης. Τέτοιες φυσικές φυτικές σχέσεις μπορεί να παρέχουν επίσης άσυλο για την γηγενή άγρια ζωή. Ακόμη κι αν δεν υπάρχουν σπάνια ή απειλούμενα είδη, ένα κοιμητήριο μπορεί να περιέχει ένα σπάνιο ή καλώς διατηρημένο παράδειγμα των οικοσυστημάτων που υπάρχουν στην περιοχή. Γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό να θεωρήσουμε τα φυτά ως σύνδεσμοι, και όχι απλά ως συλλογή ειδών, και επίσης να ληφθεί υπόψη κατά πόσο προσελκύονται πτηνά ή άλλη πανίδα τα οποία προσθέτουν στην αξία του κοιμητηρίου μιας κοινότητας. Για τον προσδιορισμό της περιβαλλοντικής, από την άλλη πλευρά, επιβάρυνσης που προκαλείται στο έδαφος των κοιμητηρίων από τους μικροοργανισμούς θα πρέπει να μελετηθεί ο ρυθμός επιβίωσης ιών και βακτηρίων σ' αυτό. Η επιβίωση και η παραμονή των μικροοργανισμών στο έδαφος εξαρτάται από τον τύπο του εδάφους του κοιμητηρίου, τη θερμοκρασία του εδάφους, τη βροχή και τέλος από το είδος των μικροοργανισμών που αναπτύσσονται σ' αυτό (Kenneth, 1991).

4.10 Ο ρόλος αναψυχής των κοιμητηρίων

Ο ρόλος αναψυχής των κοιμητηρίων είναι ποικίλος. Αρχικά η παρουσία του πρασίνου και η συμβολή του στην ποιότητα της ζωής των πολιτών είναι

σημαντική. Το πράσινο παρέχει οξυγόνο, μεταβάλλει το κλίμα της περιοχής, και ομορφαίνει το περιβάλλον. Επίσης, μπορεί να συμβάλλει τόσο οικολογικά, κοινωνικά όσο και οικονομικά. Βελτιώνει άμεσα την ποιότητα του αέρα, καθώς τα φύλλα των δέντρων και των φυτών συγκρατούν τους ατμοσφαιρικούς ρύπους και χαρίζουν ένα ήρεμο και βιώσιμο περιβάλλον, ευνοώντας παράλληλα την ανάπτυξη της χλωρίδας και της πανίδας.

Οι χώροι των κοιμητηρίων επομένως μπορούν να λειτουργήσουν ως χώροι αναψυχής για τους κατοίκους των πόλεων, είτε για ξεκούραση, χαλάρωση, αλλά ακόμα και για παιχνίδια και άθληση.

Επίσης, η συμφιλίωση του ανθρώπου με το θάνατο μπορεί να αποτελέσει και έναν χώρο κοινωνικής συναναστροφής. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν οι κάτοικοι να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους, να αναπτύξουν γνωριμίες ή και φιλίες, να ανταλλάξουν απόψεις, αποκτώντας έτσι το συναίσθημα της κοινωνικής αποδοχής. Επομένως, σε έναν τέτοιο χώρο μπορεί κάποιος να νιώσει για πρώτη φορά ελεύθερος και ανεξάρτητος και να υπερνικήσει τους όποιους φόβους του προξενεί το περιβάλλον ενός κοιμητηρίου. Επιπλέον, το πράσινο δίνει τη δυνατότητα της επαφής του ανθρώπου με τη φύση. Τα χρώματα των φυτών, οι μυρωδιές τους, ηρεμούν τον άνθρωπο και τον βοηθούν να ξεπεράσει το άγχος της καθημερινότητας.

Όσον αφορά την προστασία του χώρου ενός κοιμητηρίου αλλά και για να είναι σεβαστό από τους κατοίκους του θα πρέπει να γνωρίζουν τα πλεονεκτήματά του. Βασικός παράγων για την προστασία του είναι η εκπαίδευση και η περιβαλλοντική αγωγή των δημοτών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί είτε μέσω της εκπαίδευσης είτε μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών που θα αναλάβει ο Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Για τα παιδιά μπορούν να οργανωθούν εκπαιδευτικές εκδρομές σε κοιμητήρια ώστε να αρχίσουν να εξοικειώνονται με το χώρο που κατά γενική ομολογία προκαλεί φόβο και δέος στις μικρές ηλικίες. Όσον αφορά τους μεγαλύτερους σε ηλικία κατοίκους, ο Δήμος θα μπορούσε να οργανώσει κάποιες εκδηλώσεις, όπως διανομή σχετικού ενημερωτικού υλικού έτσι ώστε να ευαισθητοποιηθούν και να παρακινηθούν στην αύξηση της επισκεψιμότητας στο χώρο και στην αντιμετώπιση του με άλλη προσέγγιση. Με αυτόν τον τρόπο θα αναπτυχθεί μία στάση του ανθρώπου, η οποία θα αναγνωρίζει την ανάγκη της αρμονικής του συνύπαρξης με το φυσικό περιβάλλον ενός κοιμητηρίου(Kenneth,1991).

5.ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ

5.1 Στρατιωτικά κοιμητήρια στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα υπάρχουν διαφορετικά στρατιωτικά κοιμητήρια. Τα περισσότερα από αυτά αφορούν ομαδικές ταφές Ελλήνων που εκτελέστηκαν κατά την διάρκεια της Γερμανικής κατοχής ή της εξέγερσης κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ορισμένες φορές οι ταφές αυτών βρίσκονται σε τμήματα άλλων κοιμητηρίων (όπως για παράδειγμα το κοιμητήριο της Κοκκινιάς στην Αθήνα ή στο Πολιοβούνι στην Αρκαδία). Άλλες φορές οι ταφές βρίσκονται σε χώρο μοναστηριών. Συμμαχικά κοιμητήρια (από πεσόντες κατά την διάρκεια του Α' και Β' Παγκοσμίου Πολέμου) βρίσκονται διεσπαρμένα σε διάφορα μέρη της Ελλάδας (για παράδειγμα το στρατιωτικό κοιμητήριο της Θεσσαλονίκης, το Βρετανικό κοιμητήριο της Μίκρας στην Καλαμαριά, το στρατιωτικό κοιμητήριο Φαλήρου στην Αθήνα, το συμμαχικό κοιμητήριο της Σούδας και της Ρόδου, κ.α.). Επίσης υπάρχουν δύο στρατιωτικά Γερμανικά κοιμητήρια, στα οποία Γερμανοί στρατιώτες και αξιωματικοί έχασαν τη ζωή τους κατά την διάρκεια του πρώτου και δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και θάφτηκαν στην Ελλάδα.

5.1.1 Γερμανικό Κοιμητήριο – Διόνυσος

Το Γερμανικό κοιμητήριο στο Διόνυσο λειτούργησε στις 28 Σεπτεμβρίου του 1975. Η περιοχή έχει δοθεί από την Ελληνική κυβέρνηση για να ταφούν οι Γερμανοί στρατιώτες οι οποίοι είχαν ταφεί διάσπαρτα σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Το κοιμητήριο αριθμεί 68 θανόντες από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και 9.905 θανόντων από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (Πηγή : Δ5).

Εικ.1. Γερμανικό κοιμητήριο – Διόνυσος.

Πηγή : Δ6.

5.1.2 Γερμανικό Κοιμητήριο – Μάλεμε (Κρήτης)

Το πιο γνωστό Γερμανικό κοιμητήριο στην Ελλάδα και το δεύτερο σε επισκεψιμότητα στον κόσμο είναι το στρατιωτικό κοιμητήριο του Μάλεμε στα Χανιά. Το γερμανικό κοιμητήριο στο Μάλεμε βρίσκεται πίσω από το αεροδρόμιο του Μάλεμε (λόφος 107) στο οποίο πολλοί Γερμανοί αλεξιπτωτιστές σκοτώθηκαν τον Μάη του 1941. Το κοιμητήριο έχει 4.465 ενταφιασμένους. Επίσης στο κοιμητήριο του Μάλεμε μεταφέρθηκαν Γερμανοί οι οποίοι είχαν ταφεί σε διάφορα άλλα μέρη της Κρήτης (Ανακομιδή λειψάνων Γερμανών που αρχικά είχαν ταφεί α) σε μαζικούς τάφους στη βορειοδυτική πλευρά του αεροδρομίου του Ηρακλείου, β)μπροστά από την εκκλησία του Γαλατά κοντά στα Χανιά και γ)στο κοιμητήριο των Γερμανών πεσόντων αλεξιπτωτιστών στο Ηράκλειο). Η χρονολογία ίδρυσης είναι το 1974 από τον πρώην Γερμανό διοικητή Gericke. Το κοιμητήριο του Μάλεμε απετέλεσε την δεύτερη πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος (από ελληνικής πλευράς) λόγω του αριθμού των τάφων και της απουσίας ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης αυτών (Πηγή : Δ7).

Εικ.2. Γερμανικό Κοιμητήριο – Μάλεμε (Κρήτης)

Πηγή : Δ8.

5.1.3 Συμμαχικά νεκροταφεία Ζειτενλίκ Θεσσαλονίκης

Στην οδό Λαγκαδά, στα νεκροταφεία του Ζειτενλίκ όπου είναι η μεγαλύτερη στρατιωτική νεκρόπολη της χώρας έχουν ενταφιαστεί 20.500 στρατιώτες Σέρβοι, Γάλλοι, Ρώσοι, Άγγλοι και Ιταλοί που πέθαναν κατά την διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου από το 1914 έως το 1918. Είναι διαχωρισμένα κατά τομέα ανάλογα με την ταυτότητα και την εθνικότητα των νεκρών. Εκεί βρίσκονται θαμμένοι και Βούλγαροι αιχμάλωτοι πολέμου. Οι πρώτοι οργανωμένοι ενταφιασμοί (κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο) στο μακεδονικό μέτωπο έγιναν το Νοέμβριο του 1915 στη Θεσσαλονίκη στα συμμαχικά νεκροταφεία του Ζειτενλίκ. Δύο ήταν οι λόγοι: Κατ' αρχάς, είχε ιδρυθεί ένα στρατιωτικό νοσοκομείο εκεί και δεύτερον, υπήρξε κι ένα Καθολικό πολιτικό κοιμητήριο που ιδρύθηκε ήδη στην ίδια περιοχή. Οι πρώτοι Γάλλοι στρατιώτες θάφτηκαν στο καθολικό κοιμητήριο. Η Γαλλία, η Ιταλία, η Ρωσία και η Σερβία προτίμησαν να δημιουργήσουν κοιμητήρια κοντά στις μεγάλες πόλεις, όπου οι νεκροί στρατιώτες τους από όλα τα πεδία μάχης ήταν θαμμένοι. Κατά συνέπεια, τα μεγάλα κοιμητήρια Θεσσαλονίκης και Μπίτολα δημιουργήθηκαν. Η εξαίρεση ήταν μόνο το σερβικό κοιμητήριο στο βουνό Kaymakalan, όπου, εξαιτίας της τοπολογίας των υψίπεδων και του ύψους του (2.524 μ.), καθώς επίσης και του γεγονότος ότι τα σύνορα μεταξύ της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας περνούσαν από εκείνο το σημείο, το 1925. Η

Μεγάλη Βρετανία ήταν από τους πρώτους που ίδρυσε συστηματικά μόνιμα στρατιωτικά κοιμητήρια στην περιοχή της Μακεδονίας. Από τις 21 Μαΐου 1917, με τη βοήθεια ενός βασιλικού διατάγματος, δημιουργήθηκε για το λόγο αυτό η Επιτροπή πολεμικών τάφων Κοινοπολιτείας. Η πολιτική της Μεγάλης Βρετανίας σχετικά με την ίδρυση τα κοιμητήρια ήταν διαφορετική από αυτή των άλλων χωρών. Αντί της καθιέρωσης μεγάλων κοιμητηρίων, όπου θα μαζεύονταν όλοι οι νεκροί στρατιώτες, προτίμησαν να δημιουργήσουν πολλούς μικρότερους χώρους κοντά στα πεδία των μαχών και τα μεγάλα στρατιωτικά νοσοκομεία. Εντούτοις, ο λόγος για τον οποίο οι Βρετανοί είχαν επιλέξει να καθιερώσουν όλα τα κοιμητήρια τους μέσα στην ελληνική περιοχή της Μακεδονίας παραμένει άγνωστος (Πηγή : Δ9).

Εικ. 3. Συμμαχικά νεκροταφεία Ζειτενλίκ- Άποψη απ΄τους τάφους
Πηγή : Δ10.

Εικ. 4. Συμμαχικά νεκροταφεία Ζειτενλίκ- Άποψη της εισόδου
Πηγή : Δ11.

5.1.4 Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου

Το στρατιωτικό κοιμητήριο Πολυκάστρου, αρχικά χρησιμοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 1916 για νεκρούς του Σταθμού Αναγνωρίσεως θυμάτων του Μετώπου από Τότε περιελάμβανε 500 περίπου τάφους και εφάπτονταν σε ένα Γάλλο - ιταλικό στρατιωτικό κοιμητήριο. Μετά την ανακωχή, το μέγεθος του Κοιμητηρίου τριπλασιάσθηκε με τη μεταφορά σε αυτό νεκρών από τα κοιμητήρια των Χατζή Μπάρι Μα (μεταφέρθηκαν τον Απρίλιο του 1919), της Τσαουσίσας (μεταφέρθηκαν το Νοέμβριο του 1920) και του Καλίνοβου (μεταφέρθηκαν το Δεκέμβριο του 1920).

Σήμερα στο Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου υπάρχουν τάφοι 1421 βρετανών στρατιωτών, πέντε στρατιωτών του Ελληνικού Εθνικού Στρατού, εννέα μέλη του Μακεδονικού Σώματος Ημιόνων, τρεις από το Μακεδονικό Εργατικό Σώμα και έναν Έλληνα οπαδό του Εργατικού Σώματος. Το Κοιμητήριο καλύπτει μια περιοχή 11.161 τετραγωνικών γυαρδών. Δημιουργήθηκε και συντηρείται από την Κοινοπολιτειακή Επιτροπή στρατιωτικών τάφων. Αρχιτέκτων ήταν ο Robert Gorimer. Υπάρχει, επίσης, η εξής επιγραφή: «Βρετανικόν Στρατιωτικόν Κοιμητήριον». Η γη όπου κείται το κοιμητήριο τούτο φόρος ευγνωμοσύνης του ελληνικού λαού εδόθη προς αιώνιαν ανάπαυσιν των κατά πόλεμον 1914-1918 ενδόξως πεσόντων μαχητών των συμμαχικών στρατών. Τιμή και Δόξα εις αυτούς. Their Name Lively For Evermore».

Επίσης, συμμαχικά κοιμητήρια υπάρχουν και σε άλλα μέρη στην Ελλάδα, όπως το Πολεμικό Κοιμητήριο Λέρου, Ρόδου, Πορτιανού, Στρατιωτικό Κοιμητήριο Λαχανά, Νέο Βρετανικό Κοιμητήριο Σύρας, κα. (Πηγή : Δ12).

Εικ. 5. Στρατιωτικό Κοιμητήριο Πολυκάστρου

Πηγή : Δ13.

5.1.5 Στρατιωτικό συμμαχικό κοιμητήριο Παλαιού Φαλήρου

Το Πολεμικό Κοιμητήριο Παλαιού Φαλήρου βρίσκεται επί της Λεωφόρου Ποσειδώνος, στο ρεύμα προς Πειραιά. Το συγκεκριμένο κοιμητήριο είναι ένα από τα ομορφότερα της χώρας και αποτελεί -χωρίς υπερβολή- ένα αξιοθέατο της περιοχής.

Το κοιμητήριο είναι γνωστό διεθνώς με την ονομασία Phaleron War Cemetery, αν και στην Ελλάδα συνηθίζεται να αποκαλείται απλώς Συμμαχικό Κοιμητήριο. Στο κοιμητήριο αναπαύονται 2.067 στρατιώτες των συμμαχικών δυνάμεων που έπεσαν σε ελληνικό έδαφος μαχόμενοι τις δυνάμεις του άξονα, κατά την περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το μικρό κτίριο με τις δύο εισόδους, καθώς και οι ψηλές, εγχάρακτες στήλες που το περιτριγυρίζουν αποτελούν το Athens Memorial, ένα μνημείο για 2.882 στρατιώτες των συμμάχων που έπεσαν σε ελληνικό έδαφος και τα σώματά τους δε βρέθηκαν ποτέ. (Πηγή : Δ14).

Εικ. 6. Στρατιωτικό συμμαχικό κοιμητήριο Παλαιού Φαλήρου
Πηγή : Δ14.

5.2 Στρατιωτικά κοιμητήρια στην Ευρώπη

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες έχουν ιδρυθεί στρατιωτικά πολεμικά κοιμητήρια, όπου έχουν ταφεί οι στρατιώτες και οι αξιωματικοί που έπεσαν στα πεδία μαχών, κατά τη διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, σαν ελάχιστος φόρος τιμής στους νεαρούς άνδρες που έχασαν τη ζωή τους για τις πατρίδες τους.

5.2.1 Αγγλία

Στην Αγγλία, στο κοιμητήριο «Cannock Chase» περιλαμβάνονται 4.940 τάφοι ενώ στο κοιμητήριο «Costermano» 21.972 τάφοι Γερμανών στρατιωτών. (Πηγή : Δ15).

Εικ. 7. Κοιμητήριο “Cannock Chase”

Πηγή : Δ16.

5.2.2 Γαλλία

Στη Γαλλία, στο κοιμητήριο του «Andilly» έχουν γίνει 33.064 ταφές Γερμανών στρατιωτών, στο «Marigny» 11.169 και στο «Orglandes» 10.152. (Πηγή : Δ17).

Εικ. 8. Κοιμητήριο “Andilly”

Πηγή : Δ18.

Εικ. 9. Κοιμητήριο “Marigny”

Πηγή : Δ19.

Εικ. 10. Κοιμητήριο “Orglandes”

Πηγή : Δ20.

5.2.3 Γερμανία

Στη Γερμανία στο κοιμητήριο «Berlin 1939-45 War Cemetery», έχουν ταφεί περίπου 2.700 Βρετανοί, 530 Καναδοί, 220 Αυστραλοί, 60 Νεοζηλανδοί, 30 Νοτιοαφρικανοί και 50 Ινδοί, ενώ στο «Reichswald Forest War Cemetery» που είναι το μεγαλύτερο συμμαχικό κοιμητήριο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου,

περιλαμβάνονται συνολικά πάνω από 7.600 ταφές, από τις οποίες οι 6.400 είναι Βρετανών στρατιωτών (Πηγή : Δ21).

Εικ. 11. Κοιμητήριο Berlin 1939-45 War Cemetery

Πηγή : Δ22.

Εικ. 12. Κοιμητήριο «Reichswald Forest War Cemetery»

Πηγή : Δ23.

5.2.4 Ιταλία

Στην Ιταλία, βρίσκεται το κοιμητήριο «Beach Head War Cemetery», που περιλαμβάνει 2.200 τάφους Βρετανών και ένα μικρό αριθμό στρατιωτών άλλων συμμαχικών χωρών.

Συμμαχικά κοιμητήρια έχουν ιδρυθεί, επίσης, στο Βέλγιο, στη Δανία, στην Ολλανδία, στη Μάλτα, στην Ισπανία, στην Ελλάδα, κι αλλού στην Ευρώπη, ενώ πάνω από 800 πολεμικά κοιμητήρια Γερμανών στρατιωτών υπάρχουν σε όλον τον κόσμο, που περιλαμβάνουν χιλιάδες ταφές (Πηγή : Δ24).

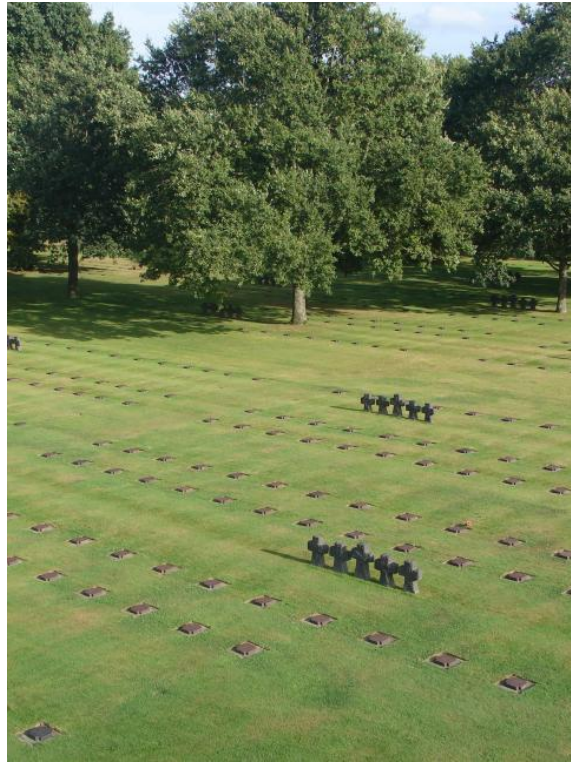

Εικ. 13. Κοιμητήριο “Beach Head War”

Πηγή : Δ25.

5.2.5 Νορμανδία

Επίσης, υπάρχουν 28 στρατιωτικά κοιμητήρια στη Νορμανδία. Δέκα έξι για βρετανικά και τα στρατεύματα της Κοινοπολιτείας, δυο Αμερικάνικα, δύο Καναδικά, δύο Πολωνικά, έξι Γερμανικά, και ένα Γαλλικό. Το πιο γνωστό είναι το Αμερικανικό κοιμητήριο στην Ομάχα στο Colleville-sur-Mer. (Πηγή : Δ26).

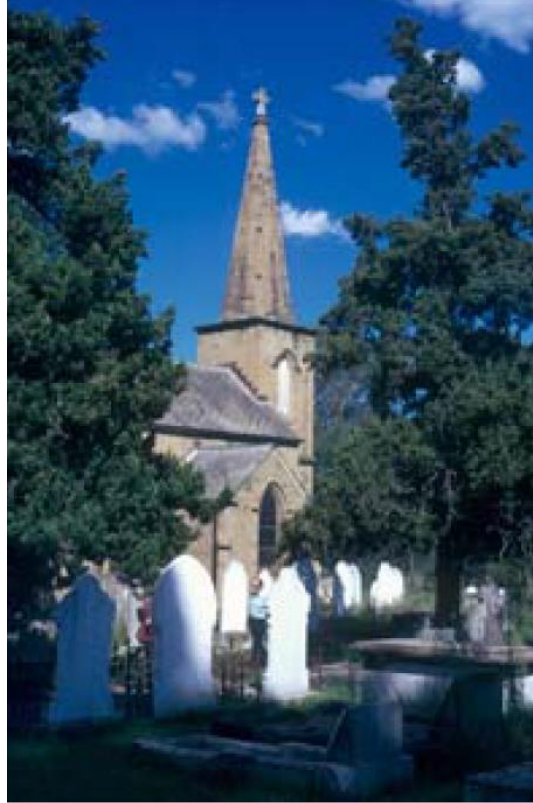

Εικ. 14. Κοιμητήριο Colleville-sur-Mer.
Πηγή : Δ27.

5.3 Εκκλησιαστικά κοιμητήρια

Νέα Βόρεια Ουαλία

Η πλειοψηφία των επαρχιακών και αστικών κέντρων στη Νέα Βόρεια Ουαλία έχει κοιμητήρια που βρίσκονται στην ιδιοκτησία και τον έλεγχο των Εκκλησιών. Αυτά τα κοιμητήρια συχνά βρίσκονται γύρω από τις εκκλησίες ή εφάπτονται των Εκκλησιών. Η γη σε τέτοιες περιπτώσεις είναι δωρεά των κυβερνήσεων ή ντόπιων κατοίκων (Πηγή :Δ28).

Εικ. 15. Κοιμητήριο εφαπτόμενο στην εκκλησία (Ν. Βόρεια Ουαλία)
Πηγή : Δ28.

5.4 Οικογενειακά κοιμητήρια

Υπάρχουν πολλές επαρχιακές ιδιοκτησίες στην Ευρώπη που περιλαμβάνουν "οικογενειακά" κοιμητήρια. Αυτά συχνά αποκαλούνται "ιδιωτικά" κοιμητήρια. Αυτά τα οικογενειακά κοιμητήρια συνήθως είναι μικρά και βρίσκονται σε γη πλήρους και αποκλειστικής κυριότητας και πολλά από αυτά περιέχουν τάφους των πρώτων Ευρωπαίων αποίκων (Πηγή : Δ28).

Εικ. 16. Οικογενειακό Κοιμητήριο (Ν. Βόρεια Ουαλία)
Πηγή : Δ28.

5.5 Μοναχικοί τάφοι

Εκτός από τους οικογενειακούς τάφους, υπάρχουν και οι μοναχικοί τάφοι. Παρά το γεγονός ότι ο ιδιοκτήτης δεν είναι υποχρεωμένος να διατηρεί αρχεία ή να παρέχει τη δημόσια πρόσβαση, ωστόσο, οι τάφοι υπόκεινται στους κανονισμούς της κληρονομικότητας και της δημόσιας υγείας. Στην Ευρώπη υπάρχουν αρκετοί μοναχικοί τάφοι. Κάποιοι εξ αυτών χρονολογούνται από το 1790-1856 και εκεί είναι ενταφιασμένοι είτε πρώτοι ευρωπαίοι άποικοι ή κάποιοι που πέθαναν μακριά από τις κοινότητές τους (Πηγή : Δ28).

Εικ. 17. Μοναχικό Κοιμητήριο (N. Βόρεια Ουαλία)

Πηγή : Δ28

6.ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΙΔΡΥΣΗ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΔΟΜΗΣΗ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΑΥΤΑ

Το κεφάλαιο αυτό είναι βασισμένο στον παρακάτω κώδικα :

Κώδικας βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας > Μέρος-II > Κεφάλαιο-Θ > Αρθρον-190 (Αρθ-1 ΑΝ-445/68, Αρθ-1 παρ.1, 2 και παρ.3 ΑΝ-582/68, Αρθ-1 και Αρθ-2 ΠΔ-1128/80).

6.1 Είδη τάφων κατά το νόμο

- **Κοινοί τάφοι**

Την περισσότερο συνηθισμένη κατηγορία τάφων αποτελούν οι χαρακτηριζόμενοι από το νομοθέτη ως «κοινοί τάφοι». Οι διαστάσεις αυτών είναι για τους ενήλικες 2,20 μέτρα σε μήκος και 1,0 μέτρα σε πλάτος, ενώ για τα παιδιά είναι 1,10 μέτρα σε μήκος και 0,50 μέτρα σε πλάτος. Το βάθος τους πρέπει να κυμαίνεται σε μέση απόσταση από τα 1,80 μέτρα περίπου. Επίσης, ο πυθμένας του τάφου πρέπει να βρίσκεται τουλάχιστον κατά 1,0 μέτρο χαμηλότερα από τη στάθμη οποιουδήποτε δρόμου βρίσκεται στην εγγύς περιοχή.

- **Οικογενειακοί τάφοι**

Προορισμό των οικογενειακών τάφων αποτελεί η τοποθέτηση σε αυτούς μιας σειράς νεκρών σωμάτων, τα οποία προέρχονται από ανθρώπους που συνδέονταν μεταξύ τους με εξ αίματος συγγένεια και αποτελούσαν τα πρόσωπα της οικογένειας του δικαιούχου.

Η έννοια «αγοράς» ενός τέτοιου τάφου, όπως έχει επικρατήσει να λέγεται στην καθημερινή γλώσσα, δεν έχει το νομικό περιεχόμενο του όρου. Δεν λαμβάνει χώρα μια αγοροπωλησία του συγκεκριμένου χώρου, αφού κατά το νόμο οι τάφοι αποτελούν πράγματα ανεπίδεκτα συναλλαγών και έτσι δεν υφίσταται εμπράγματο δικαίωμα κυριότητας πάνω στον τάφο το οποίο μπορεί να μεταβιβαστεί. Το χρηματικό τίμημα που πληρώνεται από τον ενδιαφερόμενο αποσκοπεί στην εξασφάλιση του αποκλειστικού δικαιώματος

χρήσης του εν λόγω χώρου και συνεπώς από νομική σκοπιά δεν αποτελεί αντίτιμο, αλλά κάποιο ειδικό τέλος, το οποίο προορίζεται να καλύψει τις δαπάνες συντήρησης και διαμόρφωσης του κοιμητηρίου.

6.2 Κατάργηση κοιμητηρίων

Αρμόδιος για να ξεκινήσει τη διαδικασία κατάργησης ενός κοιμητηρίου είναι ο κατά τόπο Δήμος ή Κοινότητα όπου αυτό βρίσκεται. Ως αιτίες που μπορούν να οδηγήσουν στην κατάργηση ενός κοιμητηρίου αναφέρονται οι εξής:

- η συνέχιση λειτουργίας του κοιμητηρίου να εγκυμονεί κινδύνους υγειονομικής φύσεως.
- η σημαντική όχληση των περιοίκων.
- η ανεπάρκεια χώρου για την περαιτέρω λειτουργία του κοιμητηρίου.
- η ακαταλληλότητα του εδάφους που δεν επιτρέπει την αποτελεσματική αποσύνθεση των πτωμάτων.

Όπως προβλέπεται στο άρθρο 16§1 της ΚΥΑ Α5/1210/1978, *«τα κοιμητήρια που έχουν εγκαταλειφθεί συνιστάται να μετατρέπονται σε χώρους πρασίνου»*. Εύκολα λοιπόν αντιλαμβάνεται κανείς, ότι προκειμένου να τύχει εφαρμογής η παραπάνω διάταξη, θα πρέπει στο εν λόγω κοιμητήριο να έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία ανακομιδής των οστών.

Αντίθετα, στην περίπτωση κοιμητηρίων στα οποία δε λαμβάνουν χώρα πλέον ενταφιασμοί, αλλά δεν έχει συντελεσθεί σε ολοκληρωτικό βαθμό η διαδικασία ανακομιδής των οστών και επομένως υφίστανται ακόμα τάφοι, εφαρμογή έχει το άρθρο 16§2 της ΚΥΑ Α5/1210/1978, η οποία ορίζει ότι *«παλαιά δι' οιονδήποτε λόγον αχρηστευθέντα κοιμητήρια, ων η μεταφορά αποκλείεται δια θρησκευτικούς λόγους, δεντροφυτεύονται και εξωραϊζονται μεταβαλλόμενα εις άλση»*.

Η ειδοποιός διαφορά λοιπόν, η οποία και θα προκρίνει τελικά την εφαρμογή της παραγράφου 1 ή 2 της εν λόγω Κοινής Υπουργικής Απόφασης έγκειται στο ότι η πρώτη εξ αυτών αναφέρεται σε κοιμητήρια που έχουν εγκαταλειφθεί και έχει ολοκληρωθεί η ανακομιδή των οστών και επομένως έχουν ξηλωθεί όλοι οι τάφοι, ενώ η δεύτερη σε παλαιά κοιμητήρια στα οποία δεν γίνονται μεν ταφές, εξακολουθούν όμως να υφίστανται όμως τάφοι.

6.3 Η νομοθεσία για τα κοιμητήρια και τη μετατροπή τους σε χώρους πρασίνου

Η δημιουργία κοιμητηρίων ανήκει στη δικαιοδοσία του κράτους και ο τρόπος δημιουργίας του καθορίζεται από τους νόμους του εκάστοτε κράτους. Το εάν ένα κοιμητήριο θα ανήκει σε ευρύτερο ανοιχτό χώρο που θα χρησιμοποιείται και ως χώρο πρασίνου δεν εξαρτάται μόνο από τη νομοθεσία αλλά και από την κουλτούρα και τη θρησκεία του κάθε λαού. Η μετατροπή ενός ανενεργού κοιμητηρίου σε χώρο πρασίνου αποτελεί μία περίπλοκη υπόθεση λόγω των πολλών παραγόντων που πρέπει να ληφθούν υπόψη όπως το ιδιοκτησιακό καθεστώς του ίδιου του κοιμητηρίου αλλά και των μνημείων, η υγιεινή των επισκεπτών κλπ. Για τους ιδιωτικούς τάφους που τυχόν υπάρχουν, το κράτος μπορεί να αποφασίσει την μεταφορά τους σε ασφαλές μέρος εάν φέρουν χαρακτηριστικά που συνιστούν στοιχεία πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ένα απ' τα βασικά χαρακτηριστικά τα οποία αξιώνει ο νομοθέτης να διαθέτει η τοποθεσία στην οποία θα ιδρυθεί το νέο κοιμητήριο είναι ότι ο επιλεγής χώρος πρέπει να βρίσκεται σε περιοχή εκτός σχεδίου πόλεως και μακριά από κατοικημένες περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 1§1 του Π.Δ. 1128/1980 ορίζεται ότι προκειμένου να εξασφαλιστεί η δημόσια υγεία, μεταξύ του κοιμητηρίου και του απώτατου άκρου του σχεδίου πόλεως, πρέπει υποχρεωτικά να υφίσταται απόσταση τουλάχιστον 250 μέτρων. Από μεμονωμένες κατοικίες που βρίσκονται εκτός σχεδίου πόλεως η ελάχιστη απαιτούμενη απόσταση περιορίζεται στα 100 μέτρα.

Τα ιδρυόμενα ή επεκτεινόμενα κοιμητήρια πρέπει να απέχουν τουλάχιστον 250 μέτρα από το άκρο του εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως και 100 μέτρα από πηγές πόσιμου νερού.

Σύμφωνα με τα παραπάνω φαίνεται πως στο κοιμητήριο των Ταξιαρχών η νομοθεσία για την απόσταση των κατοικιών δεν ισχύει διότι περιμετρικά πολύ κοντά στο κοιμητήριο υπάρχουν σπίτια και μάλιστα στη βορινή πλευρά τα σπίτια ακουμπάνε με την μάντρα του κοιμητηρίου. Η μετατροπή του σε χώρο πρασίνου ιστορικής μνήμης, στη βάση μελέτης ενίσχυσης του πρασίνου με ταυτόχρονη ανάδειξη των ποικίλων και πολλών ιστορικών και πολιτισμικών στοιχείων που περιέχει, θα συνέβαλε στην αναβάθμιση του χώρου και της ευρύτερης περιοχής καθώς επίσης και στην εξοικείωση των περιοίκων με το χώρο.

**Β' ΜΕΡΟΣ –ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (CASE
STUDIES)**

7. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι παρεμβάσεις στην Ελλάδα σε σχέση με το εξωτερικό για την ανάπτυξη των ελληνικών κοιμητηρίων είναι σε αρχικό στάδιο ακόμη, με αποτέλεσμα να μένουν αναξιοποίητοι μεγάλοι χώροι πρασίνου και να παραμελείται η ιστορική τους αξία. Παρακάτω παρατίθενται μερικά παραδείγματα στον ελλαδικό χώρο, στα οποία έχει πραγματοποιηθεί ανάπτυξη.

7.1 Κοιμητήριο Ευαγγελίστριας Θεσσαλονίκης

Το κοιμητήριο της Ευαγγελίστριας οργανώθηκε στο τέλος του 19ου αι. από τη Φιλόπτωχο Αδελφότητα. Είναι το πρώτο οργανωμένο κοιμητήριο της πόλης, αν και στο χώρο αυτόν γινόταν ταφές Χριστιανών από παλιά. Σήμερα είναι ανενεργό. Είναι χαρακτηρισμένο ως ιστορικός χώρος, επειδή εδώ βρίσκονται οι τάφοι προσώπων που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ιστορία της πόλης το 19ο και τον 20ο αιώνα.

Όταν το κοιμητήριο έγινε ανενεργό σταμάτησαν οι ταφές και απομακρύνθηκαν οι παλιοί τάφοι, διατηρώντας μόνο τους οικογενειακούς. Επίσης έγινε τοποθέτηση χλοοτάπητα στα κενά σημεία του χώρου, ενώ διατηρήθηκαν τα κυπαρίσσια γύρω από το εκκλησάκι (Δαρδαβέσης, 2010).

Εικ.18. Η είσοδος του κοιμητηρίου της Ευαγγελίστριας στις αρχές της δεκαετίας του 1970

Πηγή : Δ29

Εικ. 19. Το κοιμητήριο Ευαγγελίστριας Θεσσαλονίκης
Πηγή : Δ29

7.2 Εβραϊκό κοιμητήριο Τρικάλων

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, επί προεδρίας του Μιχαήλ Μίμη Καμπελή, έγιναν πολλά έργα βελτίωσης του χώρου, η νέα είσοδος και ο νέος δρόμος προσπέλασης που συνέδεσε τον περιφερειακό δρόμο Τρικάλων – Ιωαννίνων με το νεκροταφείο. Τα έτη 1995 έως 1999, το νεκροταφείο λεηλατήθηκε κατ' επανάληψη και το 70% των τάφων συλήθηκε. Όλες δε οι ταφόπλακες καταστράφηκαν από αλλεπάλληλες και συνεχείς νυχτερινές επιδρομές. Το 1997, με πρωτοβουλία του Βίκτωρα Βενουζίου ανατέθηκε στον τοπογράφο μηχανικό Κώτσιο Λεωνίδα η αποτύπωση του χώρου ως και την καταγραφή όλων των ονομάτων σύμφωνα με τις σπασμένες πλάκες και με τη συνδρομή του Ηλία Ατούν κατεγράφησαν συνολικά 371 ταφόπλακες με πλήρη στοιχεία. Σε δεύτερη φάση, με πρωτοβουλία πάλι του Β. Βενουζίου και τη συνδρομή

του Οβαδία Σαμπά, μεταξύ των ετών 1999-2001 ο συνολικός αριθμός των τάφων ανέρχεται στους 915.

Το εβραϊκό κοιμητήριο των Τρικάλων βρίσκεται σήμερα στις παρυφές της πόλης (βορειοανατολικά), σε ημιορεινό όγκο, πίσω από το κλειστό δημοτικό κολυμβητήριο. Στις αρχές του 20ου αιώνα με δαπάνη του ομοθρήσκου από τα Τρίκαλα, Σολομών Μεγίρ έγινε η περιτοίχιση, όπου ενταφιάζονται οι ομόθρησκοι των Τρικάλων, της Καρδίτσας και των Φαρσάλων.

Η οπτική εικόνα του σημερινού εβραϊκού κοιμητηρίου, είναι εντελώς διαφορετική από αυτή των χριστιανών καθώς οι τάφοι του πρώτου είναι διάσπαρτοι στον χώρο και αυτό οφείλεται στο ημιβραχώδες έδαφος (Πηγή : Δ30).

Εικ. 20. Άποψη του Εβραϊκού Νεκροταφείου Τρικάλων όπως είναι σήμερα μετά τις εργασίες αποκατάστασης.

Πηγή : Δ30

8. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

8.1 Κοιμητήριο Seegasse Βιέννη

Στο Σιγκάσε στη Βιέννη βρίσκεται το αρχαιότερο διατηρημένο εβραϊκό κοιμητήριο της πόλης. Πρώτη φορά λειτούργησε το 1540. Έχει γίνει αποκατάσταση πολλών επιτύμβιων μνημείων (πάνω από 50) και αναμένεται η αποκατάσταση άλλων 24 μέσα στα επόμενα χρόνια έτσι ώστε να διατηρηθεί ζωντανή η ιστορία των εβραίων στη Βιέννη για τις μελλοντικές γενιές. Το κοιμητήριο καλύπτει μια έκταση 2000 τμ και έχουν διατηρηθεί μόλις 349 τάφοι. Οι ταφόπλακες χρονολογούνται από το 16ο ,17ο και 18ο αιώνα και θεωρούνται έργα τέχνης εκτός από πολιτιστική κληρονομιά. Πολλοί

σημαντικοί Εβραίοι της πόλης έχουν θαφτεί εκεί ανάγκη τους αιώνες. Ήδη από το 1670 ο Εβραίος τοπικός Άρχοντας πλήρωσε στην πόλη ένα σημαντικό πόσο και συνέταξε ένα συμβόλαιο που όριζε τη διατήρηση και συντήρηση του κοιμητηρίου για πάντα. Το 1978 το συμβόλαιο θεωρήθηκε νόμιμο και η πόλη τηρεί την υπόσχεση της για την διατήρηση και συντήρηση του κοιμητηρίου. Από το 1984 το κοιμητήριο είναι ανοιχτό για το κοινό(Πηγή : Δ31).

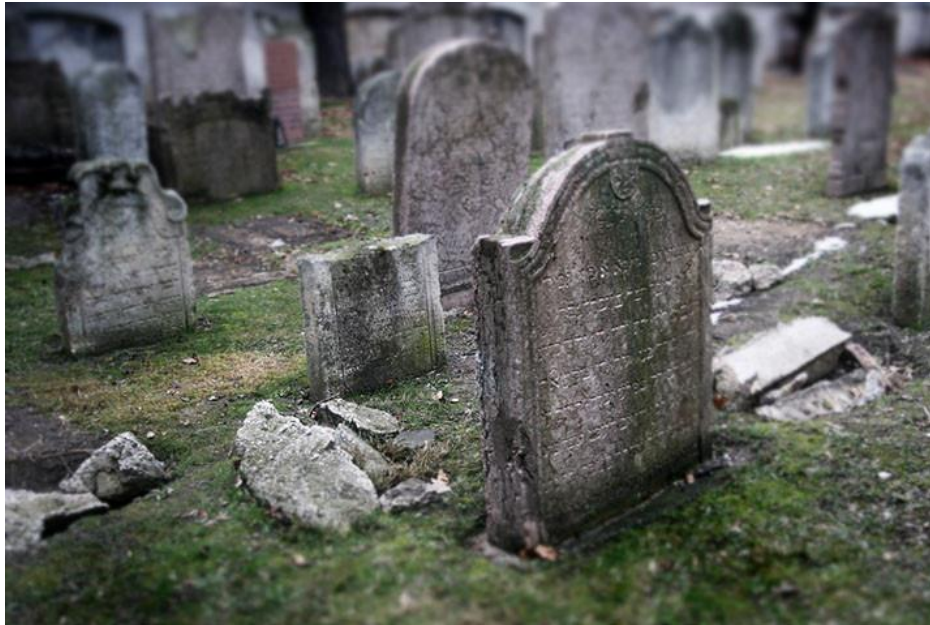
Εικ.21. Άποψη τάφων Κοιμητήριο Seegasse, Βιέννη

Πηγή : Δ32

Εικ.22. Άποψη τάφου Κοιμητήριο Seegasse ,Βιέννη

Πηγή : Δ33

Εικ. 23. Άποψη τάφων Κοιμητήριο Seegasse ,Βιέννη

Πηγή : Δ33

8.2 Κοιμητήριο Assistens Κοπεγχάγη

Το κοιμητήριο Assistens ιδρύθηκε το 1760 μετά από ξέσπασμα επιδημίας τύφου με σκοπό να ενταφιάζονται εκεί οι φτωχοί πολίτες της πόλης που δεν χωρούσαν να θαφτούν στο σχεδόν πλήρες κοιμητήριο μέσα στα τείχη της πόλης. Στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα όμως έγινε το κύριο κοιμητήριο της πόλης στο οποίο έχουν θαφτεί διάσημες προσωπικότητες όπως ο Χάνς Κρίστιεν Άντερσεν και ο Νίλσεν Μπορ, καθώς και αμερικάνοι μουσικοί της τζαζ. Στο τέλος του αιώνα και καθώς το κοιμητήριο έφτανε την πληρότητα του δημιουργήθηκαν νέα κοιμητήρια στην πόλη. Ήδη από τις αρχές του 19ου αιώνα στο κοιμητήριο είχε γίνει της μόδας να γίνονται πικ-νικ με τσάι και περίπατοι. Τόσο έντονο είχε γίνει αυτό το φαινόμενο που το 1805 απαγορεύτηκε η κατανάλωση φαγητού και ποτού στο κοιμητήριο κάτι το οποίο δεν τηρήθηκε. Προτάθηκε επίσης η εισαγωγή εισιτηρίων κάτι το οποίο όμως δεν έγινε ποτέ. Σήμερα αποτελεί όαση για την περιοχή, με τους κατοίκους του να το χρησιμοποιούν όχι απλά για να θάβουν τους αγαπημένους τους, αλλά και για αναψυχή-ψυχαγωγία. Στην πραγματικότητα το κοιμητήριο Assistens επρόκειτο να κλείσει μέχρι το 2020, αλλά το 1989 η απόφαση αυτή αποσύρθηκε παρατείνοντας τη λειτουργία του μέχρι το 2150. Επιπλέον, αποφασίστηκε να διαχωριστεί το κοιμητήριο σε δύο

διαφορετικούς χώρους, καλύπτοντας διαφορετικές ανάγκες. Σήμερα, το κοιμητήριο Assistens είναι τόσο ιστορικό όσο και ενεργό, και μέχρι το 2020, το δυτικότερο τμήμα του θα αναπλαστεί ώστε να εξυπηρετεί ως δημόσιο πάρκο. Το κοιμητήριο εξακολουθεί να τελεί κηδείες αλλά λειτουργεί και σαν ένας σημαντικός χώρος πρασίνου της πόλης και πόλος έλξης για τους τουρίστες. Το 2003 ένας παλιός στάβλος στην άκρη του κοιμητηρίου μετατράπηκε σε μουσείο για το συγγραφέα και καλλιτέχνη Χέρμαν Στίλινγκ το οποίο εκτός από τη μόνιμη έκθεση του, διαθέτει εργαστήριο με ειδικά εκθέματα και αναψυκτήριο.(Πηγή:Δ34).

Εικ. 24 Διάβασμα στο γκαζόν ,κοιμητήριο Assistens

Πηγή: Δ34

Εικ.25 Εσωτερικό του κοιμητηρίου Assistens

Πηγή: Δ34

Εικ.26 Ανάπαυση στο γκαζόν , κοιμητήριο Assistens

Πηγή: Δ35

Εικ.27 Καρότσια δίπλα στους τάφους, κοιμητήριο Assistens

Πηγή: Δ35

Εικ.28 Άποψη των τάφων, κοιμητήριο Assistens

Πηγή: Δ36

Εικ.29 Αγγλικοί στρατιωτικοί τάφοι, κοιμητήριο Assisens

Πηγή: Δ37

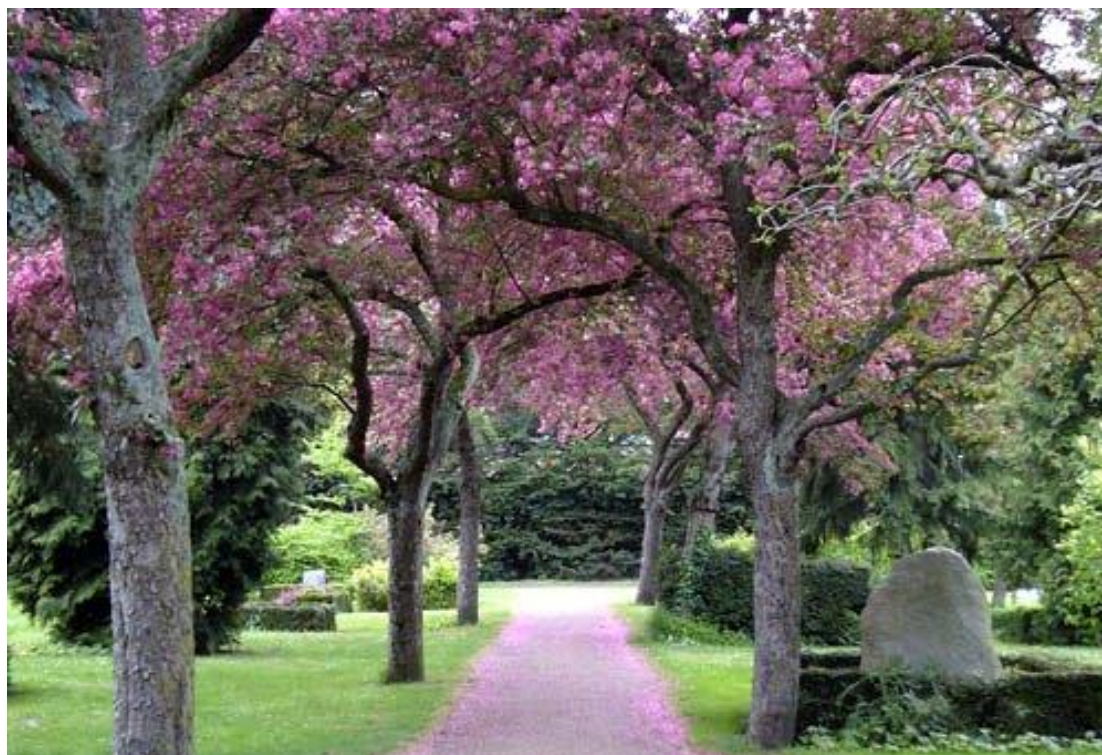

Εικ.30 Βόλτα με το ποδήλατο, κοιμητήριο Assisens

Πηγή: Δ38

Εικ.31 Τάφος του Hans Christian Andersen, κοιμητήριο Assistens
Πηγή: Δ39

Εικ.32-33 Εντυπωσιακές δεντροστοιχίες, κοιμητήριο Assistens

Πηγή: Δ40

Το κοιμητήριο Assistens είναι ένας εκπληκτικά πράσινος χώρος για τους κατοίκους της περιοχής. Πολλοί κάτοικοι χρησιμοποιούν τα ανενεργά τμήματα του κοιμητηρίου για αναψυχή (περίπατο, τρέξιμο ή για πικ νικ). Πολλοί ιδιοκτήτες ταφικών μνημάτων επιλέγουν να θάψουν τους αγαπημένους τους σε αυτό το κοιμητήριο εξαιτίας της ατμόσφαιράς του.

Πριν από λίγα χρόνια, αποφασίστηκε να ανοίγει το κοιμητήριο μία ώρα νωρίτερα το πρωί, έτσι ώστε τα παιδιά της γύρω περιοχής να μπορούν να πηγαίνουν στο σχολείο τους περνώντας με τα ποδήλατα μέσα από το κεντρικό δρομάκι του κοιμητηρίου (Πηγή:Δ34).

8.3 Κοιμητήριο Nunhead Λονδίνο

Το κοιμητήριο Nunhead στο Λονδίνο είναι ίσως το ωραιότερο από τα 7 φανταστικά κοιμητήρια του Λονδίνου. Δημιουργήθηκε το 1840 και σε αυτό είναι θαμμένοι οι πιο σημαντικοί πολίτες της εποχής. Εκεί βρίσκονται παραδείγματα έξοχης βικτοριανής ταφικής τέχνης που έρχονται σε αντίθεση με τις απλές ταφόπλακες άλλων δημοσίων κοιμητηρίων.

Το κοιμητήριο στα μέσα του 20ου αιώνα έφτασε την πληρότητα του και έτσι εγκαταλείφθηκε από την εταιρία που το διαχειριζόταν. Έτσι ο χλοοτάπητας σταδιακά καταστράφηκε, τα άλλοτε περιποιημένα δέντρα απέκτησαν άναρχη μορφή και τα γλυπτά καλύφθηκαν από μούχλα δίνοντας καταθλιπτική ατμόσφαιρα στο χώρο. Στη δεκαετία του 80 δημιουργήθηκαν οι φίλοι του κοιμητηρίου Nunhead οι οποίοι και ανέλαβαν τη συντήρηση και προστασία του. Σήμερα το κοιμητήριο βρίσκεται σε διαδικασία αναστήλωσης και επισκευής.

Στο κοιμητήριο ζει μεγάλος πληθυσμός τρυποκάρυδων και κουκουβαγιών και έτσι έχει ανακηρυχθεί η προστασία του. Διοργανώνονται πολλές εκδηλώσεις ,κυρίως γραμμάτων και τεχνών, ενώ μια φορά το μήνα γίνονται ξεναγήσεις στο χώρο. Έτσι μπορεί να θαυμάσει κανείς τα γλυπτά τα οποία έχουν ίσως και άλλο νόημα, καθώς οι πλούσιοι της εποχής λάτρευαν τους συμβολισμούς. (Πχ. Ανάποδοι πυρσοί που συμβολίζουν τη ζωή που έσβησε) (Πηγή: Δ41).

Εικ. 34 Είσοδος στο κοιμητήριο Nunhead

Πηγή: Δ41

Εικ. 35 Άποψη από γλυπτό, Κοιμητήριο Nunhead
Πηγή: Δ42

Εικ. 36 Άποψη από το εσωτερικό του κοιμητηρίου Nunhead
Πηγή: Δ43

Εικ. 37 Άποψη από ψηλά, κοιμητήριο Nunhead

Πηγή: Δ44

8.4 Πάρκο Abney (abney park) Λονδίνο

Το πάρκο Abney ανήκει και αυτό στα "7 φανταστικά πάρκα " του Λονδίνου. Η έκταση του είναι 12,53 εκτάρια και περίπου 200.000 άνθρωποι έχουν ενταφιαστεί εκεί. Στις αρχές του 1800 η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού της πόλης οδήγησε στην έλλειψη χώρων ταφής. Έτσι δόθηκαν άδειες για δημιουργία ιδιωτικών κοιμητηρίων γνωστά και ως τα "7 φανταστικά πάρκα ". Στο κοιμητήριο θάβονται κυρίως άνθρωποι που δεν εξασκούν τις πρακτικές της καθιερωμένης εκκλησιαστικής θρησκείας της Αγγλίας (αιρετικοί/ αλλόθρησκοι). Ταυτόχρονα το κοιμητήριο λειτουργούσε και σαν φυτώριο με πάνω από 2500 ποικιλίες φυτών όπως βελανιδιές κωνοφόρα και αλλά. Το 1970 η εταιρία που διοικούσε το κοιμητήριο απορροφήθηκε και έτσι το κοιμητήριο εγκαταλείφθηκε για μια δεκαετία περίπου. Σε αυτό το διάστημα μια μοναδική άγρια ατμόσφαιρα δημιουργήθηκε στο κοιμητήριο. Όταν άλλαξε χέρια η διοίκηση του κοιμητηρίου αποφασίστηκε να διατηρηθεί η νέα άγρια εικόνα του κοιμητηρίου και να λειτουργεί πλέον ως πάρκο.

Στο πάρκο μπορεί κανείς να επιδοθεί σε διάφορες φυσιολατρικές, εκπαιδευτικές δραστηριότητες ενώ διοργανώνονται πολλά φεστιβάλ, θεατρικά σεμινάρια και συναυλίες (Πηγή: Δ45).

Εικ. 38 Κύρια είσοδος , κοιμητήριο Abney
Πηγή: Δ46

Εικ. 39 Εσωτερικό κοιμητηρίου Abney
Πηγή: Δ47

Εικ. 40 Παρεκκλήσι ,κοιμητήριο Abney
Πηγή: Δ48

9.ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

9.1 Κοιμητήριο Ute,Colorado

Το κοιμητήριο Ute βρίσκεται στην κομητεία Aspen του Colorado και δημιουργήθηκε μετά το θάνατο του πρώτου "Συνταγματάρχη" χρυσοθήρα Kirby από το Texas, τον Ιούνιο του 1880, που εκείνη την εποχή ήταν απλά ένα ιδιόκτητο λιβάδι. Αν και στη συνέχεια το κοιμητήριο αντικαταστάθηκε από δύο μεταγενέστερα στην πολιτεία του Aspen, το κοιμητήριο Ute συνέχισε να χρησιμοποιείται από την εργατική τάξη και τους φτωχούς της πόλης. Υπολογίζεται ότι περίπου 200 τάφοι υπάρχουν εκεί, με τους μισούς να μην είναι καταγεγραμμένοι.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι κάτοικοι της πόλης απαίτησαν την αποκατάσταση του κοιμητηρίου. Αυτή η όλη διαδικασία διήρκεσε για τουλάχιστον 2 χρόνια ξεκινώντας με την ταξινόμηση της περιοχής στο Εθνικό Κατάλογο των Ιστορικών Περιοχών. Το 2001, πραγματοποιήθηκε ένα λεπτομερές σχέδιο αποκατάστασης από αρχιτέκτονες, και γλύπτες και

συλλέχθηκαν πολλές πληροφορίες για τα άτομα που βρίσκονταν θαμμένα εκεί.

Από την Άνοιξη μέχρι και το Φθινόπωρο του 2002, έγινε μια αξιόλογη κίνηση από την εθελοντική ομάδα αποκατάστασης πάρκων του Aspen, με αποτέλεσμα να καθαριστεί το κοιμητήριο από σκουπίδια, χόρτα και να γίνει αποψίλωση της βλάστησης. Τα μονοπάτια ανάμεσα στα ταφικά μνημεία βελτιώθηκαν και κατασκευάστηκε και νέα πύλη εισόδου. Δύο μνημεία που αφιερώθηκαν σε εκείνους που είναι θαμμένοι εκεί τοποθετήθηκαν στην είσοδο. Επίσης, έγινε αποκατάσταση και καθαρισμός των γλυπτών του κοιμητηρίου με αποτέλεσμα όταν η ανάπλαση του ολοκληρώθηκε το 2003 να αποτελέσει ένα από τα λίγα κοιμητήρια του Colorado στα οποία έγινε πλήρη αποκατάσταση(Πηγή: Δ49).

Εικ. 41 Κοιμητήριο Ute.

Πηγή: Δ50

9.2 Κοιμητήριο Columbia

Το κοιμητήριο Columbia σε όλη του τη ιστορία, έχει βιώσει την παραμέληση, την απάθεια, και τον βανδαλισμό, και πιο πρόσφατα, την εξασθένιση από το πέρασμα των χρόνων. Το 1909, το κοιμητήριο Columbia αναφέρθηκε ως

"ντροπή για το Boulder" σε τοπική εφημερίδα. Όταν η πόλη του Boulder ανέλαβε το Κοιμητήριο Columbia το 1966, το μεγαλύτερο μέρος του ιστορικού σιδερένιου φράχτη ήταν κατεστραμμένο ή έλειπε και το έδαφος ήταν παραμελημένο. Η περιοχή χρησιμοποιούταν ανεπίσημα ως χώρος κατασκήνωσης, ένας τόπος για παράνομες δραστηριότητες, και ήταν αγαπημένο σημείο για μεταμεσονύκτιες συγκεντρώσεις και ολέθριες συμπεριφορές.

Ευτυχές είναι το γεγονός ότι η ιστορικότητά του, στάθηκε η αφορμή για να γίνουν προσπάθειες αποκατάστασης του Κοιμητηρίου Columbia. Σε αυτό συνέβαλαν και οι συντονισμένες προσπάθειες των υπαλλήλων του κοιμητηρίου, εποχιακών υπαλλήλων και υπάλληλοι Πάρκων για τη διάσωση αυτού του υπέροχου χώρου. Ομάδες από διάφορες οργανώσεις, πρόσκοποι, κοινωνικοί οργανισμοί, και διάφοροι εθελοντές διέθεσαν χρόνο, χρήμα και προσωπική εργασία για τη διατήρηση του Κοιμητηρίου Columbia.

Τη δεκαετία του 1990, το Πρόγραμμα Διατήρησης του Κοιμητηρίου Columbia χρηματοδοτήθηκε από το Colorado Historical Society's State Historical Fund, με επιπλέον χρηματοδοτήσεις από την Πόλη του Boulder, την Ιστορική Ένωση του Boulder και από προσωπικές δωρεές. Οι εργασίες που έγιναν ήταν:

- Αποκατάσταση του ιστορικού σιδερένιου περιμετρικού φράχτη.
- Επαγγελματική αποκατάσταση εκατοντάδων μνημάτων.
- Αποκατάσταση στέγης της αποθήκης εργαλείων.
- Κατασκευή νέας εισόδου.
- Απογραφή και ψηφιακή φωτογράφιση καθενός από τα 3.000 ταφικά μνημεία.
- Εδραίωση και επαγγελματική εκπαίδευση για το Κοιμητήριο Columbia.
- Εθελοντές συντήρησης νεκρών.

Τέλος, έγιναν εντατικές προσπάθειες ενημέρωσης του κοινού για τη διάσωση αυτού του πολιτιστικού θησαυρού, και αποκατάσταση εκατοντάδων ταφικών μνημείων, προσδίδοντας στο κοιμητήριο του Boulder τη λάμψη που του αξίζει. (Πηγή: Δ51).

Εικ. 42 Είσοδος Κοιμητηρίου Columbia.

Πηγή: Δ52

Εικ. 43 Εσωτερικό Κοιμητηρίου Columbia.

Πηγή: Δ53

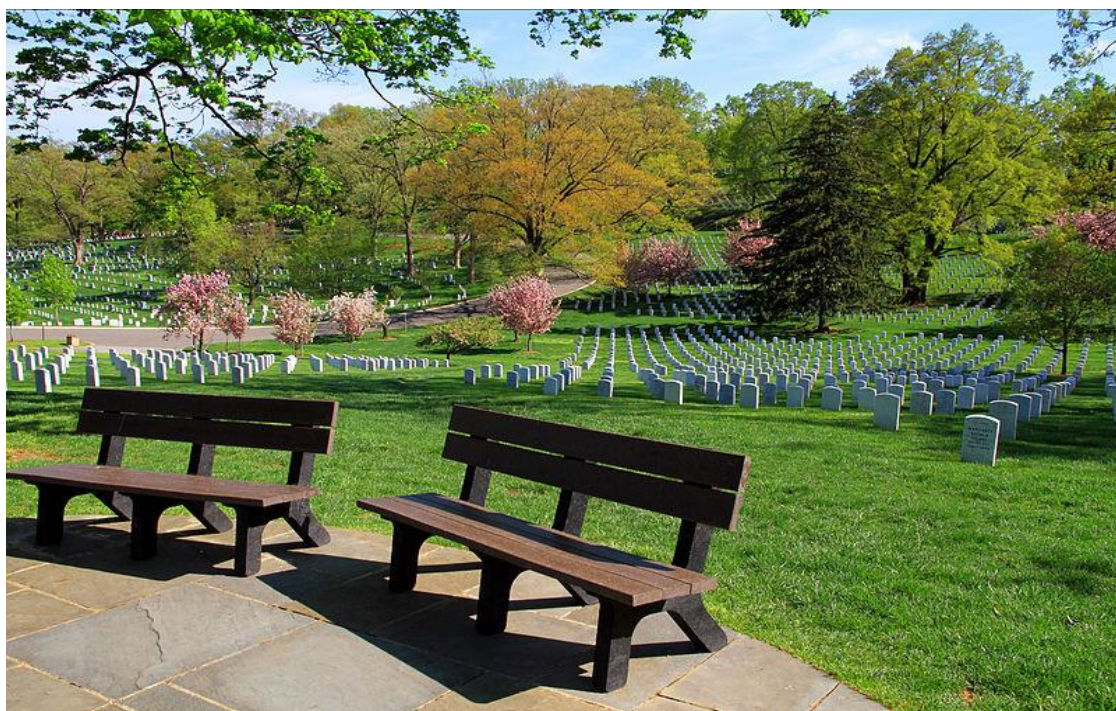
9.3 Arlington National Cemetery

Το εθνικό κοιμητήριο Arlington λειτουργεί κυρίως σαν ο κύριος τόπος ταφής του στρατιωτικού δυναμικού της Αμερικής. Είναι χτισμένο πάνω σε μια πλαγιά λόφου και έχει θέα την Ουάσιγκτον. Στη μέση δεσπόζει μια έπαυλη περιτριγυρισμένη από 25.000 τάφους. Το χτίσιμο του κοιμητηρίου ξεκίνησε το 1802 με την ανέγερση μιας έπαυλης που είχε σκοπό να γίνει ένα μνημείο για τον George Washington, τον πρώτο πρόεδρο της Αμερικής (χτίστηκε από τον εγγονό του). Το κοιμητήριο αποτελεί πόλο έλξης για τους τουρίστες καθώς πολλές ιστορικές προσωπικότητες είναι θαμμένες εκεί όπως ο J.F. Kennedy ενώ έχει ανακηρυχτεί εθνικός θησαυρός. Στο κοιμητήριο μπορεί κανείς να συμμετέχει σε ξεναγήσεις όπου μαθαίνει την ιστορία του κοιμητηρίου ενώ μπορεί να συμμετάσχει και σε μνημόσυνα των πεσόντων και καταθέσεις στεφανιών. Σε περιορισμένες διαδρομές επιτρέπεται η είσοδος σε ποδηλάτες που θέλουν να κάνουν τη βόλτα τους. Είναι ιδανικό για περίπατο ανάμεσα στους διαδρόμους που έχουν φτιαχτεί μεταξύ των τάφων, ενώ δεν υπάρχουν πολλά παγκάκια για να ανάπαυση. (Πηγή: Δ54).

Εικ. 44 Εσωτερικό Κοιμητηρίου Arlington.

Πηγή: Δ54

Εικ. 45-46 Εσωτερικό Κοιμητηρίου Arlington.

Πηγή: Δ54

9.4 Κοιμητήριο Evergreen , Portland Maine

Το κοιμητήριο Evergreen είναι πλέον το μεγαλύτερο πάρκο του Πόρτλαντ και το διαχειρίζεται το τμήμα πάρκων της πόλης. Εκτείνεται σε 239 εκτάρια από τα οποία τα 111 αποτελούν δασωμένους υδροβιότοπους. Ιδρύθηκε το 1854 και σχεδιάστηκε με βάση το πρώτο εξοχικό κοιμητήριο της Αμερικής (rural cemetery). Η ιδέα της εξοχής/κήπου σαν σχεδιασμένα τοπία στα κοιμητήρια των πόλεων λειτουργεί τόσο πρακτικά όσο και αισθητικά. Στο κοιμητήριο υπάρχουν κήποι, λίμνες, μονοπάτια ειδικά σχεδιασμένα για περπάτημα, εκκλησία, γλυπτά, και κοιμητήρια τέχνη. Στο πάρκο μπορεί κανείς να κάνει διάφορες δραστηριότητες όπως περπάτημα τρέξιμο ποδήλατο , σκι, πικ-νικ. Το κοιμητήριο φιλοξενεί πλούσια άγρια πανίδα ιδιαίτερα όσο αφορά τα πτηνά. Τον Μάιο γίνεται μετανάστευση εξωτικών πουλιών και έτσι το κοιμητήριο λειτουργεί και για την παρατήρηση αυτών. Στο κοιμητήριο είναι θαμμένοι 65.000 άνθρωποι και πολλές από τις παλιές οικογένειες του Πόρτλαντ έχουν μερίδες ταφής και μαουσωλεία εκεί. Το Evergreen αποτελεί παράδειγμα κοιμητηρίου που πλέον έχει μετατραπεί πλήρως σε πάρκο αναψυχής(Πηγή: Δ55)

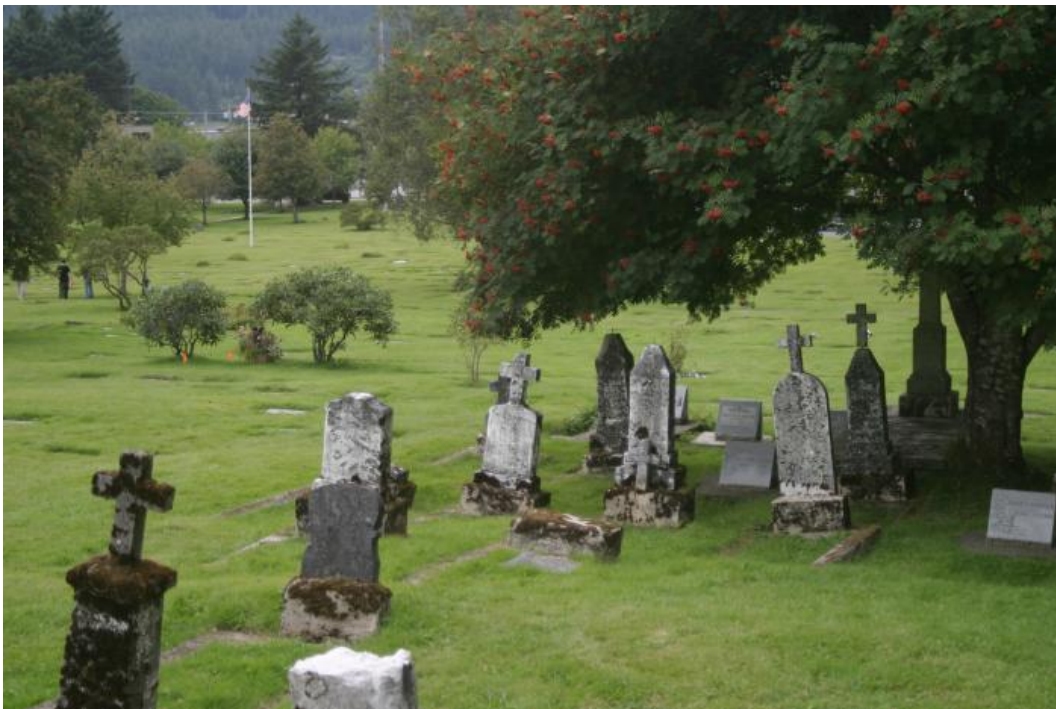
Εικ. 47 Κοιμητήριο Evergreen.

Πηγή: Δ56

Εικ. 48 Άθληση δίπλα στους τάφους, Κοιμητήριο Evergreen.

Πηγή: Δ57

Εικ. 49 Άποψη τάφων, Κοιμητήριο Evergreen.

Πηγή: Δ58

9.5 Congressional Cemetery

Στο συγκεκριμένο κοιμητήριο μπορεί κανείς να πάει για πικνίκ και τα παιδιά μπορούν να παίξουν άνετα σε αυτό. Οι φιλόζωοι μπορούν να βγάλουν βόλτα τα κατοικίδια τους έναντι κάποιας οικονομικής επιβάρυνσης, που συντελεί στη συντήρηση του περιβάλλοντα χώρου και των μνημείων (Πηγή: Δ59)

Εικ. 50 Διάβασμα ανάμεσα στους τάφους, Κοιμητήριο Congressional
Πηγή: Δ60

congressionalcemetery.org

Εικ. 51 Είσοδος, Κοιμητήριο Congressional
Πηγή: Δ61

Εικ. 52 Βόλτα με κατοικίδια , Κοιμητήριο Congressional

Πηγή: Δ62

9.6 Κοιμητήριο Cedar Hill

Στο κοιμητήριο Cedar Hill του Hartford, Connecticut μπορεί κανείς να ασχοληθεί με το αγαπημένο του σπορ, όπως το τρέξιμο, η ποδηλασία, να πάει βόλτα το σκύλο του, ενώ παράλληλα πραγματοποιούνται εκεί κονσέρτα μουσικής αλλά και πολλές εκδηλώσεις.

Το κοιμητήριο αποτελείται από 270 στρέμματα δασικών εκτάσεων, υγροτόπων και λιμνών που προσελκύουν πολλά είδη της άγριας ζωής. Τα ζώα που βρίσκονται στις δασικές περιοχές του Cedar Hill είναι κυρίως ελάφια, η κόκκινη αλεπού, το ανατολικό κογιότ, τα ρακούν και τα κουνέλια. Επίσης υπάρχουν πολλά είδη ωδικών πτηνών.

Το Cedar Hill περιέχει πολλά αξιόλογα δέντρα, πολλά από τα οποία βρίσκονται σε άριστη κατάσταση. Το Cedar Hill είναι μέλος του Συλλόγου Προστασίας των δένδρων και έχει τιμηθεί από την εν λόγω οργάνωση για τον "υποδειγματικό επαγγελματισμό και την αφοσίωση στην προστασία και τη φροντίδα των δέντρων του Κονέκτικατ." Επίσης, περιέχει σπάνια δέντρα που εισάγονται ειδικά για δενδροκομείο του. Μερικά από αυτά είναι η κινεζική φουντουκιά, η τουλίπα, η μανόλια και το Ginkgo biloba. Άλλα δένδρα που μπορεί κανείς να αντικρίσει σε αυτό το κοιμητήριο είναι ο κέδρος, η μαύρη

σημύδα, η κόκκινη βελανιδιά, φτελιές και σφένδαμο. Ειδικό τηρούν απογραφή των δέντρων του Cedar Hill που χρησιμεύει ως εκπαιδευτικός πόρος και ενισχύει το μελλοντικό σχεδιασμό του διακεκριμένου δενδροκομείου (Πηγή: Δ63).

Εικ. 53 Είσοδος, Κοιμητήριο Cedar Hill

Πηγή: Δ64

Εικ. 54 Γέφυρα, Κοιμητήριο Cedar Hill

Πηγή: Δ65

Εικ. 55 Λίμνη, Κοιμητήριο Cedar Hill

Πηγή: Δ66

Εικ. 56 Τάφος, Κοιμητήριο Cedar Hill

Πηγή: Δ67

9.7 Κοιμητήριο Spring Hill

Στο κοιμητήριο Spring Hill, του Charleston, Δυτική Βιρτζίνια, μπορεί κανείς να θαυμάσει τα πτηνά και τα σχολεία που το επισκέπτονται μαθαίνουν για τα δέντρα και τα λουλούδια του περιβάλλοντα χώρου, βοηθώντας με αυτόν τον τρόπο στην εκπαιδευτική επιμόρφωση των μαθητών. (Πηγή: Δ68).

Εικ. 57 Άποψη τάφων, Κοιμητήριο Spring Hill

Πηγή: Δ69

Εικ. 58 Κοιμητήριο Spring Hill

Πηγή: Δ70

**ΜΕΡΟΣ Γ-ΜΕΛΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ :ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ
ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Ν.ΙΩΝΙΑΣ ΒΟΛΟΥ ΣΕ ΧΩΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΨΥΧΗΣ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ**

10.ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

10.1 Γεωλογικά χαρακτηριστικά της περιοχής

Το υπέδαφος της Μαγνησίας αποτελείται από μαλακούς και βραχώδεις σχηματισμούς (πετρώματα) και διακρίνονται σε πυριγενείς, ιζηματογενείς και μεταμορφωσογενείς. Οι μαλακοί σχηματισμοί προέρχονται από την αποσάθρωση βραχωδών σχηματισμών και διακρίνονται σε αλλουβιακούς και υπολειμματικούς. Οι μαρμαρυγίες που υπάρχουν στο υπέδαφός της είναι κοινά ορυκτά που σχηματίζονται από φύλλα που είναι σχετικά διαφανή όταν είναι λεπτά καθώς και πυριτικά ορυκτά που είναι εξαιρετικής και εδαφολογικής σημασίας. Το έδαφος στο κοιμητήριο είναι σχεδόν επίπεδο, με μηδενική κλίση, λεπτόκοκκο και πορώδες. (Sopher, and Baird, 1978)

10.2 Υδάτινοι πόροι

Στο Νομό Μαγνησίας υπάρχουν πολυάριθμες πηγές με κατάλληλο νερό για ύδρευση και άρδευση, χάριν του μεγάλου μέσου ετήσιου ύψους βροχής, των χιονοπτώσεων και της πυκνής βλάστησης του Πηλίου. Υπάρχουν τρεις χείμαρροι στο Δήμο Βόλου και Ν. Ιωνίας που καταλήγουν στον Παγασητικό, αυτοί του Ξηριά, του Άναυρου και του Κραυσίδωνα. Η προστασία από αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις γίνεται με την αποφυγή της οίκησης στα δύο υδατορέματα, που αποτελούν τις φυσικές διεξόδους των νερών της βροχής. Ο χείμαρρος Κραυσίδωνας που είναι κοντά στο κοιμητήριο, αποτελεί τον πιο αξιόλογο χείμαρρο ανάμεσα στους δύο άλλους χείμαρρους, τον Ξηριά και τον Άναυρο, που υπάγονται στο πολεοδομικό συγκρότημα της πόλης. Αν και υπάρχουν σημαντικές καταγραφές από την αρχαιότητα για την περιοχή του Κραυσίδωνα, ο Κραυσίδωνας δεν αποτελεί στοιχείο καταγραφής, καθώς όλο το ενδιαφέρον στρέφεται στον ποταμό Άναυρο, που συνδέθηκε με την ιστορία του Ιάσονα. Ο Κραυσίδωνας πηγάζει από τις κορυφές του Πηλίου και συγκεκριμένα από το Πιασίδι. Στην ορεινή ζώνη αποτελείται επίσης από ένα σύστημα πηγών και ρεματιών που διοχετεύουν τα νερά τους μέσω της κοίτης του ποταμού. Το ποτάμι στο μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής του, ως τις εκβολές του, περνάει μέσα από την πόλη, διασχίζοντας ολόκληρο τον

πολεοδομικό ιστό και χωρίζοντάς τον σε δύο δήμους, το δήμο Ν. Ιωνίας και το δήμο Βόλου (Περιφέρεια Θεσσαλίας, 2004).

10.3 Κλιματολογικά στοιχεία της περιοχής

Το κλίμα της περιοχής του Βόλου έχει τα χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος των παραθαλασσίων περιοχών της Θεσσαλίας με ετήσιες διαφορές μεταξύ μέγιστης και ελαχίστης θερμοκρασίας άνω των 20 βαθμών Κελσίου. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι 16,4 βαθμοί Κελσίου. Ο μέσος όρος υψηλής θερμοκρασίας ετησίως είναι 21,2 βαθμοί Κελσίου, ενώ ο μέσος όρος χαμηλής θερμοκρασίας ετησίως είναι 11,9 βαθμοί Κελσίου (Πηγή: Δ71).

Μήνας	Ιαν	Φεβ	Μαρ	Απρ	Μάι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοε	Δεκ
Μέγιστη θερμοκρασία (°C)	12	10	15	19	26	30	34	33	28	25	19	13
Ελάχιστη θερμοκρασίας (°C)	2	3	6	10	13	18	20	19	17	15	8	4
Βροχόπτωση (mm)	36.9	40.3	45.7	36.1	44	31.6	25.6	20.8	26.2	40.6	57.7	52.9
Ρεκόρ θερμοκρασίας (°C)	20	22	25	31	36	39	42	39	36	32	27	26

Εικ.59 Πίνακας με κλιματολογικά στοιχεία Βόλου

Πηγή: Δ71

10.4 Χλωρίδα-Πανίδα

Στο κεντρικό τμήμα του ορεινού όγκου εκτείνεται πυκνό δάσος οξιάς με άριστη δομή. Τα δάση καστανιάς βρίσκονται κυρίως στις ανατολικές πλαγιές και στο νότο κάτω από το δάσος οξιάς. Το Πήλιο για παράδειγμα διατρέχεται από

ρέματα με παρόχθια δάση με πλατάνια και σκλήθρα. Η χλωρίδα του είναι πλούσια σε κοινά είδη, ιδιαίτερα όσον αφορά τα φαρμακευτικά βότανα, αλλά συμπεριλαμβάνει και ενδημικά και σπάνια είδη. Η πανίδα είναι ενδιαφέρουσα καθώς έχουν καταγραφεί πολλά είδη ασπόνδυλων, πολλά εκ των οποίων ενδημικά και σπάνια. Επιπλέον η περιοχή φιλοξενεί σπάνια και προστατευόμενα είδη αμφιβίων και ερπετών. Στη Νέα Ιωνία του Βόλου τα φυτά που απαντώνται πιο συχνά είναι είδη όπως η ασφάκα (*Phlomis fruticosa*), το θυμάρι (*Coridothymus capitatus*), το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), ο σχίνος (*Pistacia lentiscus*), το σπάρτο (*Spartium junceum*), το *Trifolium purpureum*, το *Lagurus ovatus*, το *Foeniculum vulgare* και το *Crepis foetida*.

Επίσης υπάρχουν δέντρα όπως νεραντζιές (*Citrus aurantium*), βραχυχίτωνες (*Brachychiton acerifolia*), ακακίες (*Acacia dealbata*), ιπποκαστανιές (*Aesculus hippocastanum*) και θάμνοι όπως πικροδάφνες (*Nerium oleander*), λεβάντες (*Lavandula angustifolia*), τριανταφυλλιές (*Rosa* sp), δάφνες (*Laurus nobilis*), αγριελιές (*Olea europaea* var. *silvestris*) (Πηγή: Δ72).

10.5 Φυσικοί κίνδυνοι

- **Σεισμικότητα**

Η περιοχή μελέτης ανήκει στις περιοχές της Ελλάδας με υψηλή σεισμικότητα. Κατατάσσεται στην κατηγορία III των ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας, σύμφωνα με τον Νέο Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό (ΝΕΑΚ, ΦΕΚ 613B/12-10-92).

- **Πλημμύρες**

Πριν από την κατασκευή των βασικών αντιπλημμυρικών, αποξηραντικών και αποχετευτικών έργων, μεγάλα τμήματα της περιοχής ήταν σε μόνιμη ή ημι-μόνιμη κατάκλιση (λίμνη Κάρλα) από τα χειμαρρικά και ποτάμια νερά. Σήμερα κατά τις πολύ βροχερές περιόδους κατακλύζονται γεωργικές εκτάσεις στα βαθύτερα σημεία της παλαιάς λίμνης.

- Κατολισθήσεις

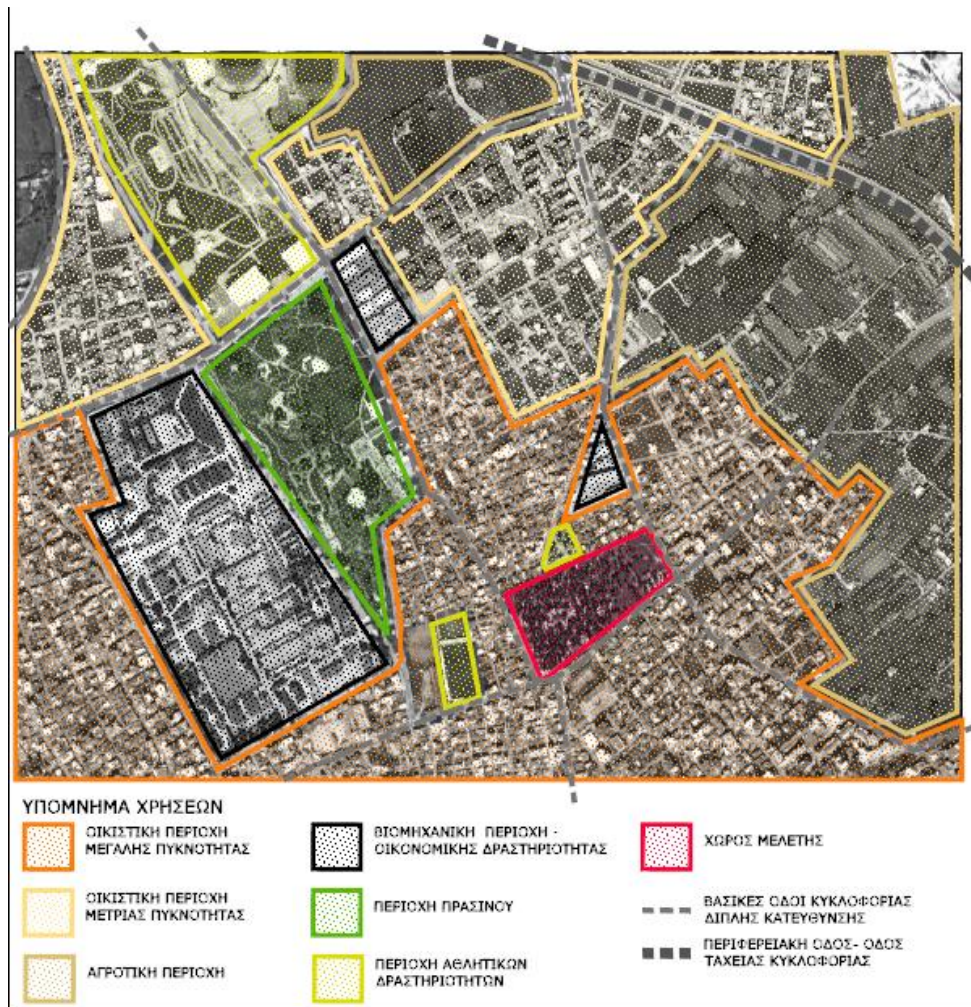
Η ορεινή Μαγνησία παρουσιάζει σε ορισμένα σημεία υψηλή επικινδυνότητα από πλευράς κατολισθητικών φαινομένων, που έχουν πλήξει κατά καιρούς τμήματα οικιστικών περιοχών και κλάδους του οδικού δικτύου. (Περιφέρεια Θεσσαλίας, 2004).

10.6 Χωροταξική τοποθέτηση του χώρου

Οι βασικοί στόχοι για την αξιοποίηση ενός ταφικού μνημείου (και στη δική μας περίπτωση το κοιμητήριο των Ταξιάρχων Βόλου - Νέας Μαγνησίας) σε μία σύγχρονη πόλη θα πρέπει να είναι: η προστασία της υλικής του υπόστασης με παράλληλη διαφύλαξη της ιστορικής και συλλογικής μνήμης που φέρει, η λειτουργία του ως κοινόχρηστου χώρου και η ένταξή του στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της σύγχρονης πόλης. Για να έχει αποτελεσματικότητα το σχέδιο ανάπτυξης του κοιμητηρίου θα πρέπει να επιτρέπεται η πρόσβαση σε όλους χωρίς διακρίσεις και περιορισμούς, να ευνοεί την ανάμιξη διαφορετικών ομάδων και την πολυσυλλεκτικότητα, να αποτελεί τόπο ανάπτυξης της δύναμης των πολιτών και της ελεύθερης έκφρασης, να απευθύνεται στην καθημερινή ζωή και να είναι ένας χώρος οικείος. Η ένταξη του κοιμητηρίου ως χώρος αναψυχής στην καθημερινή ζωή της πόλης, είναι σκόπιμο να σχεδιάζεται με τρόπο σύγχρονο και δημιουργικό. Θα πρέπει να εντάσσεται στην καθημερινή ζωή των πολιτών καθώς η συνεχής παρουσία του κόσμου μπορεί να λειτουργήσει προστατευτικά για τα μνημεία, σαν ένα είδος κοινωνικής προστασίας.

Επίσης το κοιμητήριο θα πρέπει να συνδέεται με το αστικό περιβάλλον και να μην αποκόπτεται από αυτό. Η αποκοπή του από το περιβάλλον του και τα στοιχεία αυτά που είχαν αποφασιστική σημασία για τη χωροθέτησή του στα συγκεκριμένα σημεία του χώρου, αποτελεί κανόνα για τα ταφικά μνημεία στη σύγχρονη πόλη. Γι' αυτό είναι σημαντικό να προστατεύονται όχι μόνο τα ίδια ταφικά μνημεία, αλλά και το περιβάλλον τους και ιδιαίτερα τα στοιχεία αυτά του φυσικού τοπίου που έπαιξαν ιδιαίτερο ρόλο στην απόφαση χωροθέτησης του κοιμητηρίου στην συγκεκριμένη περιοχή. Επειδή ζούμε σε μια σύγχρονη πόλη, με συγκεκριμένες ανάγκες κατοίκων και εντελώς διαφορετικό τρόπο

ζωής από το παρελθόν, αυτό δε σημαίνει ότι μπορούμε ν' αντιμετωπίσουμε τα ταφικά μνημεία και το περιβάλλον τους ως χώρους άβατους. Σε κάθε περίπτωση οφείλεται να βρίσκεται η χρυσή τομή μεταξύ του σήμερα και του χθες, της προστασίας των κοιμητηρίων και της λειτουργίας τους ως στοιχείων της σύγχρονης πόλης, της διαφύλαξης τους και της λειτουργίας τους ως δημόσιοι χώροι. Ο πολεοδομικός και χωροταξικός σχεδιασμός της ευρύτερης περιοχής με την επακόλουθη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του περιβάλλοντος χώρου του κοιμητηρίου, συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάδειξη και διαφύλαξη του χώρου και των εντός αυτού πολιτισμικών και ιστορικών στοιχείων. Επισημαίνεται ωστόσο για τις όποιες επεμβάσεις αφορούν στο χώρο για τον ανωτέρω σκοπό θα λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη πολλοί παράγοντες οι οποίοι θα είναι σε συμφωνία με τα δικαιώματα και τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού. Στον παρακάτω χάρτη φαίνονται οι χρήσεις περιοχών που συνορεύουν με το χώρο του κοιμητηρίου καθώς και η προσβασιμότητα σ' αυτό. Διακρίνεται σε πολύ κοντινή απόσταση χώρος πρασίνου (πάρκο Ν.Ιωνίας) οπότε ενδέχεται να υπάρξει μια ενοποίηση των δύο χώρων. Επίσης το κοιμητήριο όπως φαίνεται και στο χάρτη (εικ.60) βρίσκεται μέσα σε πυκνοκατοικημένη οικιστική περιοχή γεγονός το οποίο δημιουργεί πολλά προβλήματα σε πολλούς περιοίκους.

Εικ.60 Χάρτης χρήσεων της γύρω περιοχής.

Εικ.61 Το Πάρκο της Ν. Ιωνίας βρίσκεται πολύ κοντά στο Κοιμητήριο, δύο χώροι που μπορούν να ενοποιηθούν και ν' αποτελέσουν δίκτυο περιπάτου μαζί με άλλους υπαίθριους χώρους.

(Πηγή : προσωπικό αρχείο)

11.ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ Ν. ΙΩΝΙΑΣ – ΒΟΛΟΥ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΠΙΟΥ

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο Νομό Μαγνησίας στο πολεοδομικό συγκρότημα Βόλου-Νέας Ιωνίας (εικ.68) στην περιοχή «Αγ. Βαρβάρα». Περιβάλλεται απ'τις οδούς :Παρασκευοπούλου (βορειοανατολικά), Ηρώων Πολυτεχνείου (βορειοδυτικά), Μελίνας Μερκούρη (νοτιοδυτικά) και Ταξιαρχών (νοτιοανατολικά). Η περιοχή μελέτης έχει συνολική έκταση 68 στρ. από τα οποία τα 64 στρ. καταλαμβάνει το χριστιανικό κοιμητήριο και τα 4 στρ. το Εβραϊκό. Επίσης, στον ίδιο χώρο ένα μικρό χώρο 170 m² καταλαμβάνει το Στρατιωτικό Κοιμητήριο και ένα ακόμη μικρότερο 130 m² το Αγγλικό. Το κοιμητήριο παρουσιάζει μια ιδιαιτερότητα ,καθώς ιδιοκτησιακά- ,διοικητικά και ιστορικά ανήκει στο Δήμο Βόλου ,ενώ εντάσσεται στον οικιστικό ιστό του Δήμου Ν.Ιωνίας .

11.1 Ιστορική εξέλιξη

Ξεκινώντας από τα μυκηναϊκά χρόνια, η Ιωλκός ήταν εκείνη που άκμασε εκείνη την περίοδο φέρνοντας στο φως σημαντικές ανακαλύψεις για τα έθιμα της ταφής και το σχεδιασμό των κοιμητηρίων. Η αρχαιολογική σκαπάνη εντόπισε έναν μεγάλο προγεωμετρικό τάφο στα βορειοδυτικά της Ιωλκού στη συνοικία των Αγ. Αναργύρων, προσφέροντας ένα σύγχρονο αλλά και ακόμα ένα μεταγενέστερο υλικό (μέχρι τον 8ο αιώνα. π.Χ). Επίσης, οι δύο ευρύχωροι θολωτοί τάφοι - και οι υπόγειοι πρόσφατα με τα κτερίσματά τους- τόνιζαν τον τρόπο ζωής και τις θρησκευτικές αντιλήψεις.

Το 12ο αιώνα π.χ, 60 χρόνια μετά τον τρωικό πόλεμο, ο χώρος της Ιωλκού εγκαταλείφθηκε. Πολλά είναι εκείνα τα γεγονότα που σημάδεψαν την περίοδο αυτή, όπως σεισμοί, τυραννίες, μεταναστεύσεις, εγκατάλειψη κ.α. Τη θέση της Ιωλκού πήρε η Δημητριάδα. Ο Αντίοχος της Μακεδονίας συνάντησε δυσκολίες με τους Ρωμαίους κι έχασε την πόλη. Η ρωμαϊκή κατοχή ήταν μία κόλαση. Η περιοχή κατάντησε ασήμαντη ρωμαϊκή επαρχία, με άθλιες, κοινωνικές, οικονομικές συνθήκες. Τα ψηφίσματα και οι επιτύμβιες στήλες που βρέθηκαν στο χώρο της Δημητριάδος επιβεβαιώνουν τον τρόπο ζωής των ολιγαρχικών

και των Ρωμαίων φίλων τους. Οι ρωμαϊκοί θεοί λατρεύονταν και υμνολογούνταν μαζί με τους αυτοκράτορες τους. Ανάμεσα όμως σε αυτούς είχαν εισχωρήσει και οι θεοί της ανατολής και της Αιγύπτου. Βρέθηκαν λείψανα ναού αφιερωμένα στην Ίσιδα, τον Ανούβι και τον Όσιρι. Φυσικά, ήταν και οι θεοί των εβραίων και των φοινίκων που ήταν εγκατεστημένοι από χρόνια στην περιοχή. Αλλά μόνο οι ρωμαϊκές σαρκοφάγοι θύμιζαν τον πλούτο, την πολυτέλεια και τα "πιστεύω" της επίγεια και της μεταθανάτιας ζωής. Με την επικράτηση του Χριστιανισμού τα πράγματα άλλαξαν όπως ο τρόπος ζωής και οι αντιλήψεις των ανθρώπων. Η περίοδος της φραγκοκρατίας ήταν πιο ευνοϊκή για τις συνθήκες διαβίωσης στην πόλη.

Το διάταγμα του Όθωνα της 6 Μαΐου 1834, (Φ.Ε.Κ. 16/6 Μαΐου 1834), επί αντιβασιλείας Άρμανσπέργκ, Μάουερ, Έυδεκ, αφορούσε στους ελεύθερους πλέον Έλληνες και όχι στον τουρκοκρατούμενο Βόλο.

Τον Νοέμβριο του 1881 απελευθερώνεται η πόλη από τους Τούρκους. Ο τότε δήμαρχος Παγασών Γεώργιος Καρτάλης, διορατικότετος για την εποχή του και οξύνους, αντιλαμβάνεται και εφαρμόζει τη σχετική νομοθεσία του Ελληνικού κράτους.

Θέλοντας να μην οριοθετήσει το Βόλο, προβλέποντας μακρόχρονα την αύξησή του, αποφασίζει τη μεταφορά του κοιμητηρίου στη σημερινή του θέση, στον Ξηρόκαμπο, τον Ιούλιο του 1882, απορρίπτοντας κάποιες άλλες τοποθεσίες. Το δημοτικό συμβούλιο, μετά από εισήγηση του τότε δημάρχου Γεωργίου Καρτάλη, εγκρίνει τη χρησιμοποίηση του εγκαταλειμμένου κοιμητηρίου ως προσωρινό δημοτικό γυμναστήριο.

Στην ανάγνωση των πρακτικών δε διευκρινίζεται για ποιο εγκαταλειμμένο κοιμητήριο γίνεται λόγος του Αναύρου ή της Ανάληψης.

Η ένδειξη «το εγκαταλειμμένο κοιμητήριο το κείμενο επί δέκα λεπτών αποστάσεως της πόλεως» και το γεγονός ότι το κοιμητήριο της Ανάληψης, παρά την ίδρυση νέου λειτουργούσε σχεδόν μέχρι το 1900, βοηθάει να συμπεράνουμε, ότι το προσωρινό δημοτικό γυμναστήριο είναι στο χώρο του Αναύρου.

Στον Ξηρόκαμπο είχε αγοραστεί το οικόπεδο στην τιμή των 3.600 δρχ. και τον Απρίλιο του 1883 αποστέλλονται από το δήμαρχο, ως οι πλέον ειδικοί κάποιιοι γιατροί της πόλεως του Βόλου να εγκρίνουν την καταλληλότητα του οικοπέδου. Δαπανώνται δε για τη μεταφορά των αμαξών 16.50 δρχ.

Υπολογίζεται να κτιστεί ναός και να περιτειχιστεί. Το γεγονός ότι μεταφέρεται και λειτουργεί από το 1883 το νέο Κοιμητήριο και χτίζεται ο ναός των Παμμεγίστων Ταξιαρχών, επιβεβαιώνεται από τον Νικόλαο Γάτσο. Το πρώτο παλαιότερο μνημείο που υπάρχει - και που είναι σίγουρα μεταφορά από το Κοιμητήριο του Αγίου Νικολάου - είναι της Αναστασίας Μανούσου, με ημερομηνία ταφής την 21^η Αυγούστου 1873, για το οποίο γράφει στο ιδιόχειρο σημειωματάριό του ο Νικόλαος Αντωνόπουλος, στις 20-12- 1877. Επίσης άλλοι τρεις τάφοι έχουν μεταφερθεί από άλλο Κοιμητήριο, χωρίς να μπορούμε να προσδιορίσουμε από ποιό, με κάποιες ενδείξεις και τους λόγους μεταφοράς τους. Οι τάφοι αυτοί έχουν χρονολογία 1874 Δημήτριος Τοπάλης, 1876 Κων/νος Καρτάλης, 1877 Ευφροσύνη Σαμαρτζίδου.

Εφημερίδα του 1930 δίνει την πληροφορία πως το 1885 υπήρχαν μόνο 30 τάφοι και ο πρώτος νεκροθάφτης ήταν ο Κυρ Θανάσης, η ζωντανή ιστορία του Κοιμητηρίου ως το 1930. (Γιασιράνη – Κυρίτση, 1996).

11.2 Η εκκλησία των ταξιαρχών Ν.Ιωνίας-Βόλου

Το 1890, 8 χρόνια μετά την ίδρυση του κοιμητηρίου, αποφασίζεται η ανέγερση ενός ναΐσκου αφιερωμένου στους Αγίους Ταξιάρχες Μιχαήλ και Γαβριήλ. Μετά από 4 χρόνια το έργο αποπερατώνεται και έτσι στις 16 Μαΐου του 1893 τελείται η πρώτη λειτουργία.

Πρόκειται για ένα μικρό ναό σταυρικού σχήματος με θόλο. Σύμφωνα με δημοσιεύματα της εποχής στο ναό έχουν γίνει αρκετές κακοτεχνίες που έχουν σαν αποτέλεσμα το γκρέμισμα του θόλου και την κατασκευή δίριχτης κεραμοσκεπής στη θέση του. Το πάτωμα του ναού κοσμούν 2 ειδών πλακάκια τα οποία τον χωρίζουν και στη μέση. Το μισό πάτωμα είναι στρωμένο με ασπρόμαυρα πλακάκια ενώ στο άλλο μισό τα πλακάκια φέρουν ένα ελικοειδές μοτίβο. Στη βόρεια, νότια και δυτική πλευρά του ναού υπάρχουν πόρτες εισόδου ενώ στην ανατολική του πλευρά βρίσκεται το ιερό. Πάνω από το ιερό υπάρχουν μικρά κυκλικά παράθυρα με χρωματιστά τζάμια.

Μετά τη μικρασιατική καταστροφή η πόλη φιλοξενεί πρόσφυγες οι οποίοι κάνουν χρήση του ναού μέχρι να αποκτήσουν δική τους εκκλησία. Σε αυτό το διάστημα γίνονται κάποιες αναβαθμίσεις στο ναό.

Το 1934 αποφασίζεται η επέκταση του ναού προς τα δυτικά ενώ το 1955 κατασκευάζεται ένα στέγαστρο στη νότια πλευρά.

Το 1957 γίνονται επισκευαστικές εργασίες στο ναό καθώς ο χρόνος και οι σεισμοί των προηγούμενων ετών άφησαν το ναό με πολλά προβλήματα. Η λειτουργικότητα του χώρου δεν εξυπηρετεί πλέον, αφού δε γίνονται μόνο οι νεκρώσιμες ακολουθίες, τα μνημόσυνα και οι Λειτουργίες, αλλά πολλοί πιστοί συμμετέχουν τη Μεγάλη Εβδομάδα και το Πάσχα.

Το 1961 αποφασίζεται η επέκταση του ναού προς τα δυτικά καθώς το μέγεθός του δεν καλύπτει πλέον τον κόσμο που τον προτιμά για τις διάφορες λειτουργίες.

Το 1993 γίνονται εργασίες ανακαίνισης στο εσωτερικό του ναού. (Γιασιράνη – Κυρίτση, 1996).

Σήμερα το εσωτερικό της εκκλησίας κοσμούν εικόνες του Χριστού της Παναγίας και των Ταξιαρχών ενώ τα χρώματα που κυριαρχούν είναι το βαθύ μπλε, το πράσινο και λεπτομέρειες βυσσινί και χρυσό.

Η μικρή εκκλησία σίγουρα δεν είναι από τα πιο εντυπωσιακά δείγματα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής αλλά η απλότητά της δεν επισκιάζει την ομορφιά του νεκροταφείου.

Εικ.62-63 Η εκκλησία Ταξιάρχων Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

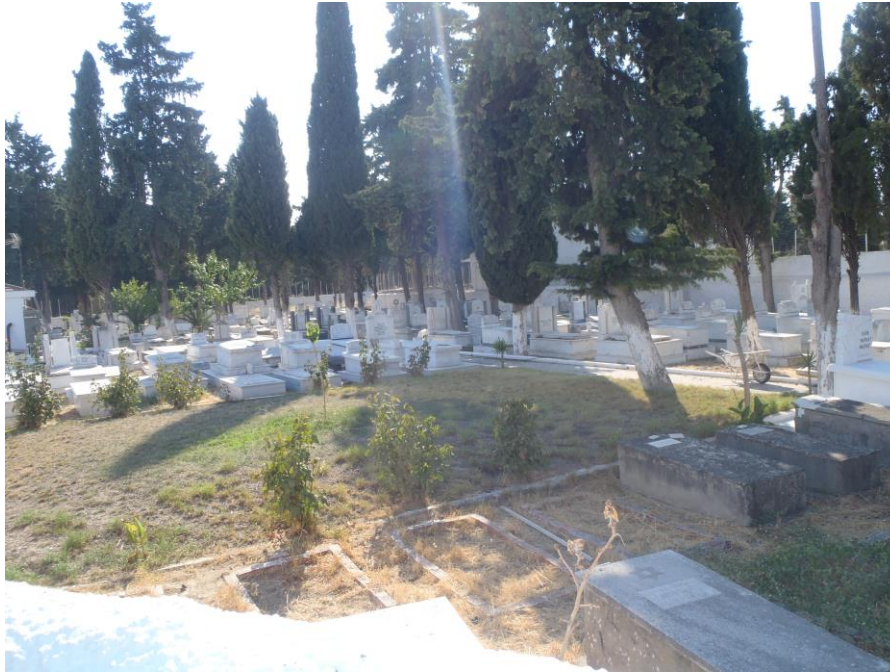
11.3 Το εβραϊκό κοιμητήριο

Αρχαία ιστορικά κείμενα αναφέρουν ότι από τον 1^ο αιώνα μ.Χ. ζούσαν Εβραίοι στην περιοχή της Μαγνησίας και συγκεκριμένα στο γειτονικό Αλμυρό. Στην αρχαία Δημητριάδα (σημερινό Βόλο), οι ιστορικοί μαρτυρούν ότι ζούσαν Εβραίοι από τον 2^ο αιώνα μ.Χ. Αλλά και στη γειτονική πόλη «Φθιώτιδες Θήβαις ή Αχαικές» (σημερινή Ν. Αγχίαλος), ανακαλύφθηκαν αρχαίες επιτύμβιες εβραϊκές πλάκες της περιόδου 325-641 μ.Χ. **Το πρώτο εβραϊκό κοιμητήριο** βρισκόταν στη συνοικία «Νεάπολις» (οδός Φιλικής Εταιρίας). Το νεότερο, που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα, βρίσκεται παραπλεύρως του χριστιανικού, στη διασταύρωση των οδών Ταξιαρχών – Πλάτωνος. Έχει έκταση 4.000 τ.μ. και περιλαμβάνει 700 τάφους.

Το 1988 ο Δήμος Βόλου, εκτιμώντας τη συμβολή των Εβραίων στην πόλη και τιμώντας τα θύματα του ναζιστικού διωγμού, ανήγειρε Μνημείο για τα θύματα του Ολοκαυτώματος στην κεντρική πλατεία Ρήγα Φεραίου. Σήμερα η Κοινότητα, παρά το μικρό ανθρώπινο δυναμικό της, συνεχίζει την ιστορική διαδρομή της με ζωντάνια και δραστηριότητα. (Πηγή: Δ73).

Εικ.64 Είσοδος Εβραϊκού Κοιμητηρίου εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ.65 Εβραϊκό Κοιμητήριο εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

11.4 Το αγγλικό κοιμητήριο

Το Αγγλικό κοιμητήριο κατασκευάστηκε στη μνήμη των 17 Άγγλων ναυτικών, που σκοτώθηκαν από έκρηξη του Η.Μ.Σ. DEVONSHIRE στις 26 Ιουλίου 1929. Βρίσκεται μέσα στο κοιμητήριο των Ταξιαρχών στη βόρεια πλευρά του.

Εικ.66-67 Αγγλικό κοιμητήριο εντός του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

11.5 Το στρατιωτικό Κοιμητήριο

Στη βορειοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου υπάρχει ένα περιφραγμένο (μικρό) στρατιωτικό κοιμητήριο, με ξεχωριστή είσοδο στο οποίο έχουν ταφεί στρατιώτες από τον πόλεμο.

Εικ. 68 Στρατιωτικό κοιμητήριο ,εντός του κοιμητηρίου Ταξιάρχων Ν. Ιωνίας – Βόλου (πηγή: προσωπικό αρχείο)

11.6 Φυτικό υλικό κοιμητηρίου

Σε όλη την έκταση του κοιμητηρίου το φυτικό υλικό που κυριαρχεί είναι το κυπαρίσσι (*Cupressus sempervirens*). Περί τα 900 δέντρα καταμετρήθηκαν σε όλη την έκταση του κοιμητηρίου όλα πολλή μεγάλης ηλικίας. Κάποια από αυτά εντοπίζονται διάσπαρτα στο χώρο και άλλα είναι οργανωμένα σε κυρίαρχες δενδροστοιχίες προσδίδοντας στο χώρο κλασική μεγαλοπρέπεια, τοπική και θρησκευτική ταυτότητα πλήρως εναρμονισμένη με το χώρο. Κάποιες κύριες δεντροστοιχίες που διακρίνεται έντονα το στοιχείο της γραμμικότητας σχηματίζονται στις οδούς Αναπαύσεως, Αναλήψεως, Παναγίας και Αναστάσεως. Επίσης σε κάποιους τάφους υπάρχει το μοτίβο των δέντρων γύρω από ένα τάφο(4 κυπαρίσσια στις γωνιές), που προφανώς έχει γίνει η φύτευση από την ίδια την οικογένεια.

Το μεγάλο ύψος των δένδρων σε συνδυασμό με την πυκνότητα φύτευσής τους δημιουργεί ένα σκιερό και δροσερό περιβάλλον πολύ ευχάριστο ιδιαίτερα τις μεσημεριανές ώρες του καλοκαιριού. Όλα τα δέντρα είναι σε καλή κατάσταση, υπάρχουν όμως κι εκείνα που έχουν κάποια κλίση, και για τα οποία καλό θα είναι να υπάρξει μέριμνα στήριξης και προστασίας τους. Στον υποόροφο των δέντρων υπάρχουν μερικά αυτοφυή και ζιζάνια. Άλλα είδη που απαντώνται στο χώρο είναι:

Βλάστηση Κοιμητηρίου Καλλιεργούμενη

Cupressus sempervirens var. horizontalis

Cupressus sempervirens var. pyramidalis

Ligustrum japonicum

Morus alba

Nerium oleander

Phoenix canariensis

Pinus halepensis

Ruscus hypoglossum

Αυτοφυής Βλάστηση Κοιμητηρίου

Chrysanthemum coronarium

Ailanthus altissima

Geranium sp.

Papaver rhoeas

Malva sylvestris

Chenopodium album

Lavatera cretica

Εικ.69 Κυπαρίσσια σε δεντροστοιχία στην οδό Αναλήψεως.

(προσωπικό αρχείο)

Εικ.70 Κυπαρίσσια σε δεντροστοιχία στην οδό Χερουβείμ.

(προσωπικό αρχείο)

11.7 Η γλυπτική και η μεταλλοτεχνία στο κοιμητήριο - Μνημεία

Στην γλυπτική των κοιμητηρίων επικρατούν διάφοροι τύποι και θέματα που όμως διατηρούν κάποια βασικά χαρακτηριστικά. Οι μορφές που αποτυπώνονται πάνω στην πέτρα έχουν συμβολικό χαρακτήρα με τον εκάστοτε γλύπτη να επιχειρεί να αποδώσει την έκφραση της οδύνης που προκαλείται από το θάνατο αλλά και να τιμήσει τον νεκρό για τις δραστηριότητές του στη ζωή.

Σημαντικό γεγονός για την εξέλιξη της κοιμητηριακής γλυπτικής υπήρξε η δημιουργία κοιμητηρίων έξω από τις πόλεις. Όπως προαναφέρθηκε παλαιότερα έθαβαν τους νεκρούς μέσα στους ναούς και στον αυλόγυρό τους, οπότε και υπήρχαν κάποιοι περιορισμοί ως προς την εικόνα τους. Στην Ελλάδα σχετικό διάταγμα δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως το 1834 (ΦΕΚ Α 16/1834). Αυτή η αποδέσμευση άνοιξε νέους ορίζοντες στη γλυπτική, με πολλά από τα γλυπτά να μοιάζουν κάπως άσχετα με τον χώρο

καθώς αποτυπώνοντουσαν σε αυτά ανδρικά και γυναικεία γυμνά με εμφανή ερωτισμό πολλές φορές.

Στο κοιμητήριο των Ταξιαρχών το στοιχείο της γλυπτικής είναι διάσπαρτο σε όλο το εύρος του, σαν ένας υπαίθριος χώρος έκθεσης των άσημων και φημισμένων σύγχρονων καλλιτεχνών-γλυπτών (υπαίθρια γλυπτοθήκη) της νεότερης Ελλάδας. Οι επιτύμβιες στήλες διαιωνίζουν τη μνήμη του νεκρού και η μορφή του διατηρείται αναλλοίωτη μέσα από τις επιβλητικές προτομές που έχουν στηθεί για να εκμηδενίσουν την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο. Οι γλύπτες του κοιμητηρίου επέδειξαν με την γλυπτική τους δημιουργία - τις ικανότητες και τις ευαισθησίες τους επιχειρώντας σχεδόν όλα τα είδη της γλυπτικής. Στον χώρο βρίσκονται μνημεία πολλών διαφορετικών γλυπτών και μεταλλοτεχνών διαφόρων εποχών. Μέσα σε σχετικό βιβλίο φιλοξενούνται όλα τα έργα αυτών των ανθρώπων ενδεικτικά όμως έχουν μεγαλύτερη μνημειακή αξία τα έργα των παρακάτω γλυπτών. Ενδεικτικά στην εικόνα 15 σημειώνονται με διαφορετικά χρώματα οι ακριβείς θέσεις στις οποίες βρίσκονται τα μνημεία σημαντικών προσωπικοτήτων που βρίσκονται στο χώρο αυτό.

- **Οι αδελφοί Κοτζαμάνη** ήταν επιχειρηματίες μεγάλων μαρμαρογλυφείων από των Πειραιά. Στα μαρμαρογλυφεία τους εργάζονταν πολλοί γλύπτες από την Τήνο. Το μνημείο της οικογένειας Κοντού κατασκευάστηκε το 1900 και υπήρχε στην Αθήνα έως το 1922 όταν και μεταφέρθηκε στον Βόλο. Το μνημειακό συγκρότημα βρίσκεται στο κόκκινο τετράγωνο.
- **Ο Γιαννούλης Χαλεπάς** ο πιο διακεκριμένος γλύπτης της νεότερης Ελλάδας από την Τήνο κατασκεύασε τον τάφο του Κωνσταντίνου Καρτάλη. Το έργο είναι ανυπόγραφο και μέχρι το 1972 υπήρχε μονό ή φήμη ότι ήταν του Χαλεπά. Η έρευνα στο εργαστήριο του γλύπτη στην Τήνο έφερε στο φως πρόπλασμα της προτομής και της στήλης του Κωνσταντίνου Καρτάλη. Ο τάφος βρίσκεται δίπλα από τον οικογενειακό τάφο Κοντού στο μπλε τετράγωνο.

- **Ο Νικόλας (Νικόλαος Παυλόπουλος)** ένας από τους μεγαλύτερους γλύπτες και χαράκτες της Ελλάδος με καταγωγή από τον Άγιο Γεώργιο Νήλεις Μαγνησίας, φιλοτέχνησε το μνημείο της οικογένειας Γάτσου. Το μνημείο βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του κεντρικού δρόμου της Αναπαύσεως, στο ανοιχτό πράσινο τετράγωνο .
- **Ο Ιωάννης Βισάρης** με σπουδές στην ΑΣΚΤ και στο πανεπιστήμιο του Μονάχου κατασκεύασε την προτομή του Αντώνιου Τσοποτού. Ο Βισάρης ασχολήθηκε αποκλειστικά με τις κατασκευές μνημείων και λόγω των σπουδών του στο εξωτερικό θεωρείται ότι έφερε την αναγέννηση στην ελληνική γλυπτική λόγω της εισαγωγής των δυτικής αισθητικής στοιχείων .Το μνημείο βρίσκεται στο μωβ τετράγωνο επί της οδού του Αγίου Πέτρου.
- **Ο Γεώργιος Βρούτος** κατασκεύασε το μνημείο του Σαπουντζή. Ο Βρούτος σπούδασε σε Αθήνα και Ρώμη και διετέλεσε καθηγητής γλυπτικής στο Πολυτεχνείο. Κατασκεύασε αρκετούς ανδριάντες και πολλά έργα του πουλήθηκαν στο εξωτερικό.Το μνημείο του Σαπουντζή βρίσκεται στο πορτοκαλί τετράγωνο.
- **Ο Ιωάννης Λαμπαδίτης** γόνος μαρμαρογλυπτών από την Τήνο κατασκεύασε το μνημείο της Κατίνας Ανισάς. Το μνημείο βρίσκεται στον κεντρικό δρόμο της Αναπαύσεως στο γαλάζιο τετράγωνο.
- Το μνημείο του Ιωάννη και Μαρίκας Καρτάλη κατασκευάστηκε στο μαρμαρογλυφείο του **Ιωάννη Χαλδούπη**. Δεν γνωρίζουμε το όνομα του γλύπτη αν και στο εν λόγω μαρμαρογλυφείο κατασκευάστηκαν μερικά από τα σημαντικότερα έργα της νεοελληνικής γλυπτικής. Το μνημείο βρίσκεται στην οδό Αναπαύσεως στο πράσινο σκούρο τετράγωνο .

- Το μνημείο του Δαγκλή Ελευθέριου κατασκευάστηκε απ'τον γλύπτη **Κοκκίνο Π.** Βρίσκεται πάνω απ'την εκκλησία στο κίτρινο τετράγωνο. (Γιασιράνη – Κυρίτση, 1996).

Εικ. 71 Χάρτης κοιμητηρίου (παλιός).

Πλάι από την εκκλησία βρίσκεται ο τάφος της οικογένειας Κοντού το λεγόμενο τραπέζι όπου εκεί διακρίνεται στο πόδι του τραπεζιού που κάθεται η οικογένεια μαζεμένη ένα σαμιαμίδι να προσπαθεί να ανέβει πάνω . Ο μύθος λέει πως το σαμιαμίδι δηλητηρίασε το γάλα και πέθανε όλη η οικογένεια. Στην πραγματικότητα όμως η οικογένεια πέθανε από φυματίωση.

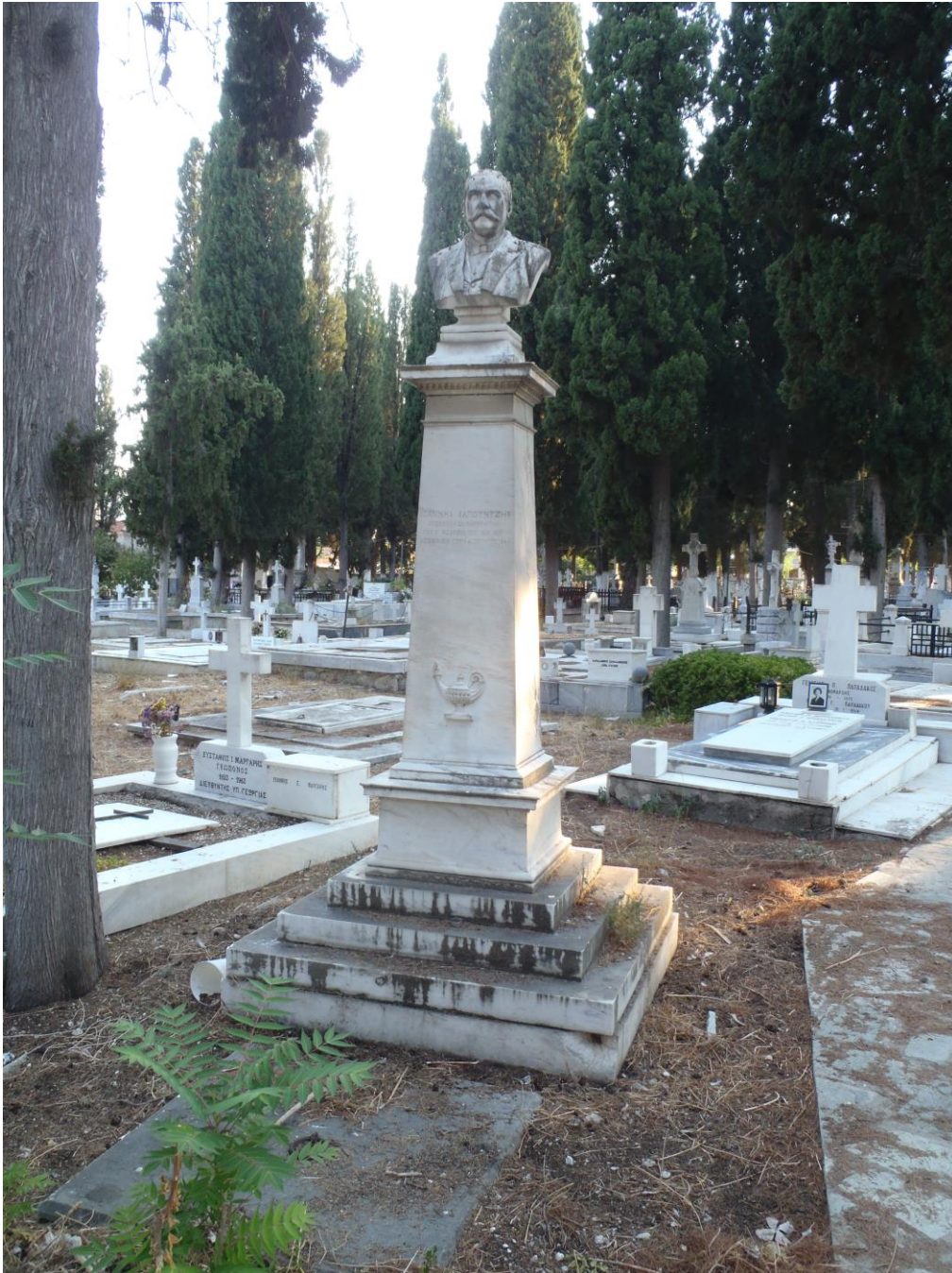
Εικ.72 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κοντού
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.73 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-
Βόλου-Οικογενειακός τάφος Καρτάλη Κ.
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ.74 Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου- Οικογενειακός τάφος Τσοποτού (πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.75 Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-
Οικογενειακός τάφος Σαπουντζή
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.76 Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Δαγκλή Ελ.
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

Τα μοτίβα που κυριαρχούν στο κοιμητήριο είναι επιτύμβια μνημεία (π.χ. οι τάφοι των Θωμόπουλου, Κυριακίδης, Κουκιάδη, Πάντζα), προτομές (π.χ. οι τάφοι των Αντωνίου Τσοποτού, Κων/νου Καρτάλη, Ιωάννου Σαπουντζή), ανάγλυφα μετάλλια, δηλαδή συνδυασμός επιτύμβιας στήλης και προτομής (π.χ. τάφοι των Κατίνας Ανισά, Πάππας, Μαρίας Κοντοσοπούλου), γυμνές γυναικείες μορφές, με την ονομασία «Πενθούσα» ή «Κλαίουσα» (π.χ. Δαγκλή Ελευθερίου), τεφροδόχες ως διακοσμητικά στοιχεία (π.χ. Ιωάννη και Μαρίας Καρτάλη). Επίσης επιτύμβιες στήλες με γυναικείες μορφές κάτω από δέντρα, σκηνές (π.χ. τάφοι των Μαριάνθης Δούρα, Καζίλης), αλλά και με αγγελάκια με ανεστραμμένες δάδες και στεφάνια ασφόδελων (π.χ. τάφοι των Στέφανου Παπαδημητρίου, Ιωάννη Σαπουντζή, Αντωνόπουλου, Αλεξάκη Ζήση). Τέλος, υπάρχουν σταυροί (π.χ. τάφοι των Μαρίας Κοντοσοπούλου, Κατίνας Ανισά, Πολυχρόνου Παπαδημητρίου, Ελευθερίου Δαγκλή), μαυσωλεία που υποδηλώνουν την αιώνια κατοικία με σύμβολα που απεικονίζουν την ανάσταση του νεκρού (π.χ. τάφοι των Χατζηκυριαζή, Λεύκοβιτς, Κοντού).

Ιδιαίτερα γλυπτά στα οποία είναι άγνωστος ο γλύπτης, η δεν έχει καταγραφεί είναι του Δημήτριου Κουτσαγγέλη, με περίτεχνο σταυρό, το οποίο βρίσκεται στη δεξιά πλευρά του κεντρικού δρόμου της οδού Αναπαύσεως. Ο μαρμαρίνος σταυρός μιμείται ξύλινο σταυρό από κορμό δέντρου, ο οποίος περιτυλίσσεται από φυτικό διάκοσμο και στην επιφάνειά του έχει ρόζους. Βλαστοί και μικρά φύλλα αναρριχώνται από τη βάση του σταυρού, διακλαδίζονται σε φυσικό σχήμα και αγκαλιάζουν τις κεραίες. Η ανάγλυφη παράσταση του σταυρού ελαφρώνει τον όγκο και εμπλουτίζει το σύνολο του μνημείου και είναι από τους πιο εντυπωσιακότερους του κοιμητηρίου.

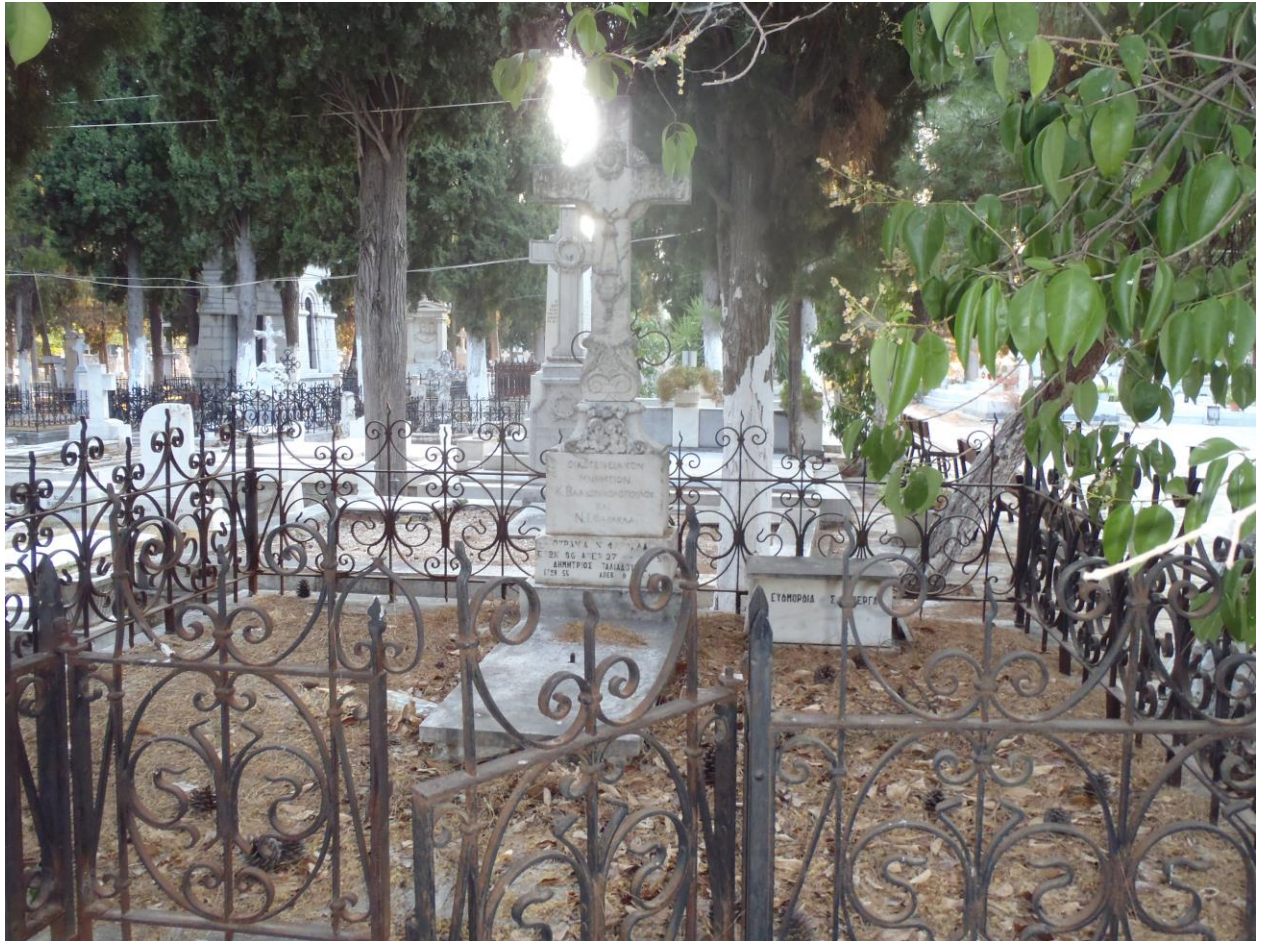
Το μνημείο του Κωνσταντίνου Λεύκοβιτς, είναι μαυσωλείο το οποίο βρίσκεται αριστερά του κεντρικού δρόμου της Αναπαύσεως, στη γωνία των οδών Λαζάρου – Μακαρίας. Ο σχεδιασμός του είναι επηρεασμένος από τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Το μνημείο κατασκευάστηκε γύρω στα 1940 με σχέδια του Ηλία Λεύκοβιτς κι επίβλεψη του φίλου του Ευάγγελου Μαμαλιού.

Άλλο εντυπωσιακό μνημείο είναι μεταξύ άλλων αυτό του Κωνσταντίνου Βλαχονικολόπουλου (1910) το οποίο βρίσκεται στη νότια πλευρά της πλατείας του ναού των Ταξιαρχών, στην οδό Χερουβείμ. Αυτό που παρατηρεί κανείς εδώ είναι ότι είναι από τους λίγους σταυρούς στον οποίο υπάρχει ανάγλυφη

παράσταση ενός κρεμαστού καντηλιού με τη φλόγα που καίει στην κάθετη κεραία του, το οποίο είναι κρεμασμένο από κάποιο σταυρό. Στο πάνω κομμάτι της κάθετης κεραίας παριστάνεται ένα άνθος ανάγλυφο.

Από τη νότια πλευρά του ναού βρίσκεται επίσης ο τάφος του Νικολάου Αντωνόπουλου (1892). Στην πρόσοψη του βάρου υπάρχει ανάγλυφο στεφάνι από φύλλα βελανιδιάς μέσα στο οποίο περνούν σε σχήμα χιαστί δύο αναποδογυρισμένες δάδες – σύμβολο θλίψης για το σβήσιμο της ζωής – οι οποίες καλύπτουν σχεδόν όλη την επιφάνεια της πρόσοψης.

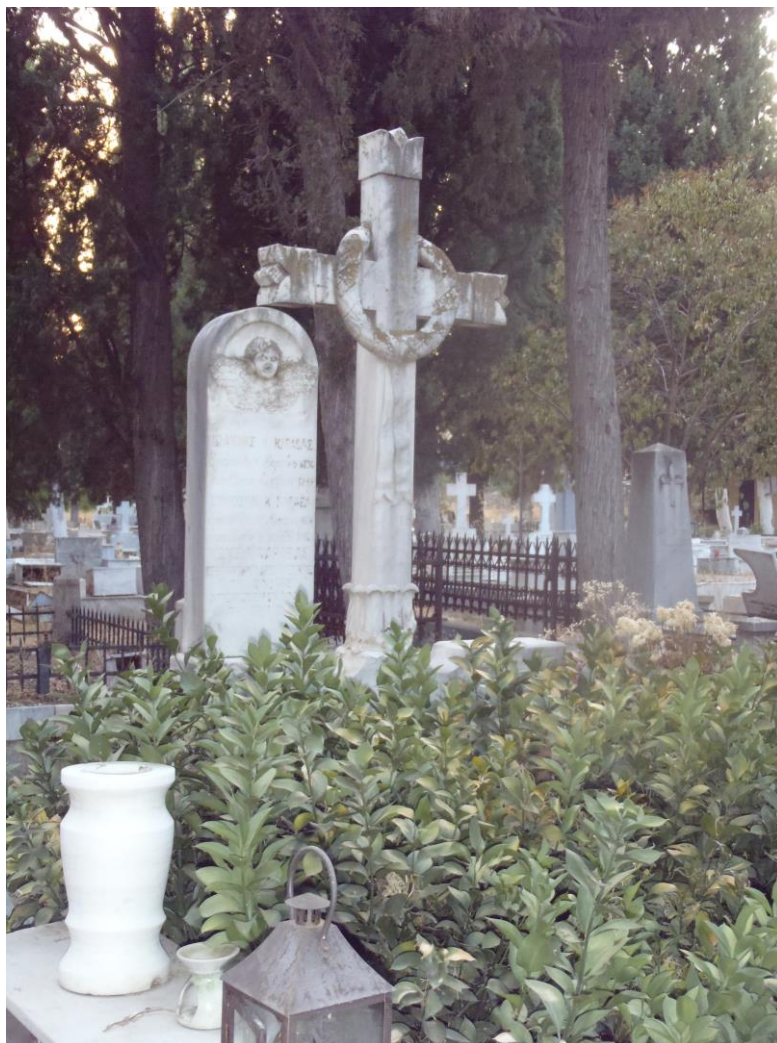
Φαίνεται λοιπόν, ότι η γλυπτική των κοιμητηρίων εξέφραζε τις περισσότερες φορές το αισθητικό ύφος του καθενός που παράγγελλε κάποιο γλυπτό. Η επιτάφια γλυπτική υπήρξε ως και τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα και αφορούσε δημιουργήματα επωνύμων ή ανώνυμων καλλιτεχνών ή ανώνυμων ειδικευμένων τεχνιτών. Οι πολύ πλούσιοι κατασκεύαζαν μαυσωλεία τύπου ναΐσκου με κάποια τράπεζα - βωμό στο εσωτερικό. Οι κατασκευές αυτές στα κοιμητήρια συνδέεται με την παλαιότερη πρακτική να θάβονται οι πλούσιοι και διακεκριμένοι μέσα στο ναό. Η κατασκευή των μαυσωλείων χαρακτηριζόταν για το ρομαντικό - κλασικιστικό ύφος τους, με στοιχεία κλασικής αρχιτεκτονικής, όπως κίονες, κιονόκρανα, αετώματα κα. Η εικόνα του θανάτου στους τάφους εκφράστηκε κυρίως με αλληγορικές μορφές, όπως για παράδειγμα εκείνη του γυμνού φτερωτού νέου που στηρίζεται σε ανεστραμμένο δαυλό ή λαμπάδα σύμβολα της ζωής που σβήνει. (Γιασιράνη – Κυρίτση, 1996).

Εικ.77 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-
Βόλου-Οικογενειακός τάφος Βλαχονικοπούλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.78 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κουτσαγγέλης (πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.79 Άποψη περίτεχνου σταυρού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-
Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.80 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Αντωνόπουλος (πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.81 Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου- Οικογενειακός τάφος Πολ.Παπαδημητρίου (πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.82 Άποψη γλυπτού του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Κοντοσοπούλου (πηγή: προσωπικό αρχείο).

Εικ.83 Άποψη επιτύμβιας στήλης του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας-Βόλου-Οικογενειακός τάφος Σκιαθίτη (πηγή: προσωπικό αρχείο).

12.ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ

Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού με αριθμό ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/2106/29228(ΦΕΚ Β 506/1996) το κοιμητήριο των Ταξιαρχών Βόλου και Νέας Ιωνίας κρίθηκε διατηρητέο. Ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, το κοιμητήριο Ταξιαρχών Βόλου και Νέας Ιωνίας, χρειάζεται ειδική κρατική προστασία σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50, διότι αποτελεί ένα σημαντικό χώρο της πόλης του Βόλου με αξιόλογα γλυπτά, τα οποία το καθένα ξεχωριστά αποτελούν έργα τέχνης στο είδος τους, ενώ συνολικά αποτελούν ένα ανοιχτό μουσείο γλυπτικής όπως αυτό διαμορφώθηκε από το τέλος του περασμένου αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Επίσης αποτελεί σημείο αναφοράς για τους κατοίκους του Βόλου, γιατί είναι άμεσα συνδεδεμένο με τις ιστορικές και συναισθηματικές μνήμες τους.

13.ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ

Το κοιμητήριο στην σημερινή του μορφή όπως φαίνεται και στο σχέδιο 1 καλύπτεται στο μεγαλύτερο ποσοστό του από οικογενειακούς τάφους. Στην κάτω πλευρά του σχεδίου διακρίνεται η είσοδος του κοιμητηρίου (αριθμός 1).

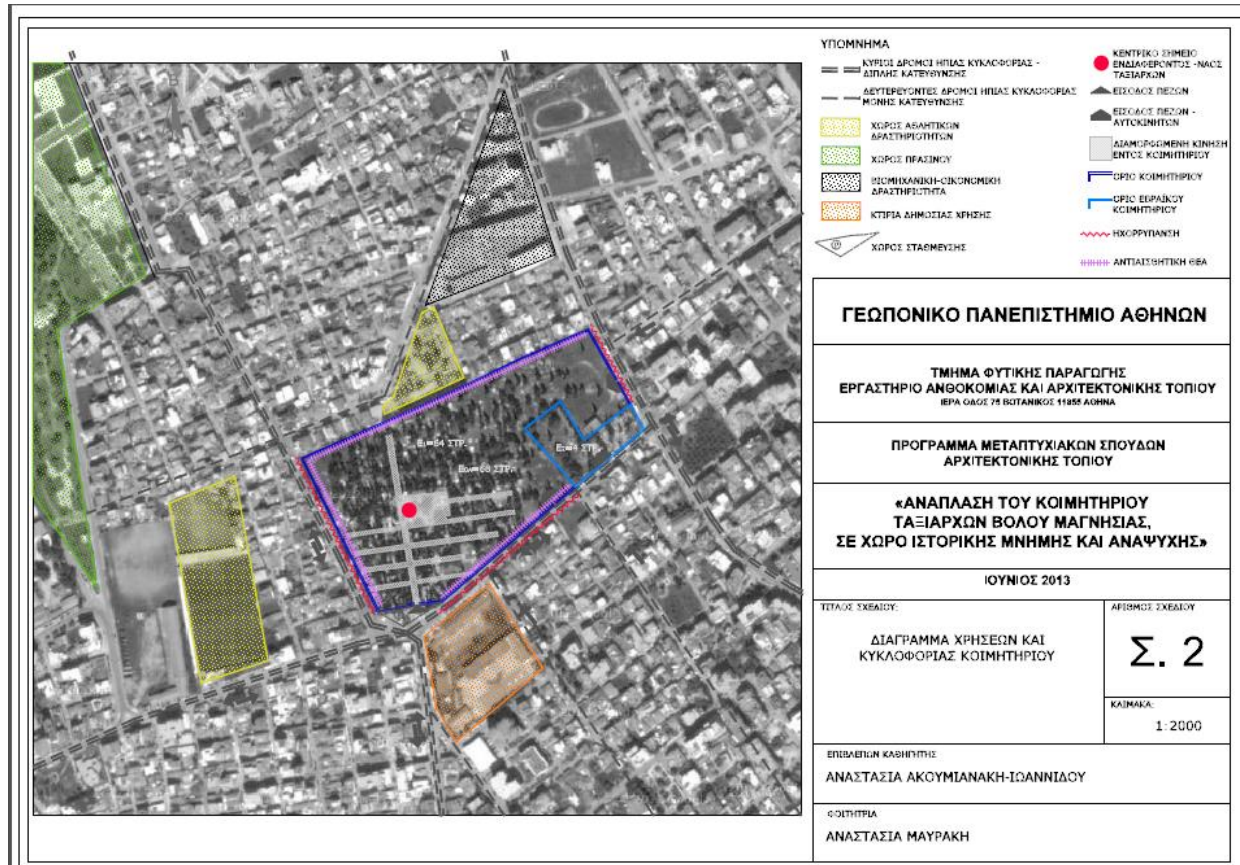
Στην πάνω δεξιά πλευρά από την είσοδο στο βορρά δηλαδή υπάρχει έλλειψη τάφων διότι έχουν γίνει οι απαιτούμενες εκταφές καθώς επίσης υπάρχει και έλλειψη φυτικού υλικού (κυπαρίσσια) . Οι κεντρικοί διάδρομοι του κοιμητηρίου γύρω απ'την εκκλησία έχουν πλακόστρωση (πρόσφατη επέμβαση στο χώρο πριν τρία χρόνια περίπου), όμως σε όλο τον υπόλοιπο χώρο του κοιμητηρίου οι διαδρομές είναι με πατημένο χώμα. Η χάραξη των δρόμων είναι σε κάνναβο και οι τάφοι είναι κατά ομάδες των 10 και 20 τάφων περίπου. Η εκκλησία φαίνεται από την είσοδο και βρίσκεται στο μέσον και δεξιά της κεντρικής διαδρομής εισόδου (αριθμός 2). Το κοιμητήριο έχει σχετικά καλή δομή, για το λόγο ότι υπάρχουν ταμπέλες με τις οδούς που σε καθοδηγούν. Τα ονόματα των οδών του κοιμητηρίου έχουν να κάνουν με έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες με την χριστιανική θρησκεία και τα ταφικά έθιμα αυτής. Οι μεγαλύτεροι οδοί που διασχίζουν το κοιμητήριο είναι η οδός Αναστάσεως η οδός Αναπαύσεως και η οδός Αναλήψεως. Η ανάπαυση των ψυχών και η ανάσταση των νεκρών είναι θεμελιώδεις έννοιες της χριστιανικής θρησκείας και είναι κάτι που ο πιστός εύχεται και περιμένει. Είναι αναμενόμενο να έχουν δοθεί αυτά τα ονόματα καθώς πρόκειται για κυρίως χριστιανικό κοιμητήριο. Η ονομασία των οδών του κοιμητηρίου παρακινεί τον επισκέπτη να σκεφτεί την «ημέρα της κρίσης» τόσο κυριολεκτικά (αν κάποιος είναι θρησκευόμενος) ,όσο και μεταφορικά καθώς ένα κοιμητήριο προκαλεί στον καθένα τέτοιες σκέψεις. Είναι κατάλληλο μέρος να σκεφτεί κανείς τις πράξεις του και το αντίκτυπό αυτών καθώς έρχεται αντιμέτωπος με την έννοια του θανάτου και την ιδέα της θνητότητας. Οι μικρότεροι οδοί του κοιμητηρίου έχουν ονόματα από αγίους της χριστιανικής θρησκείας που ήταν κοντά στον Χριστό την διάρκεια της ζωής ,του θανάτου και της ανάστασης του (Παναγίας, Λαζάρου, Απ.Παύλου. Οι κύριοι δρόμοι του κοιμητηρίου αναπαύσεως, αναστάσεως, αναλήψεως είναι 6 μέτρα , ενώ οι εσωτερικοί είναι πιο στενοί, περίπου 4 μέτρα. Επίσης διακρίνεται το στρατιωτικό κοιμητήριο (αριθμός 9),το Αγγλικό κοιμητήριο (αριθμός 7) και το Εβραϊκό κοιμητήριο (αριθμός 8).

Εικ. 85 Θέα προς το βουνό του Πηλίου απ'το κοιμητήριο
(πηγή: προσωπικό αρχείο).

13.1 Κυκλοφορία-πρόσβαση στο κοιμητήριο-χαρακτηριστικά

Γύρω απ το κοιμητήριο υπάρχουν κύριοι και δευτερεύοντες δρόμοι ήπιας κυκλοφορίας γενικά. Όπως φαίνεται και απ το διάγραμμα η βόρεια πλευρά μόνο έχει δρόμο δευτερεύοντας σημασίας. Οι άλλες τρεις πλευρές του κοιμητηρίου περιβάλλονται από κύριους δρόμους οι οποίοι οδηγούν και σε κεντρικά σημεία του Βόλου.

Εικ.86 Χάρτης χρήσεων και κυκλοφορίας κοιμητηρίου.

- **Θέες**

Περιμετρικά του κοιμητηρίου υπάρχουν παντού κατοικίες και επιχειρήσεις οπότε η θέα από αυτές είναι άσχημη και σκληρή. Ειδικά στην βόρεια και την βορειοδυτική πλευρά δεν μεσολαβεί δρόμος μεταξύ σπιτιών και κοιμητηρίου με αποτέλεσμα όλα τα κτήρια να ακουμπάμε πάνω στην μάντρα του κοιμητηρίου. Κάτι τέτοιο κάνει πιο δύσκολη την κατάσταση και η διαβίωση εκεί δεν είναι η καταλληλότερη. Προτείνεται πυκνή δεντροφύτευση σ'αυτές τις πλευρές για οπτικό αποκλεισμό .

Εικ.87 Κατοικίες περιμετρικά στη νοτιοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου
Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας – Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

- **Ηχορύπανση**

Η ηχορύπανση στην περιοχή είναι σχετικά έντονη δεδομένου ότι το κοιμητήριο είναι σε αστική ζώνη και περιβάλλεται νότια, ανατολικά και δυτικά από κεντρικούς δρόμους κυκλοφορίας, ενώ απ την βόρεια πλευρά δεν υπάρχει ιδιαίτερη ηχορύπανση. Προτείνεται η φύτευση για όσο το δυνατόν καλύτερη ηχομόνωση ειδικά σε σημεία που υπάρχουν δραστηριότητες που απαιτούν σχετική ησυχία.

- **Είσοδος-Έξοδος**

Στην νοτιά πλευρά του κοιμητηρίου είναι η κεντρική είσοδος στο χώρο. Από εκεί μόνον μπορεί κάποιος να το επισκεφτεί καθώς έξω απ την είσοδο υπάρχει και ένας πολύ μικρός χώρος στάθμευσης για μερικά αυτοκίνητα. Στην νοτιοανατολική πλευρά δίπλα από εβραϊκό κοιμητήριο και στην βόρεια πλευρά υπάρχουν δυο πόρτες μεγάλες πιθανόν κάποτε να εξυπηρετούσαν τις νεκροφόρες.

Εικ.88 Άποψη της εισόδου στη νοτιοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου
Ταξιάρχων Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ.89 Άποψη της πίσω πλευράς στη βορειοανατολική πλευρά του
κοιμητηρίου Ταξιάρχων Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

- **Άνεμος**

Στην περιοχή του κοιμητηρίου δεν υπάρχουν ιδιαίτεροι άνεμοι δεδομένου πως το κοιμητήριο έχει γύρω του κτήρια και επίσης τα κυπαρίσσια λόγο του μεγάλου μεγέθους τους κόβουν πολύ τον αέρα.

13.2 Φωτογραφική αποτύπωση περιοχής μελέτης

Στις παρακάτω φωτογραφίες αποτυπώνονται τα προβλήματα της περιοχής μελέτης, όπως αυτά έχουν καταγράψει από επιτόπια ερεύνα στο κοιμητήριο. Τα προβλήματα σε όλο σχεδόν το χώρο είναι εμφανή και χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και άμεσης αποκατάστασης.

Εικ.90 Άποψη από τα κατεστραμμένα παγκάκια
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τα παγκάκια στο κοιμητήριο είναι ανεπαρκή και όσα υπάρχουν είναι μισοσπασμένα και στραβά επομένως να είναι ακατάλληλα για ανάπαυση και ξεκούραση.

Εικ.91 Άποψη των εγκαταλελειμμένων διαδρομών κίνησης
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Οι διάδρομοι κίνησης στο κοιμητήριο δεν υπάρχουν διότι σ' αυτούς έχουν γίνει ταφές λόγω ανεπαρκείας του ελεύθερου χώρου προς ταφή. Η κατάσταση δυσκολεύει περισσότερο όταν υπάρχουν σπασμένοι τάφοι και μπάζα οπότε κλείνεται εντελώς το μονοπάτι.

Εικ.92 Άποψη από τα κατεστραμμένα οστεοφυλάκια
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τα οστεοφυλάκια υπάρχουν διάσπαρτα σε όλο το χώρο του κοιμητηρίου ακόμα και έκτος τάφων πάνω στα χώματα και όπως φαίνεται στην φωτογραφία πολλά από αυτά είναι ανοιγμένα και σπασμένα με αποτέλεσμα τα οστά να σκορπίζονται παντού και η θέα να είναι ιδιαίτερα αποκρουστική.

Εικ.93 Ανεπαρκής φύτευση γύρω από την εκκλησία Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Η φύτευση στο χώρο γύρω από την εκκλησία είναι ανεπαρκής με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σκιά γύρω από τα καθιστικά και έτσι το καλοκαίρι να μην χρησιμοποιούνται όλη μέρα.

Εικ.94 Άποψη των ξερών χόρτων στη βορειοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ.95 Άποψη της πυκνής βλάστησης στη δυτική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ.96 Εμφανή η εγκατάλειψη του κοιμητηρίου στη βορειοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Σε όλο το χώρο του κοιμητηρίου υπάρχουν χόρτα είτε ξέρα είτε χλωρά τα οποία ξεπερνούν το ένα μέτρο σε πολλά σημεία με αποτέλεσμα η προσπέλαση του κοιμητηρίου να είναι αδύνατη.

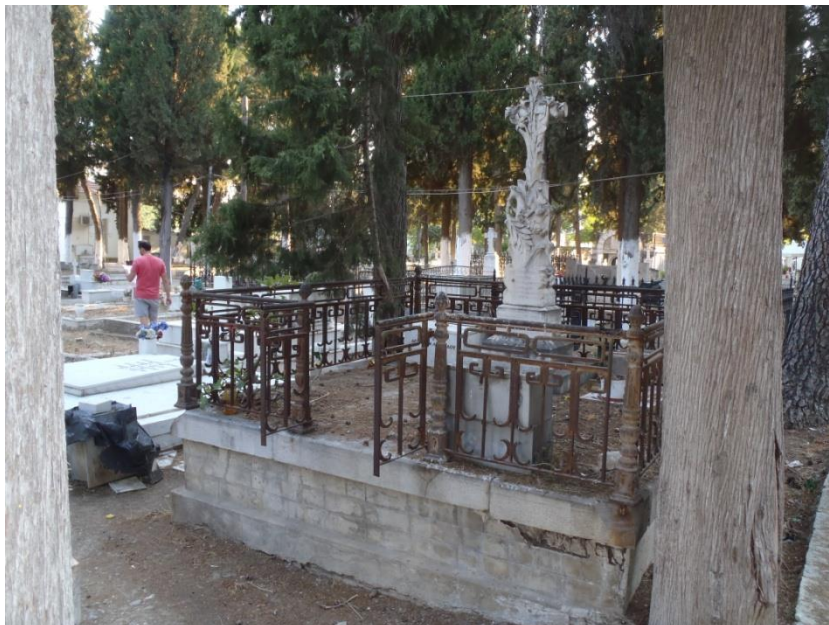

Εικ.97 Άποψη από τα απεριποίητα μονοπάτια του κοιμητηρίου στη βόρεια πλευρά του κοιμητηρίου Ταξιαρχών Ν. Ιωνίας Βόλου
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Σε πολλά σημεία του κοιμητηρίου δεν έχει ξεκάθαρο δρόμο και η κίνηση γίνεται από αυτοσχέδια μονοπάτια τα οποία είναι γεμάτα με χόρτα. Τα χόρτα έχουν κατακλύσει το χώρο, δεν υπάρχουν μονοπάτια για τους περιπατητές, τα δέντρα αλλά και οι θάμνοι είναι ακλάδευτα (δεν υπάρχει μέριμνα από το Δήμο).

Εικ.98 Άποψη από την εγκατάλειψη των γλυπτών .Γλυπτό Ελένης Κοντού.
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικ 99 Άποψη της εγκατάλειψης των ασυντήρητων κιγκλιδωμάτων
(πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τα γλυπτά στο κοιμητήριο είναι ασυντήρητα και τα κάγκελα σκουριασμένα και αυτό είναι εμφανές απτά μαρμαρά που από άσπρα έχει αλλάξει το χρώμα τους και έχουν γίνει μαύρα.

14.ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

14.1 Παράγοντες σκοπιμότητας της ανάπλασης

Οι παράγοντες που επιβάλλουν την ανάπλαση του κοιμητηρίου είναι, η ιστορική αξία των ταφικών μνημείων η οποία αποτελεί σύγχρονη πολιτιστική κληρονομιά του τόπου, η αισθητική αξία της αρχιτεκτονικής αλλά και η συναισθηματική αξία που εκπέμπει ένα κοιμητήριο για τους κατοίκους του. Πρωτεύοντα και κύρια στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος είναι τα φυτικά είδη. Χαμηλά, μέτρια, ψηλά σε διαφορετικές μορφές και σχήματα με διάφορους τόνους και χρωματισμούς με διαφορετική υφή, πυκνότητα, μυρωδιά και ανθοφορία. Με μία λέξη πράσινο. Αυτά εκφράζουν το σημαντικότερο στοιχείο του φυσικού περιβάλλοντος που έχει ανάγκη η πόλη. Είναι το στοιχείο που αλλάζει την εικόνα μιας πόλης και τη διάθεση των κατοίκων της. Ένας στόχος που επιδιώκεται με τη δημιουργία μίας πράσινης διαδρομής στο κοιμητήριο, είναι η διατήρηση και η αναβίωση του αστικού πρασίνου, η συνεχής χρήση από τους κατοίκους και η ανάπτυξη της ικανότητας των ατόμων να «βλέπουν» και να απολαμβάνουν την αισθητική αξία της χλωρίδας του τόπου.

Βασικός παράγων είναι η εκπαίδευση και η αγωγή των δημοτών σε θέματα περιβάλλοντος. Θα πρέπει να γίνεται τόσο μέσα από την Εκπαίδευση όσο και από εκδηλώσεις που θα διοργανώνει η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η αδιάφορη στάση του σημερινού ανθρώπου απέναντι στο πράσινο, η αδυναμία του να παρατηρεί και να κατανοεί τη βλάστηση, οφείλεται κυρίως στην αποξένωσή του από τη φύση.

Για να ενεργοποιηθεί η θετική διάθεση του ανθρώπου, απέναντι στη φύση, να απολαύσει το μέγιστο από αυτό που η φύση μπορεί να του προσφέρει και κατά συνέπεια να ενδιαφερθεί για την προστασία της, βασική προϋπόθεση αποτελεί η εξοικείωσή του με το περιβάλλον και ιδιαίτερα με το περιβάλλον του κοιμητηρίου που είναι κατεξοχήν ένας ιδιαίτερος χώρος.

Στις σύγχρονες οικιστικές συνθήκες, οι δυνατότητες συχνής επαφής των κατοίκων με τη φύση, περιορίζονται σημαντικά και τείνουν να το αποξενώνουν από το φυσικό του πλαίσιο. Σε όλους τους υπαίθριους χώρους της πόλης, η παρουσία του πράσινου είναι ελάχιστη έως ανύπαρκτη, και ο σχεδιασμός του, με αισθητικά μόνο κύρια κριτήρια, περιορίζει το ρόλο της βλάστησης.

Έτσι, η επαφή των κατοίκων της πόλης με το πράσινο, περιορίζεται σε παθητική οπτική απόλαυση, αν και συχνότερα η παρουσία του περνάει σχεδόν απαρατήρητη. Και όμως η βλάστηση μπορεί να καλλιεργήσει και να ικανοποιήσει όλες τις αισθήσεις, παρέχοντας πλήθος ερεθισμάτων, οπτικών (σχήματος, χρώματος, υφής) απτικών, ηχητικών, οσμικών, γνωστικών και συναισθηματικών, που έχουν συνάμα ιδιαίτερη εκπαιδευτική αξία.

Απαιτείται ενίσχυση της παρουσίας φυσικών μορφών βλάστησης, ώστε να εξασφαλίζει ευνοϊκές προϋποθέσεις για τη φιλοξενία άγριας ζωής, κατάλληλη διαμόρφωση των φυσικών χώρων πρασίνου στον αστικό ιστό, για τη φιλοξενία δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και αναψυχής, μικρών και μεγάλων, δημιουργία φυσικών βιοτόπων στους ειδικούς διαμορφωμένους χώρους.

Η επίδραση της αναψυχής στην πνευματική και υγιεινή κατάσταση του ανθρώπου είναι γνωστή. Έχει διαπιστωθεί πως και η παραγωγικότητα αυτών που κάνουν υπαίθρια αναψυχή επηρεάζεται θετικά και έτσι δημιουργείται κάποιο όφελος για το σύνολο της κοινωνίας. Το πράσινο παίζει μοναδικό ρόλο στη διέγερση κοινωνικών φαινομένων και στην ανάπτυξη κοινωνικών δεσμών, καθώς και στη διατήρηση των πρωταρχικών κοινωνικών ομάδων.

14.2 Περιορισμοί της ανάπτυξης

Υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ανάπτυξη του κοιμητηρίου.

Οι περιορισμοί χωροταξικής φύσης συντελούν στη διατήρηση του ρόλου του κοιμητηρίου στην ευρύτερη περιοχή του Βόλου ως διατήρηση της πολιτιστικής του κληρονομιάς και της ιστορικής του μνήμης.

Οι πολεοδομικοί περιορισμοί στην συνέχεια αναφέρονται στη διατήρηση των οικογενειακών τάφων και μνημείων που βρίσκονται μέσα στο κοιμητήριο και η αξιοποίηση του περιβάλλοντα χώρου με πράσινες διαδρομές.

Επίσης, η διατήρηση και αποκατάσταση των μνημείων και η ανάδειξή τους είναι ένας ακόμη περιορισμός που θα πρέπει να μελετηθεί σοβαρά ώστε να δοθεί ο απόλυτος σεβασμός που τους αρμόζει.

Ενώ όσον αφορά τους κοινωνικούς περιορισμούς θα πρέπει η ανάπλαση να συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων του Βόλου αλλά και να διατηρηθεί η υφιστάμενη ηρεμία εντός του κοιμητηρίου.

14.3 Αναμενόμενες επιπτώσεις

Οι αναμενόμενες επιπτώσεις από την μελλοντική ανάπλαση της περιοχής αφορούν:

- την υφιστάμενη τάση μετακίνησης του πληθυσμού, δηλαδή η φυγή των κατοίκων με υψηλό εισόδημα από την περιοχή και η εγκατάσταση εκείνων με χαμηλό εισόδημα λόγω της υποβάθμισης της περιοχής.
- την υφιστάμενη τάση αναδιάρθρωσης των χρήσεων γης, όπου εδώ παρατηρείται κυρίως στον τομέα της κατοικίας, των εμπορικών και άλλων καταστημάτων, όσον αφορά την ποιότητα των χρήσεων γης.
- την υφιστάμενη τάση ανανέωσης του οικοδομικού πλούτου, όπου γίνεται ανοικοδόμηση νέων κτισμάτων και συντήρηση των παλιών.
- την υφιστάμενη μεταβολή των τιμών της γης και των ακινήτων, όσον αφορά την αύξηση ζήτησης αγοράς των ακινήτων με θέα προς το κοιμητήριο.

14.4 Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της μελέτης είναι η ανάπλαση του κοιμητηρίου με τον δέοντα σεβασμό, ως χώρο ιστορικής μνήμης, γιατί αποτελεί ένα σύγχρονο μνημείο πολιτιστικής κληρονομιάς το οποίο φιλοξενεί γλυπτά γνωστών καλλιτεχνών και μεταλλοτεχνιτών και φυτικό υλικό πολλών ετών. Έτσι θα μπορούσε να αναπλαστεί να αποτελέσει πηγή μνήμης για τις μετέπειτα γενιές.

Συνοπτικά, η μελέτη της ανάπλασης έχει ως στόχο:

- τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων του Βόλου.

- την προστασία της ανθρώπινης υγείας καθώς και της ψυχικής ηρεμίας και γαλήνης.
 - την αναβάθμιση της ποιότητας του τουρισμού.
 - την ανάπτυξη της επισκεψιμότητας στο κοιμητήριο.
 - την ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία.
 - τη διατήρηση και ενίσχυση του χαρακτήρα του κοιμητηρίου ως τόπο μνήμης, και τιμής στους νεκρούς.
 - την αναψυχή μέσω διαδραστικών επεμβάσεων προσέλκυσης νέων ανθρώπων και όχι μόνο προκειμένου να έρθουν σε επαφή με όλες τις δραστηριότητες που υπάρχουν στο εσωτερικό του κοιμητηρίου.
- Επίσης, θα πρέπει να μπορούν τόσο τα παιδιά όσο και οι ενήλικες να εξοικειωθούν με το χώρο, και με αυτό που ονομάζεται θάνατος, ώστε να σταματήσουν να το βλέπουν ως κάτι το μακάβριο και απόκοσμο και να αρχίσουν να συνηθίζουν στην ιδέα ότι είναι και αυτό ένα στάδιο ψυχικής μετάβασης το οποίο δεν μπορεί να αποφευχθεί.

15.Σχεδιαστική πρόταση

15.1 Πηγή έμπνευσής

Πηγή έμπνευσης του σχεδιασμού ήταν το *Μονοπάτι της ζωής*, η σύνδεση δηλαδή του παρελθόντος με το παρόν και το μέλλον .Η γέννηση, η ζωή και η φυσική εξέλιξη του ανθρώπου , ο θάνατος. Η δύση και η ανατολή. Το φως και το σκοτάδι. Το πως η παρελθούσα ζωή των κατοίκων της περιοχής του Βόλου ενώνεται με το παρόν διαχειρίζοντας και διατηρώντας την πολιτιστική κληρονομιά καθώς πορεύεται στο μέλλον, δίνοντας έμφαση στον πολιτιστικό ,κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο του κοιμητηρίου. Η συνύπαρξη του κοιμητηρίου με τον χώρο πρασίνου ενισχύει τον κοινωνικό χαρακτήρα των υπαίθριων χώρων των κοιμητηρίων καλύπτοντας βασικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου με την προστασία τόσο του πολιτιστικού όσο και του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, η παρουσία της βλάστησης ήταν επίσης άλλο ένα βασικό στοιχείο της πηγής έμπνευσης του σχεδιασμού για το λόγο ότι συμπληρώνει τα γνωρίσματα των χώρων γύρω από τα ταφικά μνημεία προσδίδοντάς τους όλα τα επιθυμητά γνωρίσματα ενός ιστορικού τόπου. Οι

χώροι του κοιμητηρίου με την ιστορικότητά τους αποτελούν έναν ιδανικό τόπο για την αναψυχή , για κοινωνική συναναστροφή αλλά και για απομόνωση, περισυλλογή. Η ύπαρξη των μνημείων μέσα σε αυτά αποτελεί σημείο αναφοράς, ενώ η παρουσία του πρασίνου έχει θετικές επιπτώσεις στη ψυχική και σωματική υγεία των κατοίκων. Ακόμη, η αυξημένη χρήση των χώρων από τους κατοίκους της γειτονιάς και η εξοικείωση με αυτούς αποτρέπει φθορές από βανδαλισμούς, όπως επίσης αποτρέπει την καταφυγή σε αυτούς περιθωριακών στοιχείων.

Ο σχεδιασμός του κοιμητηρίου εξελίσσεται γύρω απ'το **«Μονοπάτι της Ζωής»** το οποίο θα προσφέρει στους πολίτες την πρόσβαση στο κοιμητήριο από μια διαδρομή κυκλική ουσιαστικά ,με φυτεύσεις δένδρων (*Prunus pissardii*,Προύνος) κατά τόπους σε σημεία κυρίως όπου δεν υπάρχουν κυπαρίσσια. Το *Μονοπάτι* αυτό θα έχει ως πλακόστρωση τοπική πέτρα της περιοχής (πηλιορείτικη) έτσι ώστε το κοιμητήριο να έχει φυσικότητα και το τοπίο να εναρμονίζεται πλήρως με την φύση. Το *μονοπάτι* διασχίζει σημεία με μεγάλο ενδιαφέρον –κομβικούς ανοιχτούς χώρους υπαίθριες δραστηριότητες και εκθεσιακούς –θεματικούς χώρους.

Σχέδιο 2^ο : Σχέδιο γενικής διαμόρφωσης κοιμητηρίου- Masterplan

Εικ.100 Πρόταση για πλακόστρωση στο μονοπάτι της ζωής
Πηγή:(προσωπικό αρχείο)

15.2 Προτάσεις - Ανάλυση σχεδιαστικής πρότασης - χώρων δραστηριοτήτων.

Προτάσεις αποκατάστασης

Το κοιμητήριο φαίνεται να είναι εντελώς παρατημένο και δυστυχώς δεν υπάρχει καμία φροντίδα και καμιά συντήρηση σ'αυτό κάτι που φαίνεται σε κάθε σημείο του πολύ έντονα.

- **Περίφραξη κοιμητηρίου**

Ο μαντρότοιχος που υπάρχει περιμετρικά του κοιμητηρίου προτείνεται να διατηρηθεί όμως σε κάποια σημεία του χρειάζεται επένδυση και βάψιμο και ίσως ξανά χτίσιμο διότι είναι κακοσυντηρημένος και ελλιπής.

- **Ταφικά μνημεία**

Οι εργασίες συντήρησης των ταφικών μνημείων που θα γίνουν θα είναι ήπιας μορφής, στοχεύοντας στη διατήρηση της "αληθινής φύσης" του μνημείου, συμπεριλαμβανομένης της εμφάνισής του, των ενδείξεων της καταγωγής του, της δόμησης και των υλικών του, χωρίς φυσικά οι επεμβάσεις αυτές να προσθέτουν ή να αφαιρούν στοιχεία του μνημείου.

Επίσης, τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν θα είναι συμβατά με τα υλικά των μνημείων έτσι ώστε να εντάσσονται και να προσαρμόζονται καλά στις συγκεκριμένες περιβαλλοντικές συνθήκες.

- **Καθαρισμός-αποκατάσταση κοιμητηρίου**

Προτείνεται ο καθαρισμός του κοιμητηρίου από απορρίμματα και άλλα αντικείμενα όπως και η απομάκρυνση μπαζών και αποκατάσταση των διαταραγμένων περιοχών. Τα κτήρια που υπάρχουν (σχέδιο 1 αριθμός 4) έκτασης 35 m² περίπου το καθένα χωρίς καμία χρήση αυτή την στιγμή προτείνεται να διαμορφωθούν σε βοηθητικούς χώρους ή σε τουαλέτες για το κοινό. Επίσης κάποια ξερά δέντρα και θάμνοι που υπάρχουν στο χώρο κρίνεται απαραίτητο να απομακρυνθούν διότι είναι επικίνδυνα για το κοινό αλλά μειώνουν και την αισθητική του χώρου. Τα παγκάκια χρήζουν άμεσης αποκατάστασης διότι είναι πολύ παλιά και σπασμένα σε πολλά σημεία. Τέλος οι διάφορες ταμπέλες που υπάρχουν για σήμανση των οδών θα φτιαχτούν και θα συντηρηθούν ώστε να βοηθούν τον επισκέπτη κατά την είσοδο του στο κοιμητήριο να κατευθύνετε σε σημεία ενδιαφέροντος δεδομένου ότι θα αναγράφονται πληροφορίες στα πάνελ ενημέρωσης που υπάρχουν στις εισόδους.

Σχέδιο 4^ο : Λεπτομέρεια σχεδίου της βορειοανατολικής πλευράς του κοιμητηρίου.

Ανάλυση σχεδιαστικής πρότασης

Στη παρούσα μελέτη ανάπλασης του κοιμητηρίου προτείνονται τρεις εισοδοί μια κύρια και δύο δευτερεύουσες. Ως κύρια είσοδος διατηρείται η υπάρχουσα στο νοτιοδυτικό άκρο του κοιμητηρίου. Οι δευτερεύουσες εισοδοί τοποθετούνται η μία νοτιοανατολικά που εξυπηρετεί κυρίως τον υπαίθριο εκθεσιακό χώρο, το εβραϊκό μουσείο και κεντρικό τμήμα του κοιμητηρίου και η άλλη ανατολικά που εξυπηρετεί τον χώρο πρασίνου. Η κύρια είσοδος όπου ξεκινάει και το *μονοπάτι της ζωής* οδηγεί τον επισκέπτη μέσω της οδού Αναπαύσεως στην εκκλησία των Ταξιαρχών κατευθύνοντας τον σε μια διαδρομή μέσα από επιβλητικά κυπαρίσσια και αξιόλογα ιστορικής σημασίας γλυπτά. Στην είσοδο υπάρχει ένα πάνελ ανακοινώσεων το οποίο ενημερώνει τον επισκέπτη για το τι μπορεί να δει μπαίνοντας στον ιστορικό χώρο του κοιμητηρίου. Μαρμάρινες προθήκες αριθμημένες κατευθύνουν σε μια συγκεκριμένη διαδρομή τον επισκέπτη περνώντας από σημαντικά μνημεία γλυπτικής-μεταλλοτεχνίας παρέχοντας συνοπτικές σχετικές πληροφορίες για

γι'αυτά. Η ιστορία του κοιμητηρίου απ'το χθες μέχρι και το σήμερα αναγράφεται επίσης στις προθήκες με διαδραστικό τρόπο.

Στον χώρο έχουν δημιουργηθεί σε κάποια σημεία μεγάλα ανοίγματα για ανάπαυση και ξεκούραση των επισκεπτών κάτω απ'τα δέντρα. Υπάρχουν δύο τέτοιοι ίδιοι τετράγωνοι ανοιχτοί χώροι με παγκάκια στην βορειοδυτική πλευρά του χώρου στο τέλος της οδού Αναπαύσεως και στο τέλος της οδού Αναλήψεως. Αυτοί οι δύο χώροι είναι κομβικά σημεία του σχεδιασμού διότι κατευθύνουν τον επισκέπτη είτε δυτικά στο μικρό λόφο με το μνημείο του αγνώστου στρατιώτη (τύμβος) ,είτε βορειοανατολικά στον ανοιχτό χώρο πρασίνου με τις πολλές δραστηριότητες. Η πλακόστρωση του κοιμητηρίου είναι με κυβόλιθο εκτός απ'το *μονοπάτι της ζωής* το οποίο καλύπτεται με πηλιορείτικη πέτρα όπως αναφέρθηκε προηγουμένως.

Ήπιες πράσινες διαδρομές

Ο σχεδιασμός του χώρου θα γίνει με μέσο την ίδια τη φύση, εφόσον η βλάστηση αποτελεί το ιδανικό πρωτογενές υλικό της διάρθρωσης του χώρου αλλά και υπό την έννοια ότι ο περιβάλλον χώρος των ταφικών μνημείων αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του.

Η βλάστηση προκαλεί πολλές αισθητικές απολαύσεις. Οι σκιές των φυτών δημιουργούν περίεργα σχέδια σε πλακόστρωτες επιφάνειες και τοίχους, μνημεία, τα οποία αλλάζουν με την κίνηση του ήλιου και με τον ερχομό του καλοκαιριού ή του χειμώνα. Σε γενικές γραμμές, η παρακολούθηση της εναλλαγής των χρωμάτων, η ποικιλία στην υφή και η διαδοχή σχημάτων των φυτικών ειδών, είναι πάντα μία ευχάριστη εμπειρία που αναζωογονεί τον κάθε επισκέπτη του κοιμητηρίου.

Τα φυτά στην ουσία αποτελούν τη μόνη διακοπή της μονοτονίας στο γκριζό σύνολο του τοπίου.

Η χρήση της βλάστησης στο χώρο του κοιμητηρίου θα βοηθήσει στην καθοδήγηση των επισκεπτών σε επιθυμητές πορείες εντός του χώρου, ικανοποιώντας με αυτόν τον τρόπο τους ανθρώπους, απαλλάσσοντάς τους από σύγχυση, ενώ ταυτόχρονα δίνεται μια σωστή σχεδιαστική λύση. Με την παράταξη των φυτών, η βλάστηση προτείνει κατευθύνσεις και χαράζει

πορείες τις οποίες οι περιπατητές μπορούν να ακολουθούν είτε οπτικά είτε φυσικά.

Η βλάστηση συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία του κοιμητηρίου ως εξής:

- Διαφυλάττει τα αρχαία κατάλοιπα από εκτεταμένες φθορές αποθαρρύνοντας την ανεξέλεγκτη πρόσβαση σε αυτά.
- Διευκολύνει την ορθή ανάγνωση του χώρου του κοιμητηρίου διοχετεύοντας τη κίνηση επισκεπτών σε πορείες σχετικές με την χωροταξική οργάνωση του χώρου ιεραρχώντας τα ταφικά μνημεία ανάλογα με τη σημασία τους.
- Οδηγεί τους επισκέπτες σε σημεία με ενδιαφέρουσες θέες ιστορικής σημασίας και φυσικής ομορφιάς.
- Ορίζει σημεία ξεκούρασης και στάσης, όπως τα δέντρα στους ανοιχτούς χώρους με ψηλές φυλλωσιές δημιουργούν αυτόματα χώρο.

Η φυλλωσιά προσφέρει σκιά, καταφύγιο και αίσθημα συναισθηματικής και φυσικής ασφάλειας προξενώντας στον άνθρωπο την επιθυμία να χρησιμοποιήσει άμεσα το χώρο.

Η βλάστηση με άλλα λόγια επισημαίνει την ύπαρξη ιστορικών χώρων από μακριά, δημιουργώντας αντίθεση στη χρήση σχημάτων με αποτέλεσμα να προσελκύει το μάτι και την προσοχή. Γι' αυτό το λόγο η βλάστηση που θα φυτευτεί θα έχει ως σκοπό να αναδείξει τα ακίνητα μνημεία. Τα ψηλά δέντρα ή θάμνοι που πλαισιώνουν ένα μνημείο ή ένα χώρο ασκούν έλεγχο στο οπτικό πεδίο του θεατή αυξάνοντας το ενδιαφέρον του. Η εδαφοκάλυψη θα αναδείξει το εδαφικό ανάγλυφο και τα επιμέρους στοιχεία του όπως πετρώματα, κλίσεις κλπ. πολύ πιο προσεκτικά από το γυμνό έδαφος.

Τύμβος

Ο τύμβος είναι ένα χαμηλό ύψωμα έπαρμα από χώμα και πέτρες το οποίο υψώνεται πάνω από έναν ή πολλούς τάφους. Οι τύμβοι ήταν τρόπος ταφής που χρησιμοποιούταν κυρίως τα αρχαία χρόνια σε πολλές περιοχές του κόσμου.

Στην βορειοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου βρίσκεται το σημείο ταφής ανθρώπων που πολέμησαν στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και στο σημείο τώρα εκεί υπάρχει μία μισογκρεμισμένη ασίδα. Προτείνεται να δημιουργηθεί ένας χαμηλός τύμβος καλυμμένος με γκαζόν και ένα νέο μνημείο, αντί της ασίδας

που υπάρχει σήμερα, στη μνήμη των πεσόντων. Οι διαβαθμίσεις της φωτοσκίασης που προκαλεί η βλάστηση αναδεικνύουν το ιστορικό μνημείο και η βλάστηση ως πράσινο φόντο αναδεικνύει την πλαστικότητα του μνημείου, τα εικαστικά του χαρακτηριστικά αλλά και τα στοιχεία της τεχνοτροπίας του.

Ο λόγος που προτείνεται ένας υψωμένος τάφος είναι για τη συμβολική του σημασία σε πολλά επίπεδα. Με την είσοδό του στο κοιμητήριο από τη δευτερεύουσα πόρτα, ο επισκέπτης ξεκινάει την εμπειρία του στο «*μονοπάτι της ζωής*». Ξεκινώντας από ένα χώρο σχεδιασμένο για να λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες συνεχίζει ευθεία σε μια νοητή γραμμή όπου αυτές σιγά σιγά μειώνονται. Ο επισκέπτης περνά από δύο κομβικές πλατείες που συμβολίζουν ίσως σταθμούς/γεγονότα στη ζωή του ανθρώπου και αυτό το μονοπάτι καταλήγει στον τύμβο όπου μας θυμίζει ότι υπάρχει και το τέλος. Πέρα από το προφανές αυτό συμπέρασμα όμως σκοπός είναι ο επισκέπτης να σκεφτεί σε πολλά επίπεδα θέματα τα οποία απασχολούν το σύγχρονο άνθρωπο όπως είναι η φρίκη του πολέμου αλλά και τη σημασία του να ανταλλάξεις τη ζωή σου για τα ιδανικά σου και τι υστεροφημία αφήνει αυτό. Όλες οι δημοφιλείς θρησκείες τιμούν τους νεκρούς τους ενώ διδάσκουν πόσο σημαντικός είναι ο προσωπικός αγώνας/πορεία που μπορεί να κάνει ο κάθε άνθρωπος καθώς και τι αφήνει πίσω του. Ο τύμβος των πεσόντων, ένα μνημείο στα επιτεύγματα κάποιον άγνωστων ανθρώπων είναι στην ουσία ένα μνημείο στην αξία του να ζεις με σκοπό ,την προσπάθεια να καλυτερεύεις τον εαυτό σου. Πολύ κοντά στον τύμβο έχει γίνει μια πρόβλεψη κάποιου χώρου που θα χρησιμοποιηθεί για μελλοντικές ταφές επιφανών ανθρώπων του Βόλου.

Στην ανατολική είσοδο απ'την οδό Παρασκευοπούλου μπορεί κανείς να νοιώσει ότι μπαίνει σε ένα χαρούμενο-ευχάριστο χώρο γεμάτο πυκνή βλάστηση και πολλές υπαίθριες δραστηριότητες. Αλλά κυρίως σε ένα χώρο με ελάχιστους τάφους. Αυτό είναι αμέσως εμφανές στον επισκέπτη, σε σχέση με την κύρια είσοδο ,και μέσα απ'το *μονοπάτι της ζωής* μπορεί να εξερευνήσει όλες τις δραστηριότητες όπου μπορεί να πάρει μέρος ενεργά.

Υπαίθριο Σκάκι

Το σκάκι συμβολίζει την τέχνη του να κυβερνάς τον κόσμο. Αυτό προϋποθέτει τη σοφία του να λαμβάνεις υπόψη όλες τις πιθανότητες απ' όπου και αν προέρχονται. Πρόκειται για ένα παιχνίδι που εκπαιδεύει το άτομο στη σκέψη έχοντας γνώση ότι κάθε κίνηση-δράση έχει συνέπειες που οδηγούν είτε στη νίκη είτε στην ήττα. Σε μια μεταφορική προσέγγιση θα μπορούσε να πει κανείς ότι το σκάκι συμβολίζει τη ζωή και το θάνατο αλλά κυρίως το ενδιάμεσο κομμάτι .

Σε πολλά πάρκα ανά τον κόσμο έχει γίνει δημοφιλές το υπαίθριο σκάκι (giant chess). Πέρα από την εκπαιδευτική αξία του παιχνιδιού που είναι παγκοσμίως γνωστή έχει μεγάλο ενδιαφέρον και η αισθητική του ομορφιά. Στο συγκεκριμένο χώρο ταιριάζει απόλυτα καθώς πρόκειται για εγκεφαλικό παιχνίδι που δεν προκαλεί θόρυβο και έτσι δεν προκαλεί ενόχληση σε ένα χώρο που έχει σχεδιαστεί με γνώμονα τη γαλήνη του περιβάλλοντος. Αισθητικά δένει αρμονικά με το χώρο καθώς τα γιγάντια πιόνια του παιχνιδιού ταιριάζουν με τα γλυπτά του κοιμητηρίου. Το σκάκι περιστοιχίζεται από δέντρα που δίνουν σκιά έτσι ώστε να είναι προσβάσιμο όλες τις ώρες και από καθίσματα.

Εικ. 101 Πρόταση για Υπαίθριο σκάκι.

Πηγή: Δ74

Εικ. 102 Πρόταση για υπαίθριο σκάκι.

Πηγή: Δ75

Εικ.103 Πρόταση για υπαίθριο Σκάκι.

Πηγή: Δ76

Βοτανικός κήπος

Ο βοτανικός κήπος προτείνεται να κατασκευαστεί στην δεξιά πλευρά της βορειοανατολικής δευτερεύουσας εισόδου όπου τα παρτέρια θα είναι ελεύθερης μορφής και μεγέθους και θα περιέχει φυτά ελληνικής χλωρίδας και όχι μόνο. Όλη η φύτευση θα είναι αμφιθεατρική με πολύ-πολύ μικρή κλίση εδάφους. Ακόμα προβλέπεται η ύπαρξη φυτών όπου προσελκύουν πεταλούδες και ένα τέτοιο θέαμα παραπέμπει στην αναγέννηση ,στην ζωή αλλά και στο θάνατο που είναι τόσο κοντά καθώς οι πεταλούδες ζουν μερικές μέρες μόνο. Στην Αρχαία Ελλάδα οι πεταλούδες ονομάζονταν ψυχές καθώς πίστευαν ότι είναι οι ψυχές των νεκρών. Όμως έπειτα ξαναγεννιούνται πάλι σε κάτι τόσο όμορφο και η μεταμόρφωση είναι εντυπωσιακή.

Ο βοτανικός κήπος που προτείνεται θα επιτελέσει σημαντικό εκπαιδευτικό και επιστημονικό έργο, αφενός φέρνοντας σε επαφή το ευρύ κοινό με μέρος από το φυτικό πλούτο του πλανήτη, αφετέρου βοηθώντας στη διατήρηση και προστασία σπανίων και απειλούμενων φυτών. Μία από τις δραστηριότητες του Κήπου θα είναι η εκπαίδευση . Είναι λοιπόν επιβεβλημένο ο χώρος αυτός να διαμορφωθεί και να οργανωθεί κατάλληλα έτσι ώστε να προστατεύεται όσο το δυνατόν καλύτερα. Και βέβαια η σωστή διατήρηση του Κήπου αποτελεί την βάση για την καλύτερη οργάνωση της όποιας δραστηριότητας. Οι Βοτανικοί κήποι αποτελούν εν δυνάμει υπαίθριες τάξεις κατάλληλες για τη διδασκαλία ποικίλων σχολικών μαθημάτων, μεταξύ των οποίων ως πλέον δημοφιλή θεωρούνται, σύμφωνα με την άποψη των εκπαιδευτικών των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, η Βιολογία και τα Καλλιτεχνικά. Οι Βοτανικοί κήποι μπορεί να αξιοποιηθούν ως “εργαλείο” στο χώρο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης καθώς, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ένας μεγάλος αριθμός Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης μπορεί να υποστηριχθεί σημαντικά από τη γειτνίαση με Βοτανικό κήπο. Τα παιδιά μπορούν κατά την επίσκεψή τους στον βοτανικό κήπο να μάθουν για την συντήρηση της πανίδας και της χλωρίδας, την ποικιλία των φυτών, λουλουδιών, αλλά και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος ανταλλάσσοντας απόψεις και απορίες για τα είδη και την χρησιμότητά τους.

Οι βοτανικοί κήποι λειτουργούν ακόμα ως χώροι περιβαλλοντικής έρευνας, ως υπαίθριοι χώροι εκπαίδευσης, αλλά ταυτόχρονα και ως χώροι που προσφέρουν την εμπειρία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε έναν βοτανικό κήπο αναφέρονται κύρια στη σχέση των φυτών με το περιβάλλον και τον άνθρωπο, στην οικονομική, πολιτιστική και αισθητική αξία των φυτών και τέλος στην καταγραφή και διατήρηση της βιοποικιλότητας. Σήμερα οι Βοτανικοί Κήποι καλούνται να καλύψουν πολλαπλούς σκοπούς ως ζωντανά μουσεία όπου μπορεί να συνδυάζεται η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία και η εξοικείωση των επισκεπτών με τον κόσμο των φυτών και τη φύση γενικότερα, η εκπαίδευση νέων επιστημόνων, η επιστημονική έρευνα και η προστασία σπάνιων και απειλούμενων φυτικών ειδών. Παράλληλα οι Βοτανικοί Κήποι εκτός από τις φυτικές αλλαγές δραστηριοποιούνται και στη διατήρηση τραπεζών σπερμάτων των φυτικών ειδών. (Πάγκας,2010)

Εικ.104 Πρόταση για βοτανικό κήπο.

Πηγή: Δ77

Υπαίθριο θέατρο

Το υπαίθριο θέατρο είναι όπως μπαίνει κανείς στην είσοδο στην αριστερή πλευρά του μονοπατιού της ζωής. Έχει δίπλα του μεγάλα πλατάνια για δροσιά

και σκιά της ζεστές μέρες του καλοκαιριού και ψηλή φύτευση στην πλάτη των θεατών.

Οι θεατρικές παραστάσεις, οι συναυλίες καθώς και οι προβολές ταινιών είναι πλέον συχνή πρακτική στα διάφορα κοιμητήρια-χώρους πρασίνου ανά τον κόσμο. Η δημιουργία ενός ειδικευμένου χώρου λοιπόν για αυτό το σκοπό είναι φυσικό επόμενο.

Το αμφιθέατρο είναι μια ιδέα εμπνευσμένη από το περιβάλλον και την αισθητική του κοιμητηρίου. Τίποτε δεν είναι πιο θεατρικό από το να παρακολουθεί κανείς μία παράσταση σε ένα χώρο με τόσο περίτεχνα γλυπτά. Το αμφιθέατρο προτείνεται να χτιστεί στη νοτιοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου όπου θα έχει θέα το βουνό. Είναι σίγουρο ότι θα αποτελεί πόλο έλξης για τον επισκέπτη καθώς και ένα οικονομικό όφελος για το φορέα που θα το διαχειρίζεται.

Εικ.105 Πρόταση για υπαίθριο θέατρο.

Πηγή: Δ78

Υπαίθρια βιβλιοθήκη

Οι υπαίθριες δανειστικές βιβλιοθήκες είναι μια ιδέα που εξαπλώνεται ραγδαία στις μέρες μας και ήδη έχει αρχίσει να εμφανίζεται και στη χώρα μας. Το διάβασμα σε εξωτερικό χώρο είναι μια χαλαρωτική δραστηριότητα που

ταιριάζει απόλυτα σε ένα χώρο τόσο ήσυχο και ατμοσφαιρικό όπως το κοιμητήριο του Βόλου. Η ηρεμία του περιβάλλοντος είναι ιδανική για να συγκεντρωθεί κανείς στο βιβλίο του. Προτείνεται να δημιουργηθούν δύο βιβλιοθήκες κατά μήκος του *μονοπατιού* της ζωής από τη δευτερεύουσα ανατολική είσοδο όπου ο επισκέπτης θα δανείζεται το βιβλίο του και θα μπορεί να το διαβάσει σε όποιον από τους πολλούς χώρους θέλει, που προσφέρονται στο κοιμητήριο. Τα συγγράμματα που θα περιέχει θα αναφέρονται στο ιστορικό του χώρου-στον συνοικισμό της Ν.Ιωνίας ,πληροφορίες για τον πόλη του Βόλου και σε άλλα κοιμητήρια ανά τον κόσμο που είναι ιστορικής σημασίας και έχουν γίνει χώροι πρασίνου. Οι βιβλιοθήκες είναι πολύ κοντά στο σημείο με την πέργκολα οπότε υπάρχει άμεσα για τον επισκέπτη χώρος στάσης. Οι βιβλιοθήκες έχουν υπόστεγο από πάνω τους όμως έχει προβλεφτεί ειδική κατασκευή με plexiglass ώστε να υπάρχει προστασία τον χειμώνα. Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που αγαπούν τα βιβλία και θέλουν καθημερινά να διαβάζουν κάποιο από αυτά. Οπότε η δημιουργία μιας υπαίθριας βιβλιοθήκης θα καλύψει τις ανάγκες του κάθε αναγνώστη που θέλει να διαβάσει το αγαπημένο του βιβλίο κάτω από τις δροσερές φυλλωσιές των δέντρων.

Εικ.106-108 Παραδείγματα υπαίθριων βιβλιοθηκών

Πηγή: Δ79

Άλσος Αριών –Λιβαδάκια

Καθώς κατευθύνεται κάποιος εισερχόμενος πάντα από την ανατολική δευτερεύουσα είσοδο προς την πρώτη τετράγωνη πλατεία συναντά στην αριστερή πλευρά κολλητά με την μάντρα του εβραϊκού κοιμητηρίου ένα χώρο με ελεγχόμενη αυτοφυή βλάστηση (λιβαδάκια). Ο χώρος αυτός περιέχει φυτά αυτοφυή της χλωρίδας του Βόλου όπως το *Chrysanthemum coronarium* , το *Spartum junceum* και το *Bromus arvensis*. Τα φυτά αυτά θα μπουν κατά ομάδες αφήνοντας ενδιάμεσα τους ένα φυσικό μονοπάτι για να μπορεί κάποιος να περπατήσει στο φυσικό γεμάτο λουλούδια λιβάδι.

Τελειώνοντας η πρώτη τετράγωνη πλατεία και πίσω απ'την πέργκολα εκτείνεται μικρό ασύλιο με Αριές. Η αριά είναι ένα αιωνόβιο δέντρο και πολύ εντυπωσιακό. Επιλέχτηκε ώστε να δημιουργήσει ένα τοπίο επιβλητικό εναρμονισμένο με αυτό των κυπαρισσιών , ώστε να μπορεί ο επισκέπτης να περπατήσει μέσα σ'αυτό από φυσικό μονοπάτι και να νοιώσει την αξία και την μεγαλοπρέπεια του δέντρου. Η σημασία του δάσους με τις Αριές είναι μεγάλη καθώς ο επισκέπτης σε αυτό βλέπει ένα μνημείο της φύσης ,ένα κατάλοιπο μακρινών χρόνων.

Εικ.109 Πρόταση για λιβαδάκια.

Πηγή: Δ80

Εικ.110 Άλσος με Αριές

Πηγή: Δ81

Αγγλικό κοιμητήριο και Στρατιωτικό κοιμητήριο

Στον χώρο του κοιμητηρίου στην βόρεια πλευρά του υπάρχει ένα αγγλικό κοιμητήριο. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει στην δεξιά πλευρά του ένα ανοιχτό χώρο με πλακόστρωση-δέντρα- πυκνή φύτευση και καθίσματα για να εξυπηρετεί του επισκέπτες του. Ο ανοιχτός αυτός χώρος έχει το σχήμα του κοιμητηρίου αλλά σε αντίθετη προβολή κάτοψης.

Σχεδόν δίπλα στον πρώτο τετράγωνο ανοιχτό χώρο που οδηγείται κανείς μπαίνοντας απ' την δευτερεύουσα ανατολική είσοδο ,βρίσκεται το στρατιωτικό κοιμητήριο. Έχει προβλεφτεί ένα μικρό άνοιγμα με παγκάκια σαν αυλή του στρατιωτικού κοιμητηρίου και χώρος με γκαζόν όπου υπάρχουν διάσπαρτες πάνω στο γκαζόν στο ίδιο επίπεδο τετράγωνες μνημειακές πλάκες 1x1 που παρέχουν πληροφορίες για το μέρος αυτό και την ιστορία του.

Εικ.111 Πρόταση για μνημειακές πλάκες

Πηγή: Δ82

Υπαίθριος εκθεσιακός χώρος- Υπαίθριο Εβραϊκό Μουσείο

Ο υπαίθριος εκθεσιακός χώρος βρίσκεται νοτιοανατολικά ακριβώς δίπλα στην δεύτερη νότια δευτερεύουσα είσοδο του κοιμητηρίου. Είναι ένας ειδικά διαμορφωμένος χώρος όπου μπορεί να φιλοξενήσει εκθέσεις γλυπτικής-μεταλλοτεχνίας-ζωγραφικής και οποιασδήποτε άλλης τέχνης. Υπάρχουν παγκάκια και δέντρα όπου μπορεί να κάτσει κανείς κάτω απ' την σκιά τους να ξεραποστάσει και να παρακολουθήσει την έκθεση και η πλακόστρωση είναι με κυβόλιθο που επιτρέπει την φύτευση γκαζόν ενδιάμεσα. Προβλέπονται κάποιες μόνιμες ξύλινες προθήκες για την έκθεση όμως οι περισσότερες θα είναι κινητές ώστε να μην υπάρχει πρόβλημα με την βροχή τον χειμώνα. Επίσης έχουν τοποθετηθεί κάποια σύγχρονα γλυπτά τα οποία προσδίδουν στο χώρο το στοιχείο της τέχνης με σύγχρονο τρόπο. Κάτι τέτοιο δίνει στο κοιμητήριο μια νότα ζωντάνιας και χαράς. Ο χώρος μπορεί να έχει και εκπαιδευτικό ρόλο, αποτελώντας ένα περιβάλλον μάθησης και γνώσης σε θέματα πολιτισμού και τέχνης, στο οποίο θα πρέπει να έχουν όλοι πρόσβαση. Μέσα από τα αντικείμενα αλλά και τα ιστορικά ντοκουμέντα για το κοιμητήριο των Ταξιαρχών αλλά και την ευρύτερη περιοχή της Ν. Ιωνίας - Βόλου, ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να παρατηρήσει, να μελετήσει, λαμβάνοντας με αυτόν τον τρόπο ερεθίσματα όχι μόνο για να αποκτήσει γνώσεις, αλλά και για να βιώσει εμπειρίες και να νιώσει συναισθήματα.

Πηγή: Δ83

Πηγή: Δ84

Εικ.112-113 Παραδείγματα στοιχείων για την πρόταση υπαίθριας έκθεσης. Επάνω πάνελ ανακοινώσεων και πληροφοριακού υλικού. Κάτω μόνιμη τοποθέτηση γλυπτού.

Το υπαίθριο εβραϊκό μουσείο που θα δημιουργηθεί κατά την υλοποίηση της σχεδιαστικής μελέτης, βρίσκεται στην νοτιοανατολική πλευρά του κοιμητηρίου δεξιά απ την δεύτερη δευτερεύουσα είσοδο και έχει και αυτό πλακόστρωση με κυβόλιθους. Προτείνονται παγκάκια και πάνελ με πληροφοριακό υλικό και

στον τοίχο του εβραϊκού κοιμητηρίου τοποθέτηση μεγάλων πόστερ ακριβής αναπαράστασης με φωτογραφίες απ το εσωτερικό του εβραϊκού κοιμητηρίου ώστε κάποιος να νοιώθει ότι είναι μέσα σ'αυτό. Αυτό έχει σαν στόχο οι άνθρωποι που επισκέπτονται το κοιμητήριο των Ταξιαρχών να γνωρίσουν και το χώρο του εβραϊκού κοιμητηρίου .Ακόμα έχει ως στόχο τη συλλογή και διατήρηση ιστορικών κατάλοιπων της εβραϊκής ζωής στην Ν. Ιωνία του Βόλου αλλά και ανάδειξη των ίδιων των αξιόλογων γλυπτών που βρίσκονται στο χώρο του εβραϊκού κοιμητηρίου. Επιπλέον, θα δώσει την ευκαιρία στα σχολεία της περιοχής, αλλά και στους κατοίκους ή και στους επισκέπτες της πόλης να γνωρίσουν την ιστορία της Ν. Ιωνίας-Βόλου. Ο χώρος του μουσείου είναι ένας τόπος μάθησης, δίνοντας ερεθίσματα για κινητοποίηση της φαντασίας, δραστηριοποιώντας τον επισκέπτη με διάφορους τρόπους και αποτελώντας έμπνευση για ένα ταξίδι στο χώρο και στο χρόνο. Επιπλέον, επιτρέπει διαφορετικές εμπειρίες και ερμηνείες με στόχο τη γνώση του παρελθόντος, την κατανόηση του παρόντος και τον οραματισμό του μέλλοντος, δίνοντας παράλληλα στον επισκέπτη να επιλέξει ελεύθερα εκείνο το οποίο τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα. Σύμφωνα με την Νάκου, : "Το κοινό του μουσείου είναι μία ανομοιογενής ομάδα, άτομα διαφορετικής ηλικίας, με διαφορετική μορφωτική, πολιτισμική, κοινωνική και ιδεολογική προέλευση καθώς επίσης με διαφορετικές ανάγκες, προσδοκίες, δυνατότητες και στόχους".

Αυτός ο χώρος θα αποτελεί έναν τρόπο προσέγγισης του κοινού με τις μνήμες του παρελθόντος, καθιστώντας τον πιο προσιτό και πιο κατανοητό στις διαφορετικές ομάδες κοινού. Στόχος του, είναι και η ανάπτυξη των σχέσεων συνεργασίας ανάμεσα στο μουσείο και στους πολίτες της Ν. Ιωνίας αλλά και της ευρύτερης περιοχής του Βόλου. Με αυτόν τον τρόπο, ο κοινωνικός ρόλος του ενδυναμώνεται, αφού εξυπηρετεί καλύτερα τις ανάγκες ενός ευρύτερου κοινού. Πολλές είναι εκείνες οι κοινωνικές ομάδες που θα μπορούν να έρθουν σε επαφή με το μουσείο (όπως τα παιδιά, οι έφηβοι), να το γνωρίσουν συμμετέχοντας στην πολιτισμική κληρονομιά του τόπου τους. Το μουσείο ξεπερνά την εσωστρέφειά του και προάγει έναν νέο τρόπο προβολής των μνημείων, των γλυπτών, και των επιτύμβιων στηλών. Τα φυτικά είδη που θα τοποθετηθούν πέριξ του υπαίθριου μουσείου μπορούν να λειτουργήσουν ως

μέσο πλαισίωσης και προβολής της ιστορικότητας του χώρου, κυρίως των γλυπτών στον υπαίθριο χώρο του μουσείου.

Πηγή: Δ85

Πηγή: Δ86

Εικ. 114-116 Σχετικά παραδείγματα ανάπτυξης της πρότασης υπαίθριου εβραϊκού μουσείου.

Ο χώρος του κοιμητηρίου θα πρέπει να φυλάσσεται και να προστατεύεται και απ τις τρεις εισόδους επί 24ωρη βάση για την αποφυγή φαινομένων βανδαλισμού, καταστροφών και εμφάνισης παράνομων πράξεων ώστε να είναι επισκέψιμο και ασφαλές για όλους.

Μέσα στον χώρο υπάρχουν παντού καθιστικά στοιχεία για την άμεση εξυπηρέτηση του κοινού κάτι που στην σημερινή εικόνα είναι ανύπαρκτο και αποτελεί πολύ σοβαρό πρόβλημα ιδίως για τους ηλικιωμένους ανθρώπους. Στο προαύλιο της εκκλησίας έχουν σχεδιαστεί τετράγωνα παγκάκια περιμετρικά των δέντρων διότι η εκκλησία είναι σε χρήση ακόμα και σήμερα και σε διάφορες γιορτές γίνεται λειτουργία και μαζεύεται παρ πολύς κόσμος.

Προτείνεται να υπάρχουν καρέκλες τύπου σκηνοθέτη κοντά στην ανατολική δευτερεύουσα είσοδο όπου ο επισκέπτης θα μπορεί να τις χρησιμοποιεί σε συγκεκριμένους χώρους μέσα στο κοιμητήριο όπως στο άλσος με τις αριές ή στο άλσος πίσω από το βοτανικό κήπο. Σε πολλά πάρκα ανα τον κόσμο προσφέρονται καρέκλες και κουβέρτες για πικ-νικ όπου ο επισκέπτης μπορεί να τοποθετήσει όπου θέλει μέσα στο χώρο του πάρκου (πχ. το πάρκο Σέξπηρ

στο Ντάλας του Τέξας των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής το οποίο προσφέρει τα παραπάνω προς ενοικίαση έναντι μικρής αμοιβής) .

Στην βορειοδυτική πλευρά του κοιμητηρίου προτείνεται εκτεταμένη φύτευση διότι τα σπίτια συνορεύουν με την μάντρα του κοιμητηρίου και οι κάτοικοι επικαλούνται σοβαρό πρόβλημα διαβίωσης.

Μέσα σε όλο τον ιστορικό χώρο του κοιμητηρίου ενδιάμεσα των τετραγώνων των τάφων ,υπάρχουν πολύ λίγες θέσεις όπου δεν υπάρχουν τάφοι .Σε αυτά τα σημεία προτείνεται η κάλυψη της επιφάνειας με φύτευση κατάλληλων εδαφοκαλυπτικών φυτών όπως οφιοπόγων(*Ophiopogon japonicas*) και για ακριβή οριοθέτηση του σχήματός και του μεγέθους του τάφου πυξάρι (*Buxus sempervirens*) ψαλιδισμένο σε χαμηλή μπορντούρα ώστε να δημιουργεί την ψευδαίσθηση του τάφου. Κάτι τέτοιο θα δώσει ζωή μέσα στο μουντό και 'βαρύ' χώρο του κοιμητηρίου ,ήπια αλλά αποτελεσματικά.

Εικ.117 Προτεινόμενο παγκάκι με σίδηρο και ξύλο

Πηγή: Δ87

15.3 Προτεινόμενο φυτικό υλικό

Η φύτευση αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη με ιδιαίτερη προσοχή για τη δημιουργία μιας ικανοποιητικής εικόνας στο κοιμητήριο. Οι προτεινόμενες χρήσεις του χώρου απαιτούν προσεκτική επιλογή και σχεδιασμό του φυτικού υλικού ,έτσι ώστε αυτό να τις διευκολύνει και να τις εξυπηρετεί. Η φύτευση περιλαμβάνει φυτά κυρίως της χλωρίδας του Βόλου και της βλάστησης της περιοχής ήπιας

μορφής για να μην τραβάει τον προσοχή απ το κυρίαρχο είδος, το κυπαρίσσι. Τα είδη που προτείνονται είναι δενδρώδη, θαμνώδη ,ποώδη, αναρριχώμενα και πολυετή. Τα είδη που προτείνονται εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Λατινική ονομασία	Κοινή ονομασία	Οικογένεια
Δενδρώδη είδη		
<i>Melia azedarach</i>	Μελία	Meliaceae
<i>Tilia platyphyllos</i>	Τιλιά	Tiliaceae
<i>Quercus ilex</i>	Αριά	Fagaceae
<i>Cupressus Arizonica</i>	Κυπαρίσσι Αριζόνικα	Cupressaceae
<i>Aesculus hippocastanum</i>	Ιπποκαστανιά	Hippocastanaceae
<i>Thuja pyramidallis</i>	Τούγια	Cupressaceae
<i>Punica granatum</i>	Καλλωπιστική Ροδιά	Punicaceae
<i>Schinus molle</i>	Ψευδοπιπεριά	Anacardiaceae
<i>Prunus pissardii</i>	Προύνος	Rosaceae
<i>Cercis siliquastrum</i>	Κουτσουπιά	Leguminosae
<i>Platanus orientalis</i>	Πλάτανος	Platanaceae
<i>Juniperus skyrocket</i>	Γιουνίπερους skyrocket	Cupressaceae
Θαμνώδη είδη		
<i>Thymus sp.</i>	Θυμάρι	Lamiaceae
<i>Salvia officinalis</i>	Φασκόμηλο	Lamiaceae
<i>Pittosporum tobira</i>	Αγγελική κοινή	Pittosporaceae
<i>Laurus nobilis</i>	Δάφνη Απόλλωνα	Lauraceae
<i>Pittosporum heterophyllum</i>	Αγγελική μικρόφυλλη	Pittosporaceae
<i>Rosmarinus officinalis</i>	Δεντρολίβανο	Lamiaceae
<i>Ophiopogon japonicus</i>	Οφιοπόγων	Asparagaceae
<i>Buxus sempervirens</i>	Μπόξους	Buxaceae
<i>Viburnum tinus</i>	Βιβούρνο κοινό	Caprifoliaceae
<i>Spartum junceum</i>	Σπάρτο	Fabaceae
<i>Pistacia lentiscus</i>	Σχίνος	Anacardiaceae
<i>Bromus arvensis</i>	Βρώμος	Poaceae

<i>Myrtus communis</i>	Μυρτιά	Myrtaceae
Ανθοφόρα		
<i>Viola tricolor</i>	Πανσές	Violaceae
<i>Chrysanthemum coronarium</i>	Μαργαρίτα	Asteraceae
<i>Crocus sativus</i>	Κρόκος	Iridaceae
<i>Anemone coronaria</i>	Ανεμώνη	Ranunculaceae
<i>Geranium zonale</i>	Γεράνι	Geraniaceae
Αναρριχώμενα		
<i>Wisteria sinensis</i>	Γλυτσίνια	Fabaceae
<i>Hedera helix</i>	Κισσός	Araliaceae
Φυτά για πεταλούδες		
<i>Chrysanthemum coronarium</i>	Μαργαρίτα	Asteraceae
<i>Lippia citriodora</i>	Λουίζα	Verbenaceae
<i>Abelia grandiflora</i>	Αμπέλια	Caprifoliaceae
<i>Buddleia davidii</i>	Βουδλέια	Scrophulariaceae
Φυτά για βοτανικό κήπο		
<i>Hypericum perforatum</i>	Βάλσαμο	Clusiaceae
<i>Cistus ctericus</i>	Λαδανιά	Cistaceae
<i>Arbutus unedo</i>	Κουμαριά	Ericaceae
<i>Bellis perennis</i>	Μπέλις	Asteraceae
<i>Origanum vulgare</i>	Ρίγανη	Lamiaceae
<i>Fragaria vesca</i>	Αγριοφράουλα	Rosaceae
<i>Cyclamen graecum</i>	Κυκλάμινο	Myrsinaceae
<i>Eruca vesicaria</i>	Ρούκα	Brassicaceae
<i>Sideritis scardica</i>	Τσάι	Lamiaceae
<i>Capparis Spinoza</i>	Κάπαρη	Capparaceae
<i>Ranunculus acris</i>	Νεραγκούλα	Ranunculaceae
<i>Lathyrus cicera</i>	Λάθυρος	Fabaceae
<i>Tordylium officinalis</i>	Καυκαλύθρα	Apiaceae
<i>Veronica officinalis</i>	Βερόνικα	Plantaginaceae
<i>Gladiolus italicus</i>	Γλαδιόλα	Iridaceae
<i>Vinca major</i>	Βίνκα	Apocynaceae

16.ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κάθε ανάπτυξη που γίνεται σε οποιονδήποτε χώρο πρέπει να απαντάει στα ερωτήματα γιατί η επιλογή του συγκεκριμένου χώρου και ποια η προσφορά του στο κοινωνικό σύνολο. Ο σχεδιασμός των αστικών χώρων οφείλει να στηρίζεται στις ιδιαιτερότητες, την ιστορία, τη φυσιογνωμία, το πνεύμα του τόπου ή της αστικής τοποθεσίας, για την ικανοποίηση των σύγχρονων αναγκών των κατοίκων της πόλης, για την ποιοτική αναβάθμιση του χώρου και την απόλαυση του νέου χώρου που θα προκύψει. Επομένως, η προσέγγιση της ανάπτυξης δε θα πρέπει να δεσμεύεται σε μεγάλο βαθμό από τον προϋπάρχοντα χώρο, να μην θα πρέπει να διατηρηθεί η υφιστάμενη κατάσταση όσον αφορά τα μνημεία και την αρχιτεκτονική αλλά συνάμα θα πρέπει να είναι σε θέση να καλύψει νέες ανάγκες του τόπου ιστορικές, εκπαιδευτικές, κοινωνικές αλλά και πολιτισμικές.

Η Νέα Ιωνία Βόλου σήμερα πρόκειται για μια μικρή επαρχιακή περιοχή η οποία αρχικά φαίνεται να μην έχει ιδιαιτερότητες που θα προσέλκυαν τον επισκέπτη. Είναι ένα μέρος με ιστορία όμως καθώς αναπτύχθηκε από τους πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής και στα αξιοθέατά της περιλαμβάνονται το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης, το Μουσείο Προπολεμικής Μεταξουργίας, η εκκλησία της Ευαγγελίστριας και το κοιμητήριο των Ταξιαρχών.

Το κοιμητήριο στη σημερινή του μορφή παρόλο που αποτελεί πόλο έλξης για τον τυχερό επισκέπτη που θα ακούσει για αυτό, απογοητεύει καθώς έχει αρκετά προβλήματα και κάποιες φορές δίνει την αίσθηση εγκατάλειψης. Αυτό είναι λυπηρό καθώς το μέρος έχει μεγάλες προοπτικές αναβάθμισης σε πολλά επίπεδα και θα μπορούσε να αποτελεί το κύριο αξιοθέατο της πόλης. Αυτός είναι και ο κύριος λόγος που το κάνει ιδανικό υποψήφιο για ανάπτυξη. Τα οφέλη από την ανάπτυξη του κοιμητηρίου για την πόλη είναι πολλά και περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω.

Αρχικά λύνουν ένα πρόβλημα που προβληματίζει τους κατοίκους από τον καιρό που αυξήθηκε ο πληθυσμός της πόλης. Το κοιμητήριο βρίσκεται μέσα

στην πόλη και μάλιστα στη βόρεια πλευρά του βρίσκονται οικίες που συνορεύουν με το φράχτη του κοιμητηρίου. Οι κάτοικοι ενοχλούνται αισθητικά από το γεγονός ότι έχουν ένα νεκροταφείο τόσο κοντά στα σπίτια τους παρόλο που δεν γίνονται ταφές. Η ανάπλασή του σε χώρο πρασίνου/ υπαίθριο μουσείο θα αλλάξει την οπτική των κατοίκων αφού πλέον θα έχουν στην πόλη τους και κοντά στις οικίες τους ένα χώρο πρασίνου και όχι ένα νεκροταφείο.

Τα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν από την ανάπλαση του κοιμητηρίου είναι πολλά για την πόλη και τους κατοίκους. Αρχικά οι εργασίες αποκατάστασης και αναβάθμισης του χώρου θα δώσουν εργασία στους κατοίκους της πόλης. Έπειτα μετά την περάτωση του έργου θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας τόσο στο χώρο του κοιμητηρίου όσο και στην πόλη καθώς το κοιμητήριο θα προσελκύσει τουρισμό. Ο χώρος όπως προτείνεται να σχεδιαστεί θα μπορούσε να εκμεταλλεύεται οικονομικά από κάποιον φορέα καθώς θα περιέχει θέατρο ενώ αφού πρόκειται για ένα υπαίθριο μουσείο θα μπορούσαν να γίνονται και ξεναγήσεις. Η πρόκληση της ανάπλασης του κοιμητηρίου και οι ολοκληρωμένες και βιώσιμες παρεμβάσεις που προτάθηκαν στη μελέτη ανάπλασης για το κοιμητήριο Ταξιαρχών, αφορούν στη δομή της πόλης, το πράσινο, τη στήριξη των οικονομικών δραστηριοτήτων και την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Οι αλλαγές στα παραπάνω ζητήματα δρουν καταλυτικά στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στον αστικό χώρο.

Γίνεται φανερό ότι οι κάτοικοι της πόλης δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον γύρω από τις αναπλάσεις, εφόσον διστάζουν ότι με αυτές τις παρεμβάσεις πρόκειται να αναβαθμιστεί η ποιότητα ζωής σε αυτή. Το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών δείχνει μεγάλο ενδιαφέρον για τα δρώμενα στο αστικό περιβάλλον, το οποίο βιώνει. Οι προσπάθειες των φορέων για αφύπνιση της αστικής συνείδησης των πολιτών έχουν ευδοκιμήσει, εφόσον ο πολίτης δεν αρκείτο στο να ζει σε ένα όμορφο σπίτι αλλά επιδιώκει να διαμορφώσει και μια όμορφη πόλη.

Τα κοιμητήρια είναι γεμάτα εικόνες, σύμβολα και εξαιτίας της ποικιλομορφίας τους και του αριθμού των μορφών δημιουργούν έναν κόσμο πολιτισμικά

διαφορετικό. Τα ταφικά μνημεία αναπαριστούν τους νεκρούς, τους κάνουν να υπάρχουν, και το κυριότερο αποκαλύπτουν τη στάση των ζωντανών για το θάνατο, και τους αγαπημένους που χάθηκαν. Τα ταφικά μνημεία εκτός από άψυχα αντικείμενα, αναπαριστούν τις έννοιες, τις επιθυμίες και τις στάσεις ζωής.

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω γίνεται εύκολα αντιληπτό πως το κοιμητήριο χρήζει άμεσης αποκατάστασης και μετατροπής σε ένα χώρο ιστορικής μνήμης και αναψυχής καθώς τα οφέλη από κάτι τέτοιο θα είναι πολλά και άμεσα για την πόλη του Βόλου και της Μαγνησίας γενικότερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**

- Ακριβοπούλος, Β.,2006. ΓΙΑΤΙ; μια σύντομη προσέγγιση του μυστηρίου του θανάτου. Βόλος.
- Αραβαντινός, Α.,1997, Πολεοδομικός Σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου.Εκδόσεις Συμμετρία.
- Γιασιράνη - Κυρίτση, Β.,1996. Ιστορίες ζωής και θανάτου στο κοιμητήριο του Βόλου. Εκδόσεις Ώρες.
- Δαρδαβέσης, Θ.,2010.Το ορθόδοξο χριστιανικό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης. Η Ευαγγελίστρια.Περιοδικό το Θέμα Ι.Θ-τεύχος 60.
- Πάγκας, Ν.,2010. Βοτανικός κήπος «δημιουργία εθνικού δικτύου βοτανικών κήπων». 6^ο Συμπόσιο βοτανικών κήπων , Φιλοδοσικής ένωσης. Ομήρειο πνευματικό κέντρο , Βοτανικός κήπος Αιγαίου , Χίος.
- Παπαρίζος, Αν.,2011.Θεός, εξουσία και θρησκευτική συνείδηση τα γενικά, μετατρεπτικά και ερωτικά ενδιάμεσα και η κοινωνία του ανθρώπου. Εκδόσεις Παπαζήση.
- Περιφέρεια Θεσσαλίας,2004.Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης (ΠΣΣΑ) Θεσσαλίας 2007-2014.
- Σταύρος, Δ.,1935. Συμβολή εις την διδασκαλίαν περί των νομικών σχέσεων επί των κοιμητηρίων.
- Σταυρουλάκης, Ν.,1993. Η εβραϊκή Νεκρόπολις. Αθήνα. Εκδόσεις Ταλός.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anderson, K.-A.,2004. Graves matter: urban graveyard preservation in savannah, Georgia and Charleston, South Carolina. b.a., University of Georgia.
- Douglas D. and Alastair S. ,1995. *Re-using Old Graves: A Report on Popular British Attitudes*, Crayford.
- Dunk J. and Rugg J.,1994. *The Management of Old Cemetery Land*, Crayford.
- Evans.A C,2005.Jewish Burial Traditions and the Resurrection of Jesus.Journal for the Study of the Historical Jesus.Vol. 3,2 ,p :233-2
- Francis D,2003. Cemeteries as cultural landscapes. Mortality, Vol. 8, No. 2.pp.1-6.
- Harnik P. and Merolli A.,2010. Cemeteries Alive Graveyards are resurging as green spaces for the public. Landscape Architecture.
- Kenneth C,1991.Landscape into Art, Ed. John Murray, London.
- King,G et al. 2004.Michigan State Historic Preservation Office and The Charter Township of Canton Historic District Commission and Department of Leisure Services.
- Mikaily A,2004. Organization of Planning and Recreational Design.
- Robinson J.D.,2005. Death and the Cultural Landscape On the Cemetery as a Monument to Nature. Essex University.
- Sloane D.C,1991. The last great necessity: cemeteries in American history. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Sopher C.D. and Baird J.V ,1978. Soils and Soil Management. Reston, Prentice Hall.
- Tupper S ,1924.Cemetery Landscape. AACS Proceedings of the 38th Annual Convention.
- Warner w. L,1959. The living and the dead: a study of the symbolic life of Americans. New Haven: Yale University Press.
- Worpole K, 2007.Cemeteries, churchyards and burial grounds. Commission for Architecture and the Built Environment.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Άρθρο 91§4 του ν. 3463/2006.
- Άρθρο 1§2 εδάφιο 1 του Α.Ν. 582/1968.
- Άρθρο 8 και 29§1 ν. 2508/1997.
- Άρθρο 1§3 του Π.Δ. 1128/1980.
- Άρθρο 1§1 Π.Δ. 1128/1980.
- Άρθρο 19 της ΚΥΑ Α5/1210/1978
- Άρθρο 8 Ν. 2508/1997

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κονταξή, Αθ,1987.Ποινικός Κώδικας, τόμος Β', Ειδικό Μέρος, Αθήνα σελ. 2270.
- Κονιδάρη, Ι,1988.Οικογενειακοί τάφοι – νεκροταφεία,, περιοδικό Νομικό Βήμα, τεύχος 37:884.
- Σπηλιωτόπουλου. Επ,1997.Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου,Αθήνα σελ.136.
- Τατάγια,Μ ,2009. Διοίκηση και διαχείριση κοιμητηρίων, εκδόσεις Σάκκουλας, σελ:109 και 130.
- Τούση,Α,1966. Εμπράγατον Δίκαιον, Αθήνα,σελ.99.
- ΑΠ 1028/1998, Ελληνική Δικαιοσύνη, 1998, τεύχος 39 :1605-1606.

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ (με σειρά εμφάνισης στο κείμενο)

Δ1.<http://www.scribd.com/doc/94212058/Preservation-Guidelines-for-Municipally-Owned-Historic-Burial-Grounds-and-Cemeteries-Third-edition>

Δ2.<http://www.e-istoria.com/164.html>

Δ3. www.gotquestions.org/Greek/Greek-Christianity.html.

Δ4. <http://blogs.sch.gr/106dimat/files>.

Δ5.http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B1%CF%86

%CE%B5%CE%AF%CE%BF_%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CF
 %8D%CF%83%CE%BF%CF%85_-
 _%CE%A1%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%8C%CE%
 B6%CE%B7%CF%82

Δ6. <http://www.authorway.com/enathinai/index.php/2012-11-12-13-59-35/2012-04-13-15-31-42/25-2012-04-22-09-56-57>

Δ7. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%AF%CE%BF_%CE%9C%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%B5

Δ8. <http://www.crete.tournet.gr/el/component/content/article/1875-german-world-war-ii-cemetery-in-maleme>

Δ9. <http://www.inthessaloniki.com/el/zeitenlik-simmaxika-nekrotafeia-thessaloniki>).

Δ10. <http://www.panoramio.com/photo/48834007>

Δ11. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BC%CE%B7%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%96%CE%AD%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%BA

Δ12. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CF%8D%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF>.

Δ13. <http://wikimapia.org/9049997/el/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BC%CE%B7%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CF%85%CE%BA%CE%AC%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%85>

Δ14. <http://www.explorers.gr/show.php?action=m&id=76>

Δ15. <http://www.cwgc.org/find-a-cemetery/cemetery/2000401/Cannock%20Chase%20War%20Cemetery>

Δ16. http://www.w1cemeteries.com/british_cemeteries_memorials_ext/cannock_chase_war_cem.htm

- Δ17.** http://en.wikipedia.org/wiki/German_War_Graves_Commission).
- Δ18.** <http://en.tracesofwar.com/article/1875/German-War-Cemetery-Andilly.htm>
- Δ19.** <http://www.war44.com/marigny-war-cemetery/1864-marigny-german-war-cemetery.html>
- Δ20.** <http://www.war44.com/orglandes-war-cemetery/1865-orglandes-german-war-cemetery.html>
- Δ21.** <http://www.cwgc.org/find-a-cemetery/cemetery/2081150/BERLIN%201939-1945%20WAR%20CEMETERY>).
- Δ22.** <http://www.aircrewremembered.com/raf1944/2/ernestbrown.html>
- Δ23.** <http://www.aircrewremembered.com/raf1944/McCartin.html>
- Δ24.** http://www.ww1cemeteries.com/ww2_cemeteries/anzio_war.htm
- Δ25.** <http://www.cwgc.org/find-a-cemetery/cemetery/70511/BEACH%20HEAD%20WAR%20CEMETERY,%20ANZIO>
- Δ26.** <http://www.war-memorial.net/The-American-Cemetery-and-Memorial-in-Colleville-sur-Mer-1.289>
- Δ27.** <http://www.britannica.com/EBchecked/media/40338/>
- Δ28.** National trust guidelines for cemetery conservation, 2009
- Δ29.** http://www.faath.org.gr/index.php?page=koim_euag
- Δ30.** http://www.jewishmuseum.gr/gr/information/jews_greece/jewish_cities/trikala.html
- Δ31.** <http://www.vienna-insight.at/2012/01/03/seegasse-cemetery/>
- Δ32.** <http://www.wien.gv.at/english/culture-history/religion/seegasse-cemetery.html>
- Δ33.** <http://t-rip.at/trip/austria/jewish-cemetery-in-roau.html#ad-image-0>
- Δ34.** [http://en.wikipedia.org/wiki/Assistens_Cemetery_\(Copenhagen\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Assistens_Cemetery_(Copenhagen))
- Δ35.** <http://opencityprojects.com/blog/identity/killing-time-at-copenhagens-assistens-cemetery/>
- Δ36.** <http://www.panoramio.com/photo/1325960>
- Δ37.** <http://www.britishwargraves.co.uk/page9.htm>
- Δ38.** <http://www.jaunted.com/story/2011/7/29/125051/721/travel/Don't+Wish+You+Were+Here%3A+Copenhagen's+Assistens+Cemetery>

- Δ39.** <http://www.lloydianaspects.co.uk/photography/copenphoto/kirk.html>
- Δ40.** <http://www.momondo.com/blogs/bateman/archive/2008/11/13/assistens.aspx>
- Δ41.** <http://www.fonc.org.uk/>
- Δ42.** <http://www.peckham.towntalk.co.uk/events/d/61820/nunhead-cemetery-open-day/>
- Δ43.** <http://www.worldofbadger.co.uk/2008/05/19/nunhead-cemetery-open-day/>
- Δ44.** <http://www.flickr.com/photos/mctumshie/7228507142/>
- Δ45.** http://wikipedia.qwika.com/en2el/Abney_Park_Cemetery
www.Abneypark.org
- Δ46.** http://en.wikipedia.org/wiki/File:Abney_Park_Cemetery_Main_Gate.JPG
- Δ47.** <http://www.cwgc.org/find-a-cemetery/cemetery/41900/ABNEY%20PARK%20CEMETERY>
- Δ48.** <http://www.adamdonen.com/a-puppet-opera-in-abney-park-cemetery/>
- Δ49.** http://en.wikipedia.org/wiki/Ute_Cemetery
- Δ50.** http://www.tripadvisor.com.gr/Attraction_Review-g29141-d531927-Reviews-Ute_Cemetery-Aspen_Colorado.html
- Δ51.** <https://bouldercolorado.gov/parks-rec/columbia-cemetery>
- Δ52.** http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Columbia_Cemetery_1.jpg
- Δ53.** [http://en.wikipedia.org/wiki/Columbia_Cemetery_\(Columbia,_Missouri\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Columbia_Cemetery_(Columbia,_Missouri))
- Δ54.** http://en.wikipedia.org/wiki/Arlington_National_Cemetery
- Δ55.** <http://publicworks.portlandmaine.gov/evergreencemetery.asp>
- Δ56.** <http://www.theevergreenscemetery.com/>
- Δ57.** <http://www.evergreen-cemetery.com/>
- Δ58.** http://en.wikipedia.org/wiki/File:Evergreen_cemetery_juneau_alaska_20040825.jpg
- Δ59.** http://en.wikipedia.org/wiki/Congressional_Cemetery
- Δ60.** <http://urbansketchers-dc.blogspot.gr/2011/09/showers-of-rain-drops-dissolved-water.html>
- Δ61.** https://www.google.gr/search?q=congressional+cemetery&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=6xyWUo3aClzQsgbb8YGGCQ&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=929&bih=733#facrc=_&imgdii=_&imgcr=X56_48Mza6BJxM%3A%3B5x2TB-nEv5MjTM%3Bhttp%253A%252F%252Fobit-

mag.com%252Fmedia%252Fimage%252F2619_1.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fobit-mag.com%252Farticles%252Fcongressional-graveyard-dog-run%3B428%3B314

Δ62. https://www.google.gr/search?q=congressional+cemetery&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ei=6xyWUo3aClzQsgbb8YGQCQ&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=929&bih=733#imgdii=_

Δ63. <http://www.cedarhillcemetery.org/>

Δ64. <http://www.cedarhillcemetery.org/architecture-3>

Δ65. [http://en.wikipedia.org/wiki/Cedar_Hill_Cemetery_\(Maryland\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Cedar_Hill_Cemetery_(Maryland))

Δ66. <http://www.cedarhillcemetery.org/grounds>

Δ67. <http://cedarhillfoundation.org/notable-residents/john-moran-bailey/>

Δ68 http://en.wikipedia.org/wiki/Spring_Hill_Cemetery

Δ69. <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=cr&CRid=86988>

Δ70. <http://www.springhillfh.com/>

Δ71. <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82>

Δ72. <http://www.pilion.com.gr/kataxoriseis/xlorida-kai-panida-pilioy>

Δ73. http://www.kis.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=16&Itemid=44

Δ74. <http://www.ubergames.co.uk/giant-chess-pieces-teak-p126.html>

Δ75. <http://www.chesshouse.com/v/news/2007/02/giant-chess-sets-ingenious-ideas.html>

Δ76. <http://www.architectureartdesigns.com/12-diy-inspiring-patio-design-ideas/>

Δ77. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=62044>

Δ78. http://sohosfm.gr/photogallery.php?photo_id=39

Δ79. <http://flavorwire.com/386979/20-amazing-outdoor-libraries-and-bookstores-from-all-over-the-world/>

Δ80. <http://www.asla.org/awards/2005/05winners/068.html>

Δ81. http://akrielassonas.blogspot.gr/2010/09/blog-post_02.html

Δ82. http://en.wikipedia.org/wiki/Arlington_National_Cemetery

Δ83. http://sofiadailyphoto.blogspot.gr/2011_06_01_archive.html

Δ84. www.middelheimmuseum.be

Δ85.https://www.google.com/search?tbs=sbi:AMhZZiuec4P_1YFotTmFZqTMANkVMVDn_12TLdNQPDwajb7P2vOv9LV9UoBtm-u5N2qkQTCKIF5hUaRhS2EalgLDGIuolyzjb1YiP7IuO_1B6FWPDsXw8

Δ86.<http://www.thenews.pl/1/9/Artykul/85286,-Call-to-create-Poland%E2%80%99s-Righteous-Among-The-Nations-Day>

Δ87. <http://www.stockfreeimages.com/3659848/Empty-Bench.html>